

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

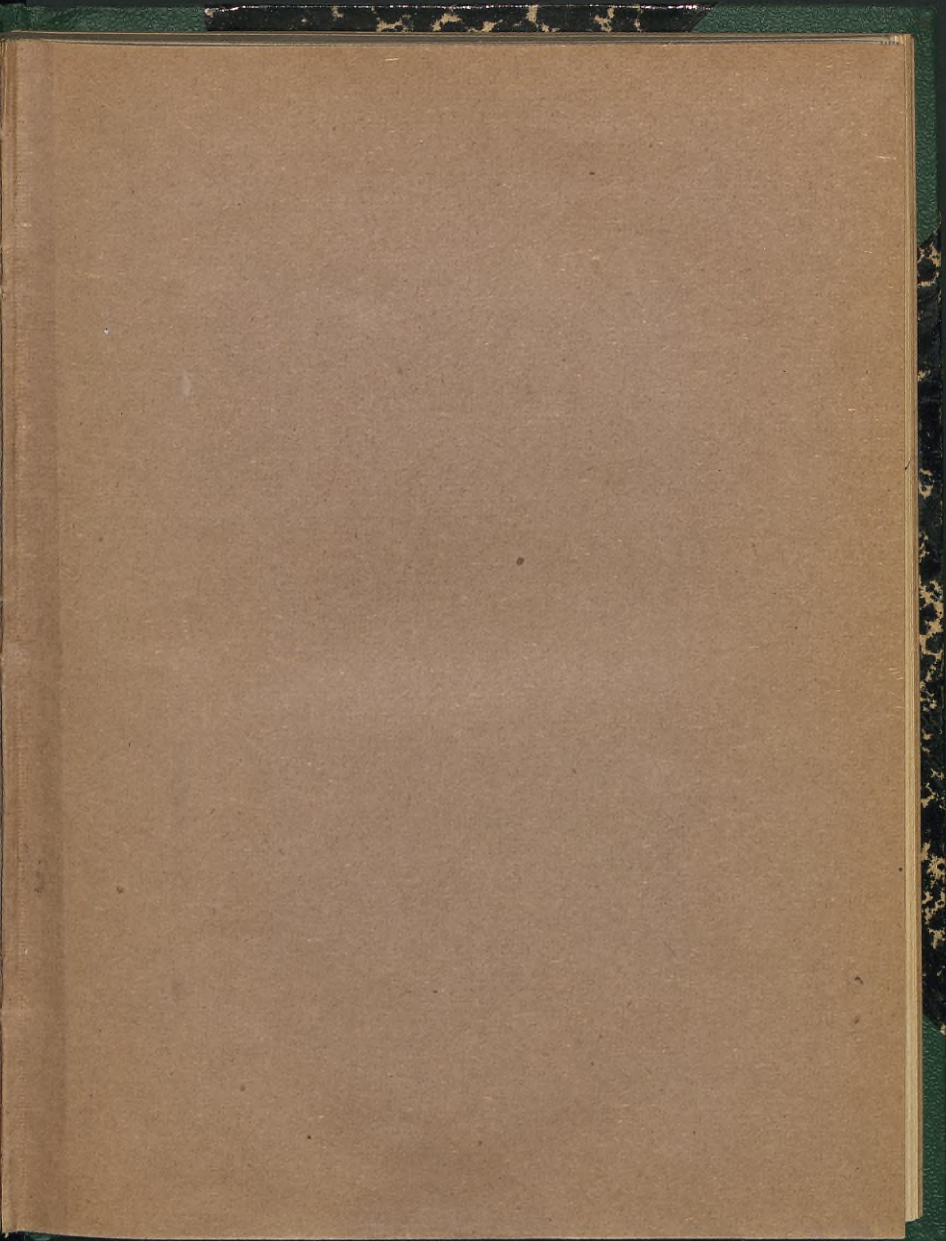
12
5a

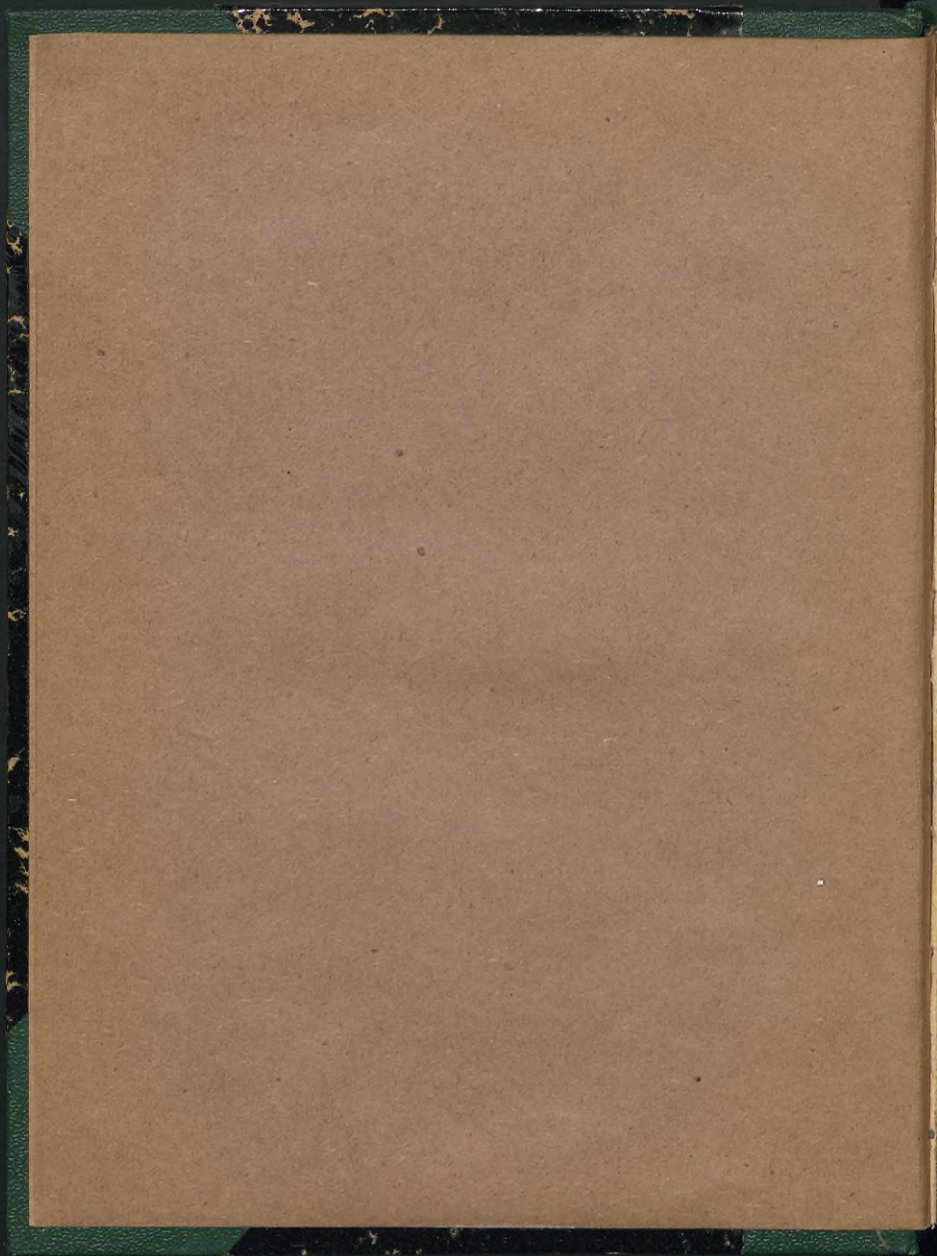
TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

HOLGER SKRÄDDARES

Pris:

1 krona.

Folkliksbild från Östra Skåne

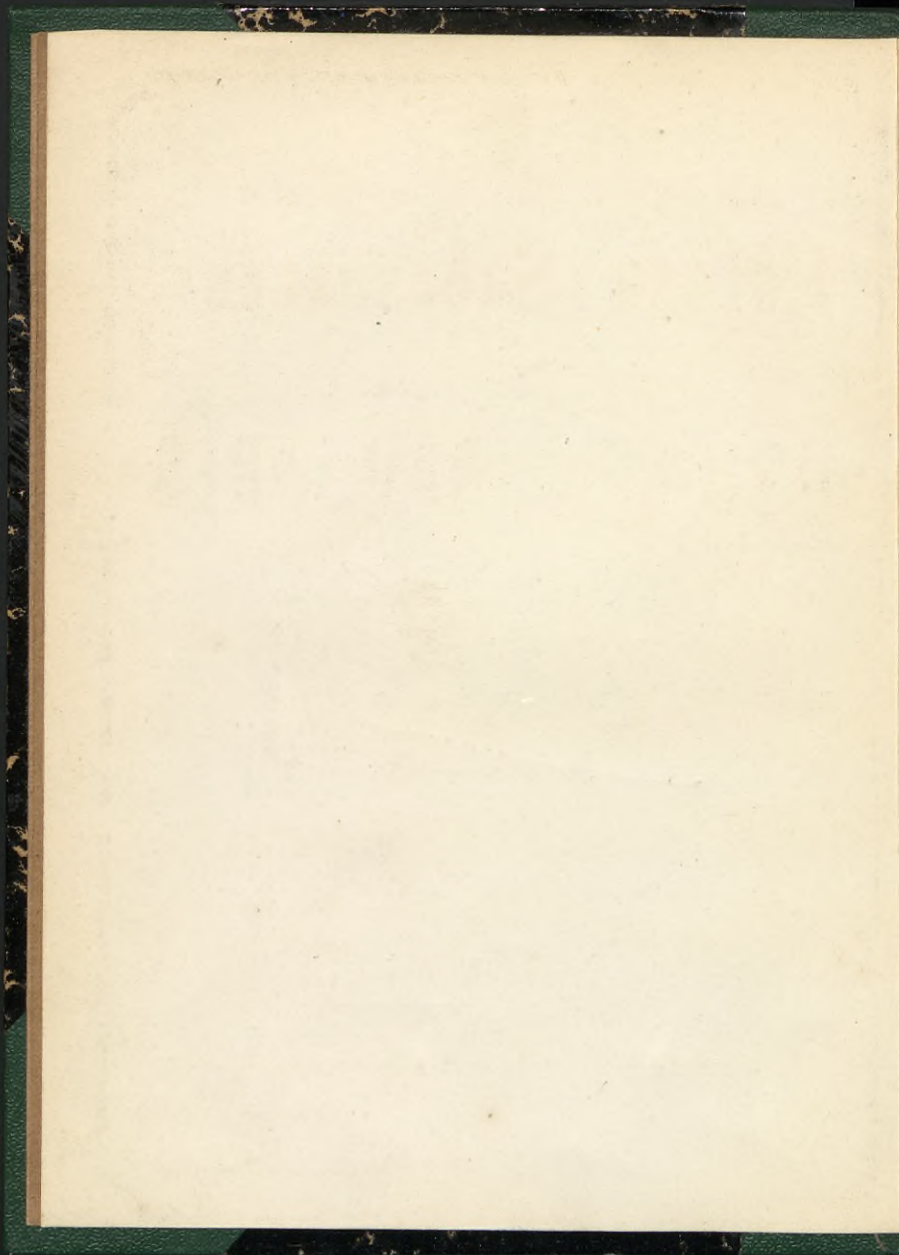
AF

HENRIK WRANÉR.

(förf. till "Stuesnack och Stätteslams.")

LUND.

GLEERUPSKA UNIVERSITETSBOKHANDELN.

HOLGER SKRÄDDARES.

BILDER UR HVAR DAGSLIVET BLAND ALLMOGEN I

SYDÖSTRA SKÅNE,

TECKNADE

AF

HENRIK WRANÉR.

(FÖRF. TILL "STUESNACK OCH STÄTTESLAM.")

LUND,
GLEERUPSKA UNIVERSITETSBOKHANDLÉN.
1885.

HOLGER SKRÄDDARE.

BERG OG HYNDWISLIVET I AND ALKOR

BYDÖSTRA SKANS

1885

HENRIK WAHNER

FR. BERLINGS BOKTRYCKERI OCH STILGJUTERI

LUND.

Fr. Berlings Boktryckeri och Stilgjuteri, 1885.

1885

Inga hjeltebragder, inga vexlande äfventyr, inga spännande förvecklingar, ingen djupgående undersökning af sjäslifvets gåtor, ej ens några brokiga bilder ur allmogelivets säregna seder och bruk, nöjen eller löjen träda här läsaren till mötes. Endast anspråkslösa, men trogna teckningar ur hvardagslifvet i sydöstra Skåne, der allmogen genom afståndet från större städer och jernvägar, sitt ovanligt lugna, för att ej säga, säfliga sätt, sin schartauanska religiösa riktning och den allmänna välmågan ovanligt länge varit oberörd af tidens strömningar. Det är den enförmiga sagan om ett händelsefattigt, undangömdt lif i en husmansstuga, hvars invånare, obekanta med "den vida, vida verldens" nöjen, oro och lidelser, anse jordelivvet blott som en prøfvotid, en pilgrimsfärd. De ej blott vörda och älska sin bibel, de känna den äfven och kläda gerna sina tankar i dess ord, särdeles i betydelsefullare ögonblick. Med blicken riktad företrädesvis på det andeliga, förbise och ringakta de emellertid ofta de kraf, som detta lifvets mångahanda förhållanden ställa på den enskilte, och döma under-

stundom efter bokstafven mera än efter andan. Häraf blifver ej sällan en följd, att deras handlingssätt i det borgerliga lifvet ej står i samklang med den tro, de orubbligt fasthålla och bekänna.

Då i våra dagar skildringarne ur lifvet med förkärlek röra sig kring "tidens stora frågor", och till och med allmogens forna verldsåskådning med förvånande hastighet tager intryck af tidsandan, har det synt mig som om en teckning af "de stilla i landena" för tio till tjugo år sedan ej kunde sakna sitt intresse, helst deras antal i våra dagar börjat aftaga. Det är en sådan teckning — enkel, men fullkomligt sann — som här framlägges för allmänheten med anhållan och hopp om ett välvilligt bedömande.

Vördsamt ber jag, att Redaktionen af de tidningar, som möjligen kunna komma att anmäla dessa blad, benäget ville i korsband sända mig ett ex. af anmälningsnumret under nedanstående adress.

Kyrkoby Prestgård och Arlöf den 22 April 1885.

Henrik Wranér.

I.

Midt på den fetaste slätten mellan Ystad och Simrishamn ligger Kullarps socken. Om Skåne har det så ofta blifvit sagdt, att *hela provinsen liknar en stor fläskpankaka, der herrgårdarne äro fläskbitarne*, och var det någonsin med rätta som detta uttryck blef räldt om en skånsk by, så var det om Kullarp. Idel bördiga åkerfält, som, på afstånd sedda, erinna om s. k. *lapptäcken*, enär de skifta i alla möjliga färger allt efter de olika slagen af säd och ogräs. De äro guldgula af åkerkål eller sickor,¹⁾ röda af klöfver eller syror, grågula, när mognande korn eller råg går i böljor, smutsbruna af mogna ärter, blåa af lin eller "dufvestolar,"²⁾ och svartrandiga af potatis, hvars hängande och skrupna blad bära vitne, att det viktiga födoämnet redan hunnit skämmas. Ej ens från kyrkornet kan man upptäcka någon skog: endast den lilla parken vid Kullarpegården afbryter den bördiga traktens enformighet. Men vågar man sticka ut hufvudet genom de öfversta ljudhålen i tornet, kan man deremot räkna 22 kyrkor, nästan alla i den gamla stilen nere på den skånska slätten: små med låga, men breda, med tinnar försedda, klumpiga torn, och

1) *Chrysanthemum segetum*. 2) *Centaurea Cyanus*.

tak af tegel, hvars färg under årens lopp genom solens och lavvarnes inverkan öfvergått från rödt till gråbrunt eller grågrönt. Och i hvarje rågång har man pilvallar, der träden med sina grenlösa stammar och afstubbade kronor se ut som stora klubbor eller svampar. Grenarne ha användts till "vigrakorgar" eller flätats till snärtaskaft. Väderqvarnar framträda vid horisonten i mängd alldeles som — i *Sibylle spådom*, och alla gå de olika fort. Vid de största hemmanen, såväl de utflyttade som i synnerhet de gamla, uti byhemmen qvarliggande, ser man några fruktträd samt en och annan ask eller asp.

Kullarp har sannolikt sitt namn af de talrika, fastän låga kullar, som ligga på ömse sidor om den lilla, namnlösa ån, hvilken kommer från en samling mossar och träsk i "skogböjden" och rinner igenom byn för att efter en massa krökningar utfalla strax norr om Simrishamn. Der dessa kullar gå ända fram till åkanten, stupa de temligen brant och bilda de s. k. *Åhällorna*. Under sommarens och höstens dagar frodas här rikligen hundkäx och nässlor, som af de fattiga skördas för att tjena husdjuren till föda eller öka på den lilla gödselhögen. Vintertiden gå griffelmakarne ned på isen och löshugga stora stycken af den vackert och regelbundet skiktade lerskiffern, som då är lätt åtkomlig, enär den ligger alldeles bar. Flere vattenqvarnar ligga vid ån och man kan höst och vår på ganska långt afstånd höra brusset från deras damhåll, då vattnet skummande kastar sig ner på stenhögarne nedanför damtästet. Mest bullrande är det, som ligger midt i byn: det är också mest fruktadt, isynnerhet sedan klockarens ryktare, gamle Petter Svärd, halkade på den gröna, slippriga bjelken och föll ned i stenhoparne. Hans

lik blef, efter hvad man påstår, aldrig funnet, och desto rikare tillfälle hafva byns gossar och flickor att under ömsesidig rysning gifva sin inbillningskraft fria tyglar vid sammansättandet af hemska historier om huru *Gamle-Svärden* kastades från sten till sten och hördes ropa på hjälp — hela natten, och huru han ännu på senaste tider blifvit sedd än af en, än af en annan nattetid spöklikt dansa på stenarne, der han ljöt döden, och dervid upphäfva hemska nödrop. Också bruka byns barn på vägen från skolan stanna der: vanligen skrika de sig hesa under fåfånga försök att öfverrösta vattnets dån. De tröttna aldrig att framställa den fullkomligt ändamålslösa frågan: "Hvad skulle du göra, du, om du nu trillade ner der, du?" Vid den tanken isar det i ryggmärgen och kittlar så der egendomligt i hårspetsarne, Ni vet — men det ligger en egen tjusning i den hemska tanken.

Här och der mellan de yppiga sädesfälten och kullarne ligga stora, svarta fläckar; de likna ofantliga, till torkning utbredda klädesstycken. Det är torfven, som ännu ligger qvar i stora fält på samma sätt som den vardt utlagd, då den "plyddrades". På andra torfjordsskiften ser man figurer, som på afstånd påminna om små gummor i stora, gråa marknadsschalar: det är de torkande torfkägloarna. Torfven här i socknen är nämligen af sämre beskaffenhet och blir grå, då den torkat.

På kullarnes sluttningar och på klöfvertälten stå korna och synas försänkta i utomordentligt djupsinniga funderingar, under det de "tugga drivv". Som de lyckliga ostarne aldrig behöfva göra annat än äta och dricka, undra de kanske, hvarför hästarne äro nog enfaldiga att hela timmar springa i en rundel,

så långt tjudret räcker — det gör sällan en äkta släboko, hur svåra flugorna än månne vara.

På trädorna synas här och der stora flockar gäss, får och svin. Samt och synnerligen tyckas de vara "skala", ty vaktpojken — eller, som han här kallas, "hören" — får allt emellanåt kila efter dem. Då klatschar han värre med sin egenhändigt tillverkade *pisk* — skaffet snodt af vigrar och "svepan" flätad af hampa eller lin, vanligen med fyra "tauta", och med silkessmäll, ty den kan man "klippa" riktigt med. Och så ger han uttryck åt sin harm uti några uttryck, stundom föga fina, men ytterst otvetydiga, helst de vanligen åtföljas af dugtiga piskrapp: — "Ja, du, *soskaft!* Jag ska *lappsala ryggskrä*t på dej, du! Vill du hit, *svinabest?* Hussa!! *Mää*, Mätta! ska du i kornet, du? Ja, får jag tag i dej, så ska jag ge dej på *fåralären*, du!! Ja du! *Gassa dä i svinapelsen* på dej, hva? Ja, skrik du, ditt kreatur!!!"

Och så vänder han förnöjd tillbaka till sin plats i en vattenfri lergrop. Katekesen, som han är tvungen att bära med sig ut hvar morgon, låter han ligga i fred och ro, instucken i matknytet. I stället bygger han hus af leran, rullar "skyttlar," dem han sedan låter torka i solskenet, tillverkar hästar, gäss, hundar och alla slags djur, hvilkas verkliga släkten och arter endast han sjelf är i stånd att utfinna och hålla reda på. Eller också dämmer han opp vattnet i dikena, för att hafva nöjet att sedan se, hur fördämningarne ryckas ned af den forsande strömmen. Stundom öfvar han sig i att locka fram en del, vanligen mycket missljudande toner ur en mängd olika långa *flärpor*, d. v. s. i ena ändan uppfläckta späda sädesstrån, som sticka ut ur den påskindade, rödblå musikantens mun såsom pinnar från en klädhängare, eller blåser han

på lergök eller pilpipa. Det är väl öfverflödigt att nämna, att dylika sysselsättningar ej gerna tillgripas, förrän matsäcken är tömd och han sjungit sig hes på den nyaste beväringssvisan eller "En ljuf och rörande visa om två ynglingar, som älskade samma dägeliga jungfru". Går som "*I djupet af mitt länge qualda hjerta*", eller också den välkända "*Konung Fredrik är död, Han har sprängt sej af gröd, Och vårt land vill di plötsligt bortröfva*".

Snedt emot Kullarps kyrka ligger en stor klunga små hus, med korsvirkesväggar och af ett förfallett utseende. Inga gardiner i fönstren, inga blomsterkrukor, intet enda blomsterstånd i den lilla täppan invid bakugnen, ej ett enda fruktträd. Längs väggarna måste man gå försigtigt, derest ej — hvilket sällan är fallet — stugans invånare ställa sig till efterrättelse föreskriften i 5 Mose B. 23: 13. Fönsterglaset i stugan är som oftast spräckt eller har i följd af ålder fått en gröngredelint skimrande färg. Rutorna i bakhüs-fönstren saknas gemenligen och äro ersatta med gamla schaletter, förkläden eller pappersark. Den ene gaffeln lutar hit, den andre dit, och somliga logdörrar hänga blott på en hake, åtminstone ofvänderren. Samtliga husens gödselhögar ligga ut åt vägen, och, då det blåser något starkare än vanligt, har vandraren den glädjen att få både näsa och mun fulla af den rödgula torfaskan, som då yr mellan husen och kyrkan.

För bortåt 40 år sedan egde den rike Nämndemannen Per Jespersson den jord, hvarpå dessa hus voro bygda, och alla husmännen gjorde sex mans- och två qvinnodagsverken årligen hvardera för sin husplats. Men allt efter som Nämndemannen började få stort förtroende, höll auktioner och "var med i allt

bråte", vanskötte han så väl hemmanet som sin öfriga hushållning. För att få penningar till betäckande af tillfälliga utgifter, sålde han ut jorden närmast landsvägen i smådelar. De forne husmännen, som i allmänhet hade skött sig väl, blefvo nu i rödaste rippet små bönder, en med ett tunmland, en annan med ett halft, en med ett par skäppland och andra med ett par eller tre kappland. Men voro jordbitarne små, så voro hemmantalen så mycket större, som Per Jespersson skämtsamt hade uttryckt sig, d. v. s. att bråken hade så många siffror både ofvanom och under strecket, att det fans endast en af dessa små hemmansägare, som utantill kunde säga sitt hemmantal. Men också var han den slängdaste i socknen, när det gälde att räkna. I händelse det kan roa någon, må vi ju gerna omtala, att hans hemmantal tecknades på följande sätt: $1212317 / 132114576$.

Huru många af mina läsare öfver tio år kunna *icke* säga upp det bråket rätt?

II.

Ett af dessa hus hade sedan urminnes tider burit vedernamnet "Slarvaslott", som just ej häntyder på något ståtligt yttre. Också var detta numera nedrifna ruckle ett gammalt, här och der kalkadt korsvirkeshus, som stått sina sextio år och under denna tid blifvit "hvittadt" endast fem eller sex gånger.

För trettio år sedan beboddes detta ruckle af "Kullarpe-gumma."

I sin ungdom hade "Kullarpe-gumma" varit vida bekant: icke blott som en ovanligt skicklig barnmor-ska, utan ock på grund af sin ovanliga skönhet. Hon hade till och med en gång i verlden haft friareanbud af en pastor i Silfvarp, men svarade nej. Detta väckte stor förvåning hos alla hennes bekanta, som ej kunde förstå, huru en, som ej var mamsell, kunde säga nej till en prest. Också spådde de samt och synnerligen, att det aldrig skulle gå henne väl efter den betan.

Det såg också ut som om dessa spådomar skulle besannas. Hon tog till make en barndomsvän, Josef Hansson, med hvilken hon länge i hemlighet varit trolofvad. Men efter blott ett par års äktenskap föll mannen, som var taktäckare, ned från en stege och afbröt ena benet. Under den långa sjukdom, som blef en följd af detta fall, lemnade "Kullarpe-gumma" aldrig sin mans sjukbädd, utom då pligten kallade henne till andras. Men välståndet började så småningom aftaga i deras hem. Måhända hade mannens kärlek ej varit af rätta slaget — visst är, att han började blifva svår till lynnet och ovänlig mot sin hustru, i trots af allt hvad hon gjorde för att bereda honom hvarjehanda beqvämligheter. Detta förbittrade hennes lif vida mera än penningbekymren, och snart hörde häftiga ordvexlingar till ordningen för dagen. Kort efter ett dylikt uppträde gick Josef oförmodadt hädan från hustru och en späd dotter.

Enkan saknade visst icke giftermålsanbud: hon hade eget hus, fast det var skralt; hon hade fast lön, fast den var liten, och fick både pengar och matvaror, då hon var ute på förrättningar. Dertill kom hennes ovanligt vackra utseende, som ej tagit skada af den pröfning, som öfvergått henne: tvärtom förlä-

nade det sorgbundna uttrycket i hennes ögon ett nytt behag åt det skära anletet. Det sades till och med, att Silfvarpe-presten hade friat än en gång, fast med samma påföljd som förr, ehuru han nu hade fått pastorat och "Kullarpe-gumma" således kunnat bli prostinna. Detta öfvergick allas fattningsförmåga. Härtill kom, att hon efter mannens död började att ifrigt besöka framstående predikanter och flitigt läsa Guds ord — särskildt bibeln och *Schartaus* böcker. Det fans mer än en, som trodde, att oenigheten mellan makarne, som genom grannarne var känd i hela församlingen, hade varit hennes skuld mera än mannens, och att det var af ånger och samvetsqual, som hon nu "gjorde sig till och skulle vara *helig*". Vare härmed huru som helst: "Kullarpe-gumma" hade fått nog af sin förste man. Hon hade nu blott två lefnadsmål: att betrygga sin ålderdom och sörja för sin lilla Elna.

Så gingo tio år. "Kullarpe-gumma" sträfvade och släpade: dag och natt satt hon på kärran, ty hon efterskickades från när och fjerran, om någon insjuknat eller man förutsåg en svårare barnsbörd. Dess- emellan sydde och spann hon utan att unna sig mer än ett par timmars sömn hvarje natt.

Men detta trälände var ett våld på naturen, och detta våld hämnade sig grymt. Hon hade de långa vinternätterna suttit och arbetat vid den lilla tran- lampan, som rök mer än hon lyste. Nu började ögo- nen slå henne fel — och snart vågade hon sig knap- past ut. Detta grep henne hårdt, mest därför, att hon nu såg sig nödsakad att låta Elna komma ut och tjena sitt bröd sjelf, då det lilla, som var sam- mansparadt, småningom smalt ihop. Men hon hade visat flickan den rätta vägen, lärt henne, hvar den

rätta hjälpen var att finna. Nu finge hon sjelf taga sig i akt för verlden och frestelserna. Och så kom Elna ut: först till ett kristligt gammalt folk; men efter inträffadt dödsfall der i huset kom hon i tjänst på flera ställen. Deribland voro äfven sådana, der kortleken oftare var framme än psalmboken och testamnet, något, som mycket grämde modren.

Denna senare lefde under tiden på spånad. Det gick efter handlaget. Så gjorde ju äfven strumpstickningen, men denna gaf ju så föga. Det var ett lif, fullt af försakerelser och mödor, men ännu brottades hon segrande med nöden. Elna var då och då på besök hemma. Det gick henne i allo väl: hon var vacker som en vårdag, fast mycket tyst, och hennes hog var ständigt riktad på det eviga mera än på det jordiska. Modrens förmaningar stodo alltid för hennes minne, och trots det slutna sättet var hon omtyckt och aktad af alla. Hon hade flera goda vänner bland åbodöttrarne inom församlingen.

Så kom den dag, då "Kullarpe-gumma" fick gå till sängs. Mot hennes vilja sände Elna bud efter en läkare, och denne förklarade, att det var "lungsjuka". Och nu fick den 24-åriga Elna lemna sin tjänst och flytta hem till modren, som oafbrutet låg till sängs och måste bäras som ett barn.

Det var svåra tider för både mor och dotter.

III.

En dag fick Elna äktenskapsanbud. Han hette Anders Jönsson och var en rik åbosen, hos hvars föräldrar Elna hade tjänat. Han var en ovanligt redbar, omtyckt och aktad yngling bortåt trettioålet, men något uppsluppen och yr, då han kom i glada sällskap, helst om han, hvilket ibland inträffade, fick en tår för mycket. Äfven kunde han någongång dra till med en ed, om han blef mycket ond. För öfrigt var han en duglig landtbrukare, som skötte jorden lika väl och enligt lika förnuftiga grundsatser som någon herrgårdspatron; han var alltid mycket vänlig både mot tjänarne och arbetsfolket, af hvilka han följaktligen var mycket uppburen. Ingen hade i höstens hårda tid så lätt att få folk som han, helst hans mor, för hvars räkning han skötte hemmanet, var känd för att hålla den yppersta kost, då der var främmande arbetsfolk så väl som i hvardagslag.

Anders var särdeles enträgen, att Elna skulle bli hans hustru. Dels hade han i sitt föräldrahem haft tillfälle att se huru stilla, fast duglig och pligtrogen hon var i allt sitt görande och låtande samt huru hon skötte husbondefolkets tillhörigheter med samma omsorg som sina egna. Dels var han uppriktigt intagen i den fagra flickan, hvars friska hy, blå ögon, yppiga hår och smärta växt kom alla unga män att vända sig om efter henne, då hon gick framåt gången i kyrkan — det enda ställe, der hon uppträdde i högtidsdräkt, då hon ej var med på större gillen

och aldrig besökte marknader eller danstillställningar, dem hon ansåg som syndiga nöjen. Han hade också gjort Elna och hennes mor hvarjehanda små tjänster, såsom den rike alltid kan på landsbygden, der han så vill, hvadan "Kullarpe-gumma" helt visst ofta haft sina tankar i tysthet, redan innan hon fick reda på, att Anders förklarar sig för Elna.

Han hade nu en rundlig tid bestormat Elna med böner, att hon skulle bli hans maka, utan att han dock fått något afgörande svar. Hittills hade han ej vändt sig till modren. Men så satt han der en afton och språkade om hvarjehanda, hörde på modrens klagovisor och såg på dottrens flinka händer. Plötsligt sade han till modren, som låg halfklädd i kakelugnsbänken: — "Ja, hvad säger Ni om det? Jag har nu en lång tid gått på med Elna, att hon skulle bli min qvinna, men hon vill inte ut med det lilla ja-ordet. Jag tycker det är synd, att hon skall gå och slita ut sin ungdom så här, då hon kunde få det bra, och mig känner hon och vet, att jag är inte svår att dras med, helst som jag håller Elna hjertligt kär. Och Ni kunde få det så bra, Ni också, på gamla dagar: inte för bra har Ni haft det hittills. Men det kunde ju vara godt att få lite ro på slutet, när man har slitit alla dar. Och Ni vet, att Ni skulle få Er egen stuga och ha det alldeles som hemma. Jag har dessutom flera gånger tänkt, att Ni kanske kunde bli bra eller åtminstone mycket bättre, om Ni blefve skött af en riktigt skicklig doktor och kunde ha råd att äta precis hvad han ordinerade. Och så behöfde Ni inte ha bekymmer för Elna, när Ni en gång ginge bort. Nå, hvad säger Ni om saken?"

Såsom man lätt kan tänka sig, fick han genast gumman på sin sida och hon förklarade, att, om han ville titta in dagen efter, skulle han få bestämdt svar. Elna teg, och Anders gick, med hjertat fullt af glada förhoppningar.

När de voro ensamma, sade modren:

— ”Ja, du kan visst ha orsak att tacka Herren, som har sett ut en sådan lott till dig. Tänk, hvad du får det bra på allt sätt: så mycken egendom som han har och pengar utlånta! Och en sådan stugulänga! Och som der fins i kistorna af alla slag, både linne och ylle och sängkläder och räcker!”

— *Den rike mannen och Lazarus voro skilda i lifvet och skilda i döden!*” sa Elna.

— ”Det är sant. Men det är en bra karl: han är hvarken någon svärjarepelle eller supare eller hård emot de fattige. Tänk, så mycket godt du kan göra mot arma likar! Der är nog att ta af, och sjelf är han gifmild. Du kan ju bara tänka efter, hurudan han har varit mot oss. Han har lånt mig femton daler då och två riksdaler då — jag är honom nog skyldig tio riksdaler med ett och allt. Hvem är det, som har kört efter torf och ”baska” till oss nu i flera år? Hvem har stannat, när han skulle till mölles och gått in och frågat, om vi skulle ha råg eller malt malet? Och nu ha vi satt potatis till hälften hos honom i tre år, fastän du inte har kunnat komma ifrån och göra dagsverken, hvarken i fjol eller förrfjol! Har du sett en sur min på honom? Har han kräft oss en enda gång? Det syns väl så tydligt, att det är Herrens vilja!”

— ”Ja, nog har han varit snäll och snällare än någon annan mot oss stackare,” sa Elna. ”Men om jag inte kan!” tillade hon tyst.

— "Inte kan?!! Nu skall jag säga dej nå'nting! Jag kan inte tro, att du har gått och fäst dig vid någon tienstedräng: du har ju alltid varit på din kant och inte har du brukat besöka fåfängliga sällskap heller. Men har du det gjort för dig sjelf — en mor kan ju inte se till hjertat — så skall jag säga dig nå'nting i dag, min tös! Nu är din far död, och *"sofve han nu i frid och ro"* står der på baksidan af hans kors. Men du kan tro din mor: hon har försökt, hvad jag vill be till Gud, att aldrig du må få försöka. Var du öfvertygad om, att man kan bli lika olycklig med den, som man tycker man har riktigt kär, om det bara vill sig så, att man kommer i nöd och elände. Der är ett gammalt ordspråk, du, som säger: *"Det är ingen konst att hålla enigheten vid magt, så länge fatet är fullt af gröt"*. *Man mät-tar inte hungriga munnar med kyssar, du!* *Der behöfs smörmatar med.* Kom ihog mina ord: är der intet annat än den jordiska kärleken, som skulle dra dig till altaret en gång, så gift dig aldrig! Det säger jag dig, jag har pröfvat det!"

— "Ja, men han läser inte Guds ord!"

— "Det kan han nog komma att göra, om du blir hans hustru!"

— *"Huru vet du, qvinna! om du kan göra mannen salig?"*

— *"Ingen kan tagat, utan det varder honom gifvet af himmelen,"* men Gud begagnar oss menniskor som redskap. *"På Gud och ej på eget råd Skall du din lycka bygga."* Men har du inte något hjerta för din gamla mor, så är det värst för dig sjelf. Jag kan en gång säga, att jag aldrig velat dig annat än väl, hvarken till kropp eller själ. Men det är sällan barnen tänka på sina föräldrar!"

Och så gret hon.

— "Är det någon annan, som du håller kär?"

— "Nej."

Så slöt samtalet den aftonen.

Bittida följande morgon gick Elna till Prosten, som konfirmerat henne och till hvilken hon brukade vända sig, när hon behöfde ett råd och en fingervisning för sitt samvete. Hon omtalade allt, så väl modrens ord som sina egna samvetsbetänkligheter och skälen till dessa. Men hon omtalade också något annat, och det var hvad som vållade hennes hjerta de svåraste qvalen. Hon höll Anders kär af allt sitt hjerta. Hans vänliga, muntra och raska sätt hade gjort ett djupt intryck på hennes blyga och varma sinne. Derför hade hon också, allt sedan Anders framstälde sin bön till henne, kämpat en svår kamp. Nu blef det ännu värre: han hade en så stark bundsförvandt i hennes eget hjerta och nu hade han vunnit ytterligare en uti hennes moder.

Men samvetet!! "*Dragen icke i ok med de otrogna!*" ljöd dess obevekliga bud.

Och Prosten stod nästan villrådlig. En tår fuktade den hjertlige mannens kind, då hon snyftande frågade: "Hvarför äro Guds bud stundom så svåra?" Men hans sista ord voro dessa: "*Genom mycken bedröfvelse måste vi ingå i Guds rike!*" "*Man måste mer lyda Gud än menniskor!*" "*Ingen krönes, utan han redeligen kämpar.*"

Så kom hon åter hem. Trots modrens böner och tårar blef Anders afvisad, då han förhoppningsfull kom att hemta det afgörande svaret.

Men han var ihärdig: *blef han* — som ordspråket säger — *visad ut genom stugudörren, så kom han igen genom bakhuset.* Han var lika vänlig och god

emot dem och sökte på allt sätt vinna henne. Men som han föraktade allt hyckleri, ville han ej söka henne på den enda väg, der hon stod att finna: han ville ej följa henne för att höra den eller den presten, ej lofva att lägga bort att dansa eller taga kort i hand och dylikt, hvori hon såg ett uppenbart ogudaktigt lefverne. Och därför var hon också orubblig. De språk, Prosten gifvit henne med i afskedsstunden, stodo som tecknade med eldskrift för hennes själ. Och så kufvade hon sitt upproriska hjerta, som hviskade om makans och modrens sällhet i ett lyckligt samlif med den älskade; så fördrog hon utan knot modrens hårda ord och ofta orättvisa beskyllningar och gömde sin kärlek, nej, jordade densamma djupt i sitt hjerta. Och när bördan blef henne för tung, sökte hon trösten i "*böckernas bok*" och kände sig styrkt i medvetandet, att "*hon utvalt den goda delen*", fastän med hvarje dag rosorna på hennes kinder blefvo allt blekare, och hennes förr så raska gång började bli mindre lätt.

IV.

Slutligen var modrens pröfvotid all. Det var nästan en lättnad för stackars Elna, och nu var ju modren der, *hwarest ingen natt är och ingen gråt och smärta*. Men ändå kände sig Elna ensam i verlden än förr, fast hon alltid ansett sig der vara endast en *främling och en gäst på vägen till det himmelska Kanaan*.

Anders kom åter och var mera värtalig än förr. En eftermiddag höll hon på att gifva med sig, då han ej blott lofvade, att hon i andeliga ting sjelf helt och hållet skulle få hafva sin egen fria vilja, få tala med hvilken prest hon ville, resa för att höra hvem hon behagade och få välja hvilka förtrogna som helst, utan afseende på huruvida de förut haft sin gång der i gården, utan ock framkastade en vink om fåfångligheten af denna världens nöjen och tillade, att han hoppades, det *hennes Gud en gång skulle bli äfven hans*, så att ej ens den himmelska kärleken skulle hindrande ställa sig mellan deras kärlek till hvarandra.

Vid dessa ord såg hon på honom såsom aldrig förut. "Ack, Anders!" utropade hon, "om du kunde *öfvergifva dina villors väg!*" Men då han, sprittande glad och i den förhoppning, att han ändtligen vunnit henne, lade sin arm kring hennes hals och fattade hennes hand, vaknade hennes misstro. Han var dock ett världens barn, och för dem kunde ju ett Guds barn ej nog taga sig till vara. Hon drog sig missnöjd undan för honom, hon blef åter kall och nästan sträng. Han å sin sida var förlägen för det han öfverilat sig: han förstod nog, att hon ej skulle tagas på det sättet, och att han genom denna smekning förlorat på ett ögonblick hvad han genom långa tidens sträfvanden vunnit. Då han efter en stunds tystnad å ömse sidor steg upp för att gå och vid afskedet framstälde den vanliga frågan, sade hon för första gången icke afgjordt "nej", utan lofvade tänka på saken till Lördagsafton. Detta var om Onsdagen.

Följande natt hade Elna en dröm, som på henne gjorde ett djupt intryck. Hon tyckte, att hennes mor kom henne till mötes, klädd i sida, hvita kläder och strålande af öfverjordisk fågring. Hon gick fram

till sin dotter och sade: "*Endast kärleken kan frälsa människans själ.*" I ett ögonblick stod Anders vid modrens sida: han sträckte sina öppna armar mot Elna. Men då hon ville sträcka ut sin hand och lägga den i hans, trädde modren emellan dem och sade: "*När präfvotiden är all, skolen I varda ett! Jordisk kärlek hör till jordens grus och tål ej himlaglans.*" Så försvann modren. Men Anders slöt henne varmt i famnen och sade: "*Jag är ditt hjertas brudgum.*" Men i detsamma var hon af med honom, kände sig ensam och bedröfvad och började gråta. Och — så vaknade hon.

Hon tog drömmen som ett tecken till bifall från himlens sida. Hon ämnade följa hjertats röst och gifva Anders "ja". Den dagen var den lyckligaste i hennes lif: hon öfverraskade flera gånger sig sjelf med att sitta med händerna hopknäpta, blicken irrande utan bestämdt mål, under det tankarne flögo vida omkring, och rocken hade stannat. Hon kunde ej låta bli att tänka på Anders: de der mustascherna hade hon aldrig rätt kunnat förlika sig med. Endast krigsfolk brukade ju sådant skägg. De skulle nog bort — hölle han af henne, skulle han ej kunna neka henne det. Och hans muntra leende, hans snälla ögon: han kunde se så eget på henne. Hon slöt ögonen och såg den blicken, och ett mildt småleende drog öfver hennes anlete, och kindens rodnad blef varmare. Om han bara inte ändå vore för glad af sig? Der står förstås i psalmboken: *Var glad uti den goda dag!*" Och så tänkte hon på mångt och mycket, genomläste psalmen N:o 351 — "*För ett ungt fruntimmer*" — och drömde om Anders hela natten — hon, som annars aldrig brukade drömma.

Men på Fredagens förmiddag kom gamla "Sissa Krycka" i fattighuset för att helsa på Elna. Under det de sutto och pratade, föll talet på Anders, och nu berättade Sissa, att Anders dagen förut varit på auktion i Gladarpsmöllo, att han varit lifvad, då han kommit hem efter att ha spelat kort hela natten. Denna underrättelse gjorde Elna outsägligt ondt: hon kunde således aldrig lita på honom. Hade han ej kunnat hålla sig ens nu, då det gälde hennes afgörande svar — icke kunde hon vänta, att han senare, då han vunnit henne, skulle taga hänsyn till hennes känslor. Hans tal om fäfångligheten af världens nöjen hade således varit endast hyckleri, och hycklare afskydde hon mer än något annat. Till och med drömmen stod nu i ett helt annat ljus för henne än förut: det var då ej utan betydelse, att modren trädt emellan henne och Anders. Ja, allt kunde tydas som en varning: hon hade ju till sist stått ensam. "*Jag är ditt hjertas brudgum!*" hade han sagt. Ja, det var också sant: hon kunde ej hjälpa det, hans bild kunde hon ej slita ur hjertat, men — hennes brudgum för altaret kunde han ej blifva.

När Anders på Lördags-eftermiddagen kom och fann henne förgråten, sträng och mera otillgänglig än någonsin förut, blef han missnöjd, lät ett par ord falla om nycker och "lunegod" och "*rö, som drifts hit och dit af vädret*", och "folk, som man aldrig vet, hvar man har." Detta syntes henne vara för mycket, och hon berättade allt, hvad Sissa sagt. Då blef han vred, slog näfven i bordet och svor en dyr ed, att det var lögn. Hon blef nästan rädd för honom, ty så hade hon aldrig förr sett honom brusa opp. Hennes samvetsbetänkligheter blefvo större än de någonsin förut varit, och klyftan dem emellan blef öofver-

stiglig. För första gången i sitt lif var han verkligen ond på henne, och detta särskildt därför, att hon ej ville tro honom. "Fel hade han och dem erkände han gerna för henne: han kunde vara yr och han kunde någongång ta ett glas för mycket och han kunde någongång också råka att säga: "ta mej fan!" fast han inte mente något ondt med det; men han ljög aldrig, aldrig! Det borde hon veta!" Och så gick han och slog dörren igen efter sig.

Hvad Sissa sagt, var verkligen osanning. Men hans gamla mor, som tyckte att Anders kunde göra ett bättre parti än taga den gamla, fattiga "Kullarpegummas" surmulna, "hällörade" dotter, hade bedt Sissa, att, derest hon träffade Elna, skulle hon så nätt låta falla ett par ord om huru sorgligt det var, att Anders aldrig riktigt kunde lägga bort sin flygtighet, när han kom ut i stora sällskap. "Nu i går hade der varit stor auktion på kreatur i Gladarpsmölla och der hade visst spelats mycket kort om pengar, sedan auktionen var slut." Sissa frågade, om Anders varit med. "Inte vet jag, om hon var ett eller två, då han kom hem," sade gumman. Sissa var nu fullt öfvertygad, och denna öfvertygelse försvagades ej det ringaste af ett bröd och en gåsasida, som hon fick med sig, då hon gick hem, helst hon, såsom vanligen fallet är med de fattige, kände en liten smula afund vid tanken på att en fattig flicka skulle göra ett så lysande giftermål.

Anders gick en hel vecka, innan vreden så smått hann lägga sig. Flera gånger sökte han Sissa för att riktigt taga i tu med henne, men det lyckades honom ej att få tag i henne; hemma sade han ingenting, då han trodde, att Sissa sjelf satt hop lögnhistorien. Slutligen kunde han ej uthärda längre, utan

beslöt att Söndagen derpå efter gudstjenstens slut "hugga" "Sissa Krycka", ta henne med ner till Elna, låta henne erkänna, att hon ljugit, tala vackert med Elna, utan hvars kärlek han fann det vara omöjligt att hafva en riktigt glad dag, och så skulle väl allt åter en gång bli bra igen.

Efter slutad predikan lyste det för första gången mellan Elna och — — ja, namnet kunde han ej erinra sig: han hade suttit i tankar, till dess Elnas namn nämndes. Slaget höll på att göra honom alldeles medvetlös: till allmän förvåning reste han sig upp och gick ut ur kyrkan, raglande som en drucken. Han satte sig på en grafsten och såg mekaniskt på, huru kyrkofolket strömmade ut, tills han varseblef Sissa. Han var nära att skrämma slag på det gamla skrället, då han fattade henne i armen och röt: "Bekänn, lögnerska! hvar du fått då der ifrån — eller dödar jag dig på fläcken." När karingen fått mål i mun igen, kom det slutligen till en förklaring, och nu fick Anders reda på den källa, ur hvilken den ödesdigra lögnen flutit. Han blef länge sittande på kyrkogården — så gick han hem.

Hvad han sade till modren om eftermiddagen visste ingen, ty de hade låst sig inne i kammaren, men naturligtvis kom en hel del rykten ut ibland folk. Det påstods, att modren hade varit hos både Elna och prosten för att få lysningen upphäfd, och att Anders haft rakknifven framme. Emellertid visste man med säkerhet endast, att modren om qvällen varit alldeles förgräten, och att Anders rest bort, sedan det blifvit mörkt. Man kände ej, hvarthän han farit, men efteråt hade modren också rest bort sin väg och varit borta i tre dagar, och de kommo i sällskap hem. Då var det fjorton dagar, som han varit hemifrån,

och hela socknen undrade, hvad detta mände betyda, helst ingen kunde utspana, hvar Anders höll sig: i staden hade han ej varit synlig och ej heller på någon af de närmaste gästgifvaregårdarne åtminstone.

Lysningen fortgick emellertid i vanlig ordning mellan Elna och Holger Skraddare.

V.

Holger Skraddare var en liten, men starkt bygd, koppärrig man, vid pass 30 år gammal. Ingen visste hvar han var född, ty han blef som hittebarn upptagen hos prostens gässa och kallades allmänt "Hitte-Holger". I kyrkan var han före sin konfirmation endast då och då vintertiden, men hvarje afton var han inne vid husandakten i prestfamiljen, och detta var hans högtidsstunder. Prosten var särdeles vänlig mot den stackars gossen, som stod utan huld och skydd i världen. Ofta satt han, då han hade ledigt från ämbetsgöromål, hela timmar ute på fäladen och talade med gossen, som lärde sig hysa en obegränsad kärlek till den vördige själasörjaren och en orubblig tro på det Guds ord, som utgick från hans läppar. Ja, han ansåg honom nästan för mer än en vanlig människa. Så blef han konfirmerad, var det bästa af alla läsbornen, ty han kunde icke blott utantill både Luthers lilla katekes, Svebilus, Symbolum och Hus-

taflan, utan äfven Schartaus katekes, hvarjemte han aldrig lät någon förståndsfråga gå ifrån sig. Också fick han vid afskedet flera andaktsböcker af prosten, som sjelf skrifvit Holgers namn och åtskilliga bibelspråk på främsta bladet, något, som gjorde böckerna ännu mer värdefulla för Holger, som aldrig tröttnade att beundra den ovanligt vackra stilen — alldeles olik vanlig ”prestastil”.

Nu gaf sig Holger i skraddarelära hos en allvarligt sinnad man. Då Holger var begåfvad med ett ypperligt minne och med ovanlig ifver på alla lediga stunder läste Guds ord, var han alltid den bästa på husförhören och ansågs af alla som en sant allvarlig kristen samt blef som vanligt kallad läsare eller oftast ”Holger Prest”, helst han tjenat hos prosten i Gladarp och ännu ofta besökte honom, äfven sedan han ej längre tillhörde hans församling. Det påstods ock, att Holger flera gånger varit bjuden till prosten, då denne hade kyrko- och skolrådsledamöterna hos sig på ett litet kalas på vårsidan.

Då Holger var utlörd, slog han sig ned som skraddare i Kullarp. Äfven här fick han bära namnet läsare, fast han mottog det som ett hedersnamn. Och dock var han ingalunda en af dem, som på senare tider på slättbygden blifvit i särskild mening kallade *läsare*. Han bivistade aldrig en konventikel, och dem, som sjöngo Ahnfelts sånger eller Zions sånger kallade han för *de nye*. Till och med för de prester, som uppträdde utom sitt eget pastorat och predikade — äfven om det var i kyrkan — hyste han stor farhoga och sade, att *de öfvergåfvo sin församling och trängde sig in i en annans ämbete*. På grund af den djupa vördnad, som han från sina tidigaste år lärt sig att hysa för predikoämbetet och dess inne-

hafvare, yttrade han sig dock sällan och högst ogerna om dem. Kallade någon honom "*Schartauan*", blef han mycket missnöjd, och förklarade, att de, som läste Schartaus böcker, visst inte vore någon sekt: de läste både Luther och Arndt och hade inga villoläror för sig. Frågade man honom så, om han trodde, att inga andra än de, som hade samma åsigtter som han, hade den rätta tron, blef svaret vanligen, att endast Gud *ransakar hjertan och pröfvar njurar*, men att han var alldeles säker, att han sjelf hade det rätta för sig. Men med den ofördragsamhet i andeliga ting, hvilken man kanske ej alldeles utan skäl påbördat de s. k. "*Schartauanerna*" kunde han omöjligen förmås att erkänna, det en baptist kunde varda salig, eller att någon, som *sprang till samlings* eller gick och hörde på kolportörer, kunde hafva den sanna och osvikliga läran — Ternström hade kallat alla sådana der *bänkaprester* för *vinkelpredikanter*, och för Ternström så väl som Berggren hyste Holger stor vördnad och beundran, huru olika de än voro hvarandra och den prost, som hade varit den hemlöse gossen en fader i både lekamligt och andeligt afseende.

Holger blef därför fast vid "*det gamla, bepröfvade, goda Guds ordet*", läste endast "*de säkra böckerna*" och hyste djup afsky för tidningar och annat nyhetsmakeri, som blott lockade menniskor att förspilla den dyra nådatiden. Starka drycker smakade han sällan och aldrig till öfvermått, gick aldrig till dans och deltog aldrig i kortspel. När han en gång fick höra, att der i Wallarps prestgård hade spelats kort vid ett kalas, blef han alldeles blek, men sade blott: "*Mitt hus är ett bönehus, men I hafven gjort det till en röfvarekula.*" Han svor aldrig; blott någon gång i yttersta förbittring kunde han nämna den

ondes namn, men då merendels på det sätt, att han upprepade ett bibelspråk, derutinnan det förekom, och vanligtvis darrade hans läppar konvulsiviskt, då han nämnt detsamma. Ytterst häftig och uppbrusande, när någonting, som han höll heligt, anfölls eller ringaktades, kunde han med största lugn i världen åhöra speord, som gälde honom sjelf. Han saknade visst icke förmåga att svara för sig; gjorde det, när han ville, spetsigt nog, liksom han af naturen var ganska humoristiskt anlagd, ehuru hans religiösa allvar oftast band hans skämt. Utom då han var ute och sydde på sina "ställen" — såsom bruket ju då för tiden på slättbygden allmänt var och på sina orter ännu är — hade han nära nog lefvat som enstöring.

Lysningen för honom och Elna hade därför i Kullarps församling väckt stor förvåning och — jemte Anders Jönssons hastiga bortresa — varit allmänna samtalsämnet, och detta så mycket mer som man aldrig sett dem tillsammans, och Holger nästan ansågs som qvinnoskygg. Också var det mer än en af församlingens "flotta" ungarlar, som afundsamt uttryckte sin undran, att den der "*rynkepannade stören*" hade kunnat knipa den grannaste tösen i socknen. Många gissningar framkastades — som vanligt, en del ej särdeles hedrande, isynnerhet för uppfinnarne och utspridarne.

Hur hade då saken gått till?

Ganska enkelt, som vi strax skola få se.

VI.

Samma Lördagskväll, då Anders kort förut med harm och sorg i själen hade lemnat Elna i följd af Sissas godtroget framburna, ödesdigra osanning, kom Holger in till Elna, som just i sin förtviflan sökte sin tröst, der hon alltid i smärtans stund brukade finna den, nämligen uti nya testamentet.

Elna blef nästan något förvånad öfver besöket, ty med undantag af de få gånger, då han under modrens lifstid varit hos dem och sytt, hade han aldrig gjort något besök der. Men väl hade hon och Holger haft sällskap hem en och annan gång, då de varit för att höra Ternström i Onslunda eller på senaste tiden Berggren i Wanstad. De hade då på hemvägen ofta samtalat så väl om andeliga ting i allmänhet som om den predikan, de senast hört, och som Holger vanligen kunde till största delen upprepa. Härigenom hade Elna fått djup aktning för honom.

— "God qväll!" sade Holger vid sitt inträde. Han sade aldrig "Guds fred!" när han kom, emedan detta helsningssätt syntes honom vara ett Guds namns missbruk, liksom han aldrig sade "adjö!" då han gick. Prosten hade nämligen — med en välment osanning — inbillat honom, att detta uttryck hade en föraktlig betydelse, och hvad Prosten sagt, var för Holger en obestridlig sanning.

— "Tack för då!" svarade Elna. "Sätt dig ner och hvila dig!" fortsatte hon efter en stunds tystnad å ömse sidor.

— "Tack ska du ha! Jag har inte så långt gått!"
Han satte ifrån sig pressjernet.

En stund tego båda, och Elna fortsatte att läsa för sig sjelf. Så gick hon bort till bordet och tog drickeskruset.

— "Kanske du tränger till en tår vått?" sade hon.

— "Tack!"

Han drack och satte sig derefter på bänken invid dörren. Det blef åter tyst en stund och så fattade han ordet.

— "Jag har varit ute hos Sasser Svens och sytt några dar, och som jag skulle gå här förbi ändå, så tänkte jag, att jag skulle gå in om dörren och fråga, om du har tänkt dig till Wanstad i morgon?"

— "Jaa, jag har nästan tänkt lite på det: det är ett så vackert evangelium i morgon."

— "Ja, det är om *den rike mannen och Lazarus*. Jag har tänkt mig dit: då kunde vi ju gå i sällskap."

Hon dröjde ett ögonblick med svaret, ty hon blef förvånad öfver förslaget.

— "Det är farligt för en ung qvinna att stå ensam i denna fåfängliga verlden," fortsatte han efter en längre stunds tystnad.

— "Håller man sig till Guds ord," menade hon, så *skola icke helvetets portar vara* — —"

— "Det är visst och sant, och *en annan grund kan ingen lägga än den, som lagder är. Men ett argt och illfundigt ting är hjertat, och frestaren kan förskapa sig på många sätt, ja, ock till en ljusens ängel*. Så kan hon lätt gifva bort barnskapetets förstfödslo rätt för de timliga fördelarnes grynvälling."

Hon teg, men vid dessa senare ord, som hon igenkände från en predikan af Berggren, började hon

nästana ana, att han syftade på Anders. Hon fick tårar i ögonen vid Holgers skarpa blickar.

— "Jag kan ju så godt först som sist säga dig, att jag har ett ärende till. Jag hörde i går ett par ord om, att det skulle finnas någon här, som skulle vilja locka dig att bli hans hustru. Du vet nog, hvem jag menar. Han hör inte till dem, som bekänna *Kristi kors*, utan han vandrar efter köttet och icke efter Anden. Sådana skola icke ärfva Guds rike."

— "Han är en snäll man, fastän han är bara naturligt sinnad," vågade Elna invända.

— "Af naturen äro vi alla djefvulens barn! Den der icke med mig är, han är emot mig. Huru kommer Guds tempel öfverens med afgudar?"

— "Men der står, att ock de, som icke tro på ordet, måga af hustrurnas umgängelse vunna varda," sade Elna blygt.

— "Huru vet du, qvinna, om du kan göra mannen salig? står der. Och der står: "Går ut ifrå dem och skiljens ifrå dem, säger Herren, så skall jag undfå Eder." Det vore skada, du, om du till din själs eviga förderf skulle draga i ok med de otrogna, "Den som kommer vid tjära, han besmittar sig deraf," säger Syrach."

Hon kände så väl alla dessa språk, stackars Elna. En röst inom henne upprepade dem efter honom, och hon tyckte, att hennes hjerta ville brista.

— "Hvar och en af oss måste göra Gudi räkenskap för sig sjelf. "Blifver icke människors trälare!" säger Herren!" fortsatte han.

Derpå tystnade han: kanske kände han ett visst medlidande med henne. Under en lång stunds väntan hörde han blott hennes qväfda snyftningar. Med en viss förlägenhet började han åter:

— "Jag är inte öfvad i fagert snack och jag brukar alltid gå rakt på saken. Jag hade tänkt att — att fråga dig, om du — om du inte skulle kunna bli min hustru och samman med mig vandra den rätta vägen i Herrans fruktan och *fullborda helgelsen i Guds räddhoga?*"

Hon blef både röd och blek, och hjertat bultade, som om hon skulle kunnat qväfvas. Detta syntes vara ett Herrens budskap — och dock!

— "Det va-var så oväntadt: jag får tänka efter," yttrade hon slutligen.

— "Kan du inte gå ut ur Sodom, utan att se dig tillbaka, så är du icke beqväm till Guds rike," sade han nästan hårdt.

Hennes hjerta uppreste sig mot detta magtspråk.

"Vid ett så viktigt steg får man gå till råds med Herren i bönen," sade hon med fast röst.

— "Ja, det bör du visst!"

Han såg något slagen ut.

Så tog han hennes nya testamente, bläddrade deri ett ögonblick och läste derefter med eftertryck sjette kapitlet i 2 Korinthierbrevet.

— "Du kan öfverväga saken till i morgon bittida under bön och åkallan," sade han derefter och reste sig. "Jag kommer och hemtar dig klockan fyra i morgon bittida. Godnatt!"

Och så gick han.

VII.

Nu var hon kastad in i en ny strid, och dock var hennes kors tungt nog förut.

Det var i många hänseenden så svårt för henne att gå ensam genom lifvet. Äfven om hon ej behöfde frukta för sin utkomst, så länge hon hade starka armar, var ung och gerna sedd af dem, som behöfde lega folk till sitt jordbruk, så kom der ju alltid ändå en tid, då hon skulle bli gammal och orkeslös. Hvem vet, om hon skulle kunna spara samman något till åldrens dag? Och om hon blefve sjuk såsom hennes moder förut blifvit — huru skulle det i så fall gå? Ingen, som vårdade henne, ingen, som kunde läsa för henne, då hon ej längre sjelf vore i stånd dertill! Då vore fattighuset hennes enda utväg — och huru mycket hade hon ej hört talas om fattighjonens lott, hur ovänligt de behandlades, huru tarfligt de hade det på allt sätt, huru de voro nära att förgås i smuts och ohyra! Och den gamla, nästan fallfärdiga huskulan behöfde beständigt reparationer! Det var dessutom hemskt nog att sitta ensam i ett hus, som till på köpet låg ett godt stycke från vägen: hon var ofta så rädd nattetid. Inte fans det någonting att stjäla hos henne, men der kunde kanske ändå någon en natt bryta sig in hos henne. Man hade ju hört, hurusom stygga människor brutit sig in hos ensamma fruntimmer och svårt misshandlat dem. En hustru hade deremot alltid skydd uti sin man. Som gift

kunde hon också slippa att oupphörligen gå på dagsverke: hon hade alltid hyst en viss obenägenhet för detta sätt att förtjena sitt bröd. Dels visste hon, att dagsverkaren förr blir utsliten än handtverkaren, dels var hon nödsakad att höra på så mycket rått och tvetydigt tal och skämt, som kristnom icke höfves, dels kunde hon vid det stilla arbetet i hemmet då och då taga sin bok och vederqvicka själen. Hon var ju skicklig både i sömnad och spånad och kunde till och med binda "klutar".

Dessutom fruktade hon allt mer att till slut bli besegrad i striden mot sitt eget hjerta, som, trots allt, talade så varmt för Anders. Men detta nederlag skulle kanske vålla hennes eviga förderf.

Om Holger visste hon intet annat än godt. Men hon kände honom dock så föga, och hans ord hade syntts henne så hårda, så obevekliga som *Sinai åskor*. Men det var ju också Bibelns egna ord, som strömmade från hans läppar, och *Guds ord är skarpare än något tveeggadt svärd*. Hennes samvete gaf honom rätt. Måhända vore det Herrens vilje, att han, som kom så att säga i Herrens namn, skulle bli hennes make. Och så kunde det bli ett slut på den strid, som hon fortfarande kämpade i fråga om Anders.

Sömlös vred hon sig på sitt läger under nattens långa timmar med bön till Gud om råd i den viktiga angelägenheten. Ej ett ögonblicks ro vardt henne beskärd, och vid dagens första stråle stod hon upp. Hon tog fram sin psalmbok och genomläste vigselformuläret: detta gripande vigselformulär, vid hvars åhörande i kyrkan nästan hvarje hustru känner något fuktigt i ögonvrån, vare sig vid det ljufva minnet af hennes egen bröllopsdag eller väl oftast därför, att så få af hennes förhoppningar blifvit en verklighet

eller kanske äfven därför, att hennes samvete säger henne, att hon ingalunda hållit, hvad hon engång lofvade inför Gud den allvetande och i den kristliga församlingens närvaro. Men här fann Elna ingen afgörande lösning.

Då tillgrep hon en utväg, som hon sett sin moder ett par gånger lita till, ehuru hon gjorde det med en inre tvekan, emedan hon ej var säker, om det var alldeles rätt: hon hade flera gånger tänkt fråga Prosten, men alltid hade hon glömt det. Hon tog nämligen sitt nya testamente, slöt till ögonen, bläddrade i boken under bön, att det första språk, som fülle henne i ögonen, måtte gifva henne en vägledande vink från den Högste. Så lade hon fingret på en sida, slog upp ögonen och läste. Det var 1 Timothei 2 kapitel 15 vers: "*Men hon varder likväl salig genom barnsörden, om hon blifver i trone och kärlekenom och i helgelse, med kyskhet.*"

Hvad betydde detta svar? Det var så tydligt och dock så mångtydigt. Alltid dunkla gåtor!!

I detsamma kom Holger. Hon var färdig, och de gingo. Under vägen rådde en viss förlägenhet mellan dem: båda voro tystare än vanligt, och icke ett ord fälades om den sak, hvarpå de tvifvelsutän båda två hade sina tankar fästa. Endast då predikanten vid uppläsningen af dagens epistel kom till de orden: "*den der rädes, han är icke fullkommen i kärleken,*" fäste Holger en skarp blick på Elna, som stod bredvid honom i gången. På hemvägen samtalade de om hvad de hört, och mycket blef henne så klart, då han talade om andeliga ting, tyckte hon. En egen stilla frid bredde sig öfver henne. Han föreföll henne ega en vida större erfarenhet i Guds kunskap än hon sjelf. Mycket af det han sade, hade

stätt för henne som en aning, men kläda det i ord hade hon aldrig kunnat. Ja, tillsammans med en man efter Guds sinne sådan som Holger säkerligen var, skulle hon kanske äntligen en gång finna den sanna friden. *"Gif dig icke i sällskap med den väldiga och rika: du lägger eljest en svår bördo uppå dig,"* hade Syrach varnande sagt.

Så kommo de till kyrkan, der deras vägar skildes. Han var nu hemma, men hon hade ännu ett stycke att gå. Han tog hennes hand.

— "Nå?" frågade han.

— "Om — om jag visste, att — att det är Herrans vilje," sade hon med bäfvande stämma.

— *"Vill du hvad din själ gagneligt är, så vill du hvad Herren vill,"* sade han eftertryckligt och släppte hennes hand.

— "Så får det väl bli så, då!" sade hon knappast hörbart.

— "Godnatt med dig då!" sade han mildt och tog åter hennes hand, den han fast tryckte. "På Fredag kommer jag och hemtar dig, och så gå vi till presten. Jag har inte tillfälle att komma förr, ty jag är borta och syr hvarje dag hela veckan. Godnatt!"

Så gick han in, låste förstugudörren och haspade innantill.

Hon gick så smått hemåt. Hon kände en viss beklämning öfver det viktiga steget, men hennes samvete var lugnt: hon hade, så godt hon förstod, följt Herrens bud. Den natten låg hon länge vaken och tänkte på den framtid, som hon nu gick till mötes. När hon äntligen somnat, drömde hon om — Anders. Hvad hon drömt, kunde hon ej erinra sig, då hon vaknat upp, men hon hade tårar på kinden

och lakanet var vått, der hennes hufvud legat. Hon hade sålunda gråtit i sömnen.

Hon satt hemma och spann oförtrutet hela veckan: hon ville skaffa sig ett par nya kängor till sin hedersdag. Kläder hade hon samlat den tiden hon var ute och tjente, och hon hade dessutom ärft hvad modren efterlemnad. Ingen kom dit under veckan, förrän Holger kom på Fredagsmorgonen. De gingo till Presten, och om Söndagen lyste det. Då följdes Holger och Elna åt för att höra en predikant, som de båda gerna hörde. Holger var mycket mild mot henne: han hade på förhand sagt ifrån, att hon ej behöfde ombestyras någon mat. Han skulle taga matsäck med sig åt dem båda. ”Du får försöka på att lära dig äta *mitt bröd*,” hade han skämtande sagt. Och allt var så nätt och rent, både maten och smöräskan och schaletten, hvaruti det var inlagdt. Han var riktigt munter: hon hade aldrig trott, att han kunde le så mildt.

Och dock hade han så bred mun: hvarför hade han inte mustascher såsom Anders? Alltid skulle bilden af Anders smyga sig med: *ett argt och illfundigt ting är förvisso hjertat!!*

VIII.

Veckan hade varit svår nog, der hon i ensamheten tänkt på gångna och kommande dagar. Huru mycket än Elna bemödade sig att blott tänka på ho-

nom, som hennes vilja nu skulle undergifven vara, framstod dock alltid en vänlig och munter bild — bilden af honom, som förstod att tala så vackert om kärleken mellan tvänne hjertan, han, som kunde så mången gripande vers, och på hvilken hon aldrig mera skulle få tänka.

Värst blef det dock på Måndagen efter första lysningen. På eftermiddagen kom Anders Jönssons mor, förtviflad och förgråten, opp till Elna och omtalade allt hvad som qvällen förut timat mellan Anders och henne.

— "Innan han gick ifrån mig i afse, så sade han: "Nu är hela mitt lif förspildt," sa han. "Länge kan det dröja innan Ni får höra någonting ifrån mig och något godt blir det kanske inte. Men den, som är skuld till denna här gerningen, får också bära ansvaret för den," sa han och så gick han.

— "Jag har aldrig gifvit honom något löfte," sade Elna, dödsblek och skälfvande.

— "Jag är så rädd han gör sig något ondt!" Och dermed brast hon i gråt. "Ser du, Elna! Jag har gjort ryslig synd mot både honom och dig, min tös! Ser du, jag hade alltid tänkt, att han skulle ha Sven Ols Gertrud, ser du: hon är så rik — man är så fikse efter den orätta Mammon, Gud hjelpe en så visst! ser du. Och så tyckte jag ju, ja, jag säger som det är, ser du! och du får förlåta mig: jag tyckte, du var bara husmanstös — ser du! Ack, ja! Jag får måntro tro på det nu. Och så visste jag, hur allvarsam du är, ser du — och att du inte kan lida någon slags flygtighet eller vidlyftighet, ser du. Ja, jag har fått gråta, jag arma mor! Jo, ser du, så sa jag till Sissa, att hon kunde slå fram så nått till dig, att Anders hade varit nere i Gladarpsmälla och —"

— "Var det inte sant?!" utbrast Elna, hvit som väggen. "Då hjelpe vår Herre oss bägge två, både honom och mig! Ja ja, mor!!!"

— "Ja, der var auktion, ser du, och de hade spelat kort der, ser du, och Anders var inte hemma om qvällen, utan kom hem först fram emot midnatt, ser du. Och för ett par år sedan satt han der och spelade kort en gång efter en auktion, ser du. Jag vände orden så att jag inte precis ljög, ser du — men det var ju att ljuga ändå, för jag lät Sissa vara i den tron, att jag mente, att Anders hade varit der nu, ser du, för så fattade hon det."

— "Ja, det får Ni stå till ansvar för sjelf en gång," jämrade sig Elna, "jag trodde henne."

— "Ja, men Anders sade till dig, att det inte var sant, ser du, och han tyckte, att du gjorde honom så stor orätt, ser du, därför att han aldrig hade ljugit för dig, sa han, ser du."

— "Nej, det kan jag ju heller inte säga, om jag vill följa sanningen," quidde hon och vred sina händer.

— "Men du, Elna, du! Jag har varit hos Prosten i förmiddags, ser du, och han sa, att det kunde gå tillbaka igen, om du sjelf ville gå dit och begära, att lysningen skulle stoppa, ser du. Och Prosten, vet du, gret som ett barn, när jag talte om det, för jag talte om alltsammans för honom, både hvad jag och Sissa och Anders hade sagt, ser du. Och förlåt mig nu, min kära, kära Elna, och låt inte mitt enda barn bli förtappadt, för då är det min skull, ser du, och då går jag i grafven med det samma. Jag var ju alltid snäll och vänlig emot dig, Elna, när jag var din matmor, ser du. Och jag ger pocker Sven Ols Gertrud och allt hennes gods, ser du! Om du håller

aldrig så mycket af Holger, så — han är en kristligt sinnad man, så han gör sig ingen förtret, ser du. Och han är en duglig handtverkare, så han kan lätt få någon annan, ser du. Men Anders kan inte få en glad dag utan dig, ser du, och hans blod kommer öfver mitt hufvud, ser du. Ah Elna, du! Kom ihog hur kär han har dig, pojken, och jag skall också hålla dig så kär, ser du, om du frälsar min son, min ende son!"

Elna dolde ansigtet i sina händer, men snyftade så, att hela den smärta gestalten skakades.

— "En gång kom jag in till honom — det är väl så der en månads tid se'n, ser du — och då satt han och läste i psalmboken. "Här har varit bud ifrån Sven Ols," sa jag. "Der skall vara ungdomsgille och dans på Söndag, ser du," sa jag, "och Gertrud har skickat särskildt bud, att du skulle för all del försöka komma," sa jag. "Jaså," sa han bara. "Ja, du tar dit naturligtvis," sa jag. "Det tror jag visst inte," sa han. "Jag skall lägga bort att dansa efter denna da'n," sa han. "Trams!" sa jag, "du, som har varit så glad vid dans!" sa jag. "Det är bara fäfänglighet!" sa han. "Och så, när Gertrud har skickat särskildt bud till dig, ser du, en sådan tös som hon är!" sa jag. "Ah," sa han, "jag vet den, som är bättre," sa han, ser du. "Såå? ho ä dä?" sa jag. "Det är den, som ska bli min qvinna, om jag kan öfvertala henne," sa han. "Man har varit en sådan förlorad son, så att man kan nog behöfva ett fromt hjertas böner," sa han. Och då började jag begripa att det var du, han ville ha, ser du, för annars är här ju ingen from flicka i vår församling, ser du. Så gick han ut, men han reste inte till Sven Ols den gången, ser du. Och nu kanske han går och slänger

sig i ån! Elna! Elna!! Var barmhertig! Du kan väl komma att hålla af honom lite med tiden, ser du!”

Nu förmådde ej den stackars Elna mer. Hon tog gumman om halsen, och bekännelsen om hennes kärlek till Anders undslapp henne. Deras tårar blandades.

— ”Men då gjorde du ju synd mot både dig sjelf och honom och mig!” utbrast gumman slutligen, lättare om hjertat. ”Ah, mitt barn! du vet inte, ser du, hur glad jag är! Jag tror nästan han är rest till morbror Olof i Gullberga, du! Skrif två ord på en lapp, så ska jag låta drängen rida dit genast, och du skall se, han är här som ett ”vipsande”, ser du. Ack, en sådan en glädje du skulle göra honom såväl som mig! Har du inte en bit papper här?”

Elna vacklade. Hon såg i andanom Anders färdig att göra en olycka.

— ”Så gack hem med mig genast! Eller följ med, så gå vi bort till Prosten, ser du, och så skrifer han, som kan sätta ihop det ordentligt, ser du. Skynda dig! tag schaletten om hufvudet — du är alldeles bra nog för resten, ser du. Tänk, din kärlek kan frälsa hans själ!”

— ”Orden från drömmen!” tänkte Elna. Hon reste sig, fastän sakta och obeslutsamt. Allting gick rundt omkring för henne. Slutligen fattade hon sitt beslut: hon sträckte ut handen och tog schaletten.

I detsamma stod Holger innanför dörren. Han helsade ej: det blef en tystnad derinne, så att hvar och en af de tre tyckte sig kunna höra sitt hjertas slag. Holger var blek som hopplösheten: han hade synbarligen hört åtminstone en del af deras samtal. Hans stämna trängde genom Elnas märmg och ben, då han efter några ögonblick sade:

— "Demas hafver öfvergifvit mig och fått kärlek till denna världen!"

Dermed gick han ut.

Gunman fattade tag i Elnas arm.

— "Låt honom gå, så bli vi lyckliga allesamman, ser du!" sade hon.

Men Elna slet sig ögonblickligen lös och sprang efter honom. De blefvo en half timmes tid i förstugan, och trots alla sina bemödanden — ja, fast hon satte örat till nyckelhålet — kunde gunman ej höra hvad som sades. Hon hörde blott på Elnas stämma, att hon bad och bönföll; hur Holger ett par gånger öppnade förstugudörren och ville gå, hur han talade strängt till henne, och slutligen urskiljde hon dessa ord af Holger:

— "Detta skall vara glömdt, men en annan gång får du sjelf bära följderna!"

Efter ett ögonblick kom Elna in med tårdränkta ögon.

— "Nu är det för sent: jag får bära mitt öde, och det får gå som Herren vill. Och nu är det bäst, att hvarken Ni eller Anders går hit — då blir jag alldeles olycklig, och det är inte rätt heller. Och gå nu — nu strax! Och helsen till — till honom, Anders," sade hon brådskande, "helsen, att jag skall bedja till Herren för honom — säg att Herren hjälper honom nog. Farväl, mor! farväl med Er!"

Och gumman måste gå med förtvifladt hjerta genom köksdörren.

— "Ja, nu får jag sätta mig på kärran och ge mig ut i världen, ser du, och söka efter mitt barn: nu ger det sig, om han fins i lifvet, ser du, eller om jag skall gråta mitt barn och ej låta hugsvala mig.

Farväl med dig!" voro den gråtande gummans afskedsord.

Men genom stugudörren inträdde Holger: nu var han segrare, och hvarje motståndskraft hos Elna var bruten. Derefter kom han dit hvarje morgon, innan han gick till sitt arbete, och han blef vänligare och blidare för hvarje gång han kom. Dagen före vigseln kom han och hemtade henne till sin stuga och medtog alla hennes tillhörigheter. Han hade haft murare och snickare och stugan hade en ganska högtidlig prägel. Han mötte Elna på tröskeln, sedan han lyft henne af vagnen och flyttat in hennes saker: han tog henne vid handen och sade endast: "*Gud välsigne din ingång i detta hus!*" Men han hade tårar i ögonen. Elna blef så rörd öfver detta ovanliga tecken på hans ömhet för henne, att hon gerna tagit honom om halsen — men hon vågade ej. När solen var nedgången, läste han kapitlet om Isak och Rebecka; derefter sade han henne "godnatt!" och gick ut och lade sig i bakhuset. Elna blef kvar i stugan, bädade och lade sig der, efter en varm bön till Herren om nåd och kraft att kunna uppfylla sina pligter.

IX.

Kanske kunde det intressera läsaren att veta, huru Holger Skräddares stuga såg ut.

Huset bestod af endast en långa: i dennas östra del var logan, derbredvid låg bakhuset, derefter stugan. Vestligast lågo "skorstenen", d. v. s. köket, och förstugan i bredd. Skorstenen bestod egentligen blott af ett litet "kryp-in", som nästan alldeles upptogs af en lerspis genast under bagarugnshålet, samt till höger hade det hål, hvarigenom stugukakelugnen eldades — vanligen med torf eller halm.

Stugan var möblerad på det sätt, som då var vanligt i de skånska slättbostugorna. Vid vestra sidan, till venster, när man kom in genom förstugudörren, stod jernkakelugnen, som på framsidan bar inskriften: "*SIMSONSLETLEYONETSÖNDER*" — alltsammans i ett ord — och derunder bilden af en hisklig karlfigur med svajande mantel och bistra drag. Denne hjelte slet upp gapet på ett märkvärdigt djur, som — enligt inskriften — skulle föreställa ett "*leyon*". På kakel-ugnens båda sidor stod "*ÖRMO BRUK*" och derofvanför bilden af en kung. Monogrammet *GIII* visade, att det skulle vara Gustaf den tredje, och det liknade nog honom lika mycket som någon annan. Men såg Gustaf den tredje så ut, var det säkert någon af hans många smickrare, som uppfann namnet "*tjusarkonungen*". Att kakelugnen var gammal och troligen hade tjänstgjort i flera hushåll i sina dar, kunde man sluta dels deraf, att han hade flera sprickor, som nu voro igenmurade med ler, dels också af de talrika fläckar, som prydde kungabildens ansigte och krås, och som härledde sig från den massa potatisskifvor, som pojkar fordom stekt på densamma. Särskildt äro, som hvarje slättbopojke vet, kråset på Gustaf den tredje, bladen på kunskapens träd och brynjan på "*S:t Göran i strid med draken*" särdeles efterlängtrade stekplatser, enär der bildas så treffliga

figurer på de potatisskifvor, som få dessa afundsvärda fästpunkter.

Vid norra sidan af stugan stod kakelugnsbänken och gåsabänken. Den sistnämde, som stod rakt under norra fönstret, hade sitt namn deraf, att gåsen låg ut sina ägg i densamma. I nordvestra hörnet var *tajletten* uppspikad. Denna var ett slags hörnskaåp med hyllor: här förvarades ett par glas, åtskilliga flaskor med husmedicin, såsom terpentin, kamfer, ögonvatten, Hoffmans droppar m. m. Här stod äfven en liten tobakspipa med hvitt porslinshufvud, på hvilket var en ganska hygglig bild af Carl XIV Johan. På öfversta hyllan stod en kardus "Dalkullan" eller hvad det skulle föreställa.

Vid östra väggen hade bordet sin plats: ofvanpå detta stod ett drickeskrus af hvitt porslin med blåa och förgyllda blommor — en skänk af den prostinna, som flera år varit Holgers matmor. Bredvid kruset låg en kaka groft bröd, möjligt i sprickorna, på kakan en "holländare" eller större brödknif, längs hvars sida sträckte sig en tjock, grågul degskorpa. Midt på bordet stod ett saltkar af glas, bräckligt och ojemnt i kanterna och till hälften fylldt med "laknadt" salt, som var grått af dam.

Ofvanför bordet hängde en teckning, af tyskt fabrikat samt, i bjerta färger, föreställande "den gode herden". Till höger om denna en missionskarta, som visade hedendomen i svart och kristendomen i hvitt samt de öfriga bekännelserna i mellanfärger. Ännu längre till höger hängde en plansch, som skulle föreställa den breda och den smala vägen, med små grupper af folk och stora massor bibelspråk. På väggen öfver sängen var uppfästad en liten urdyna, ut-sirad med slingor af mörkbrunt hår.

Midt under missionskartan hängde inom ram, men utan glas en födelsekrans, ritad för hand. Inom en krans af ytterst märkvärdiga, onaturliga och alldeles obestämbara blommor lästes följande poetiska inskrift:

Grattulationsönskan

ått Flickan

E. J. D.

på des 10:nde ålders dag
den: 25 Maji 1837.

En krans är dig beredd.

Uti din barnslighet

Af kärlek till dig lämnad

Och långt före detta emnad

Vex till i vitt och dygder

Så blir din ålder prydder.

Såväl missionskartan som denna födelsekrans, hvilken var en gammal present till Elna och nu följt henne till det nya hemmet, voro mycket gulnade af ålder och dam och hade synbarligen utgjort ett föremål för talrika flugors närgångna uppmärksamhet, liksom en och annan mal gräft slingrande gångar i papperet.

Mellan bordet och dörren till bakhuset stod en gammal klocka med fodral af obestämd bottenfärg och röda, hvita, gröna och gula tulpaner. Fodralet saknade hätta, hvarför en gammal schaletts var bredd öfver verket. I följd häraf såg klockan nästan ut som en gammal käring. Midt på tafelns öfre halfva stod "G. O. D." och på den nedra "ΘΚοα". Verket var gammalt, och lodet förmådde ej längre sätta det i gång, hvarför en gammal hästsko, en ljussax och en med yllegarn omvirad, aflång brynsten voro fästade vid lodet. På södra sidan stod sängen och under fönstret en träbänk. I sydvestra hörnet hängde ett besman, och innanför förstugudörren på ena sidan årets almanacka med afklipta hörn för de månader, som redan gått till ända, samt på andra sidan ett skätteträ. Ofvanför dörren hängde en redkam, och öfver kakelugnsbänken Elnas kardor.

På "stängerna", d. v. s. de i taket fästa brädrborna öfver kakelugnen, låg ett stycke rökt fläsk, som en gång varit betydligt större, att döma af den framskjutande, temligen renrakade benskancken. Bredvid fläsket hängde i broderlig endragt ett par hvita helstrumpor, hvilkas väldiga omfång så oppe som nere lät ana, att de voro Holgers tillhörighet. Under kakelugnen låg katten och slickade sig allt emellanåt på ena sidan, ty han skrubbade upphörligt emot de stora, leriga stöflarne, som voro ställda att

torka. På ena sidan om kakelugnen voro inslagna två pinnar — der hade de två hönorna sin plats, när det var riktigt kallt ute. Nu voro dessa pinnar upptagna af Elnas söndagskängor och en ullgarnshärfva, som hon medfört i boet.

I norra fönstret stod en liten lampa af lera med bomullsveke och tran i den öfre, skålförmiga, med tut försedda delen. Bredvid låg gnidestenen af glas, med hvilken Elna hvarje Lördagskväll skulle gnida Holgers söndagsskjorta blank som is. Öfver sängen hängde ett sängaband, d. v. s. ett vanligt rep, klädt med blått vadmal. Öfverst slutade det med en uti loftet inslagen jernmorna; nederst med ett stigbygel-förmigt handtag, utsiradt med fransar af röda, gula, gröna, svarta och blåa yllelappar. I detta band fattade den i sängen liggande tag, då han ville stiga upp, eller när han om natten vände sig för att taga sig en lur på andra sidan. På sängen låg ett täcke af blårandigt bomullstyg; på kakelugnsbänken ett "rosengångspös", temligen groft, men rent och väfdt i treffligt gammaldags mönster.

Stugan hade lergolf, som var sandadt och beströdt med enris och körfvel.

Midt öfver kakelugnsbänken var en bokhylla, der man såg en "stor bibel", en "femtondalers-bibel", ett "testamente", en *Luthers Huspostilla*, en *Joh. Arndts "Sanna Kristendom"*, *Nohrborgs "Den fallna människans Salighetsordning"*, *Schartaus "Utkast"* och *"Tretton predikningar"*, *Fresenius* och *"Christus i Mose"*, *Scrivers "Själaskatt"*, två häftade predikningar af *Ternström*, ett par ofullständiga ärgångar af *Lunds Missionstidning* och en gammal, nött psalmbok. Holger, som kunde de flesta af våra psalmer utantill, hade sin söndagspsalmbok i kyrkan och Elnas hade han lagt

ner i kisteläddikan ute i bakhuset. Der förvarar gerna "Mor" sin psalmbok bredvid vigselringen och "spinnepengarne": der ligga också hemmanspapperen.

På hyllans ena sida hängde "lampedallen" och ofvanpå hyllan stod "pengalådan". Der förvarade Holger plånboken med sedlarne, pungen af "mull-sorkaskinn" med silfverpengarne och den lilla hörnlådan, der kopparslantarne lågo. Dessutom qvitterade "skattalappar" för åtskilliga år, gamla almanackor, rakknifven med tillhörande oljesten och läderstrigel samt en lapp med uppgift på prestationden. Holgers psalmodikon låg på två i bjelken inslagna pinnar. På "kakelugnsleret" tronade två par kaffekoppar — upp och ned vända — på sina blåblommiga fat, under det sockerkaret och *snippan* stodo inskjutna i en liten väggmisch, som till hälften doldes af en kvarterslång linongsremsa.

På hyllan öfver södra fönstret låg om Söndagen Holgers pressjern, en syask och den stora saxen. I södra fönstret tynade en *Pillagonia* och en *blodsdroppe*, d. v. s. en *Fuchsia*, och i ett sprucket dricksglas stodo gerna om Söndagen några *blåmaj*,¹⁾ *förgätmigej*, *ängabollar*,²⁾ *lavendel*, *klockor*,³⁾ *hanakammar*,⁴⁾ *liljor*, *kabbalök*⁵⁾ eller *Sankt Hans örter*⁶⁾. — allt efter årstid och lägenhet.

Utanför Holgers stuga var en liten täppa, besädd med korn ena och potatis andra året. Endast på "snudan", d. v. s. det hörn af jordbiten, hvilket gick fram förbi logan till stugudörren och brunnen, växte

1) *Primula farinosa*. 2) *Trollius europæus*. 3) *Campanula*.

4) *Primula veris*. 5) *Caltha palustris*. 6) *Arnica montana*.

senap på en rymd af tre alnar i qvadrat. Invid fönstret stod litet gräslök, timjan, mejram och en buske körfvel, hvarmed förstugans golf beströddes, då det skulle vara någon fest i huset. Tillägga vi nu, att slipstenen stod vid ena gafveln och afskrädeshögen vid den andra, samt att talrika svalbon funnos under taksågget, så torde man kunna göra sig ett något så när klart begrepp om Holger Skräddares Stuga.

X.

Bittida på Söndagsmorgonen stod Holger vid sängen, der Elna ännu sof "på sitt gröna öra". Han stod ett ögonblick tveksam, huruvida han skulle väcka henne. Hon sof så lugnt: bröstet höjde och sänkte sig regelbundet, och ett ögonblick flög ett blidt leende öfver hennes fagra anlete, vid det hon i sömnen sträckte ut och åter lade samman sina armar, liksom hon omfamnat någon.

Om hvem drömde hon väl?

— "Elna, du!"

Hon spratt opp ur sömnen.

— "Ja!! hvar är jag?" mumlade hon yrvaken och satte sig opp i sängen. Vid Holgers anblick kröp hon åter ned och drog dynan ända upp till hakan.

— "Du är hemma, Mor! Men nu är det tid att ge sig opp ur *redden*: vi ha sist messa i dag, som du vet, och vi skola vigas i kyrkan. Och så har jag tänkt, att du kunde laga till lite mat nu på förmid-

dagen, så kunde den bara värmas opp, när vi komma från kyrkan. Något storartadt bröllop ska vi inte ha: jag har ingen släkt och du ingen.

— "Jag har min gamla faster," sade hon litet tveksamt.

— "Den bjuda vi inte hit; det är ingen att umgås med: hon har ju fått ett oäkta barn."

Detta sårade Elna, men han hade ju rätt som alltid och hon sade endast:

— "*Dömer icke, så varden I icke dömde!*"

— "Så, den saken behöfva vi inte spilla ord på," fortsatte han. "Jag har sagt till Anders Torstensson och hans qvinna och Märten Mattsson och hans hustru och deras Eljena. Det är allvarligt sinnadt folk, och så går jag dit och syr. Och litet umgänge får du ju lof att ha — dit kan du gå, om du vill snacka ett ord i förtrolighet någongång med en erfaren qvinna. Och dessutom har jag bedt båda naboarne, Ola Smed och Jöns Snickare, och deras qvinnor. Inte är det just folk, som är passligt att söka umgänge med, men man kan ju inte dra sig ur världen och bo i en jordkula eller bergsskrefva, *allrahelst som här är ondt om berg här på slätten*, och är man i ovänskap med grannarne, sätta de alltid ihop ondt rykte om en. Inte för man behöfde bry sig om det, men Aposteln säger: "*Så mycket som till Eder står, hafver frid med alla menniskor!*" De komma hit efter messan och äta en bit merafton. Nu kan du koka lite potatissoppa, så är den snart uppvärmd, när vi komma hem. Potatisen är skrapad och färdig att lägga i grytan," sade han.

— "Har du sjelf gjort det?" sporde hon skämtsam, under det hon steg upp och i största hast började kläda sig bakom kakelugnen.

— "Åh nej," svarade han i samma ton, "visst har jag fått hjälpa mig sjelf många gånger. Alltid har jag brukat bädda och sopa golvet sjelf, och den som har lergolf, har det så bekvämt i det fallet, att han inte behöfver ha besvär med skurning. Nej, men barn lilla!" afbröt han sig, "inte ska du gå barfota på det kalla, våta golvet, det är inte nyttigt för dig — här har du ett par *tofflestäusor!* Nej," fortsatte han det afbrutna samtalet — "nej, gamla Hanna, som har brukat tvätta till mig, var här borta i går och gjorde lite i ordning till mig. Sjelf var jag i staden och köpte lite kött och en flaska vin. *Der var vin på bröllopet i Kana*, står der, och Syrach säger ju: "*Vin vederqvicker människones lif, om man dricker det måtteliga.*" Och en sup till maten kunna de få, som vilja det ha — *en kristen behöfver inte vara träl under lagen, utan det beror på hans samvete.* Och ett fat risgröt fick jag ifrån Mätta Mårten Matts i går, och så är det smör och — —"

— "Ja, bara jag kommer ut och får se, hvad der är i bakhuset, så skall jag nog laga ihop — —"

— "Det tror jag nog du kan: det är väl ett uselt fruntimmer, som inte kan laga mat. Men jag vill bara säga ifrån, hur *jag* vill ha det."

Tonen skulle kanske varit skämtsam, men den blef så allvarlig, att han ansåg sig böra förtaga intrycket genom att tillägga:

— "För resten räds jag, att jag är inte god att laga mat till: jag har fått sjelf syssla med dylika saker så mycket, att jag har nog fått en egen smak i ett och annat. Du ska tro jag kan koka både potatissoppa och korngrynsgröt och kaffe och mycket annat, så att jag blir kanske svår att göra till pass. "*Sjelf gjort är väl gjort, om det är aldrig så illa.*"

Men jag ska visa dig, hur *jag* har gjort, och så lär du dig fort att göra det riktigt.”

Det var nästan bra starkt, men hon betvang sig och sade endast:

— ”Åh ja. Men ändå har jag väl kokat mera mat i min dar än du, och aldrig har någon haft ett tecken att utsätta på den, och jag har tjenat på stäl-len, der det gick så fint till, och der — —”

Hon hejdade sig: det var ej rätta ögonblicket att tala om, att hon tjenat hos Anders Jönssons föräldrar. Han tystnade också. Tvifvelsutän kände de sig båda två något förlägna, att samma bild, som alltid stått emellan dem, på sjelfva bröllopsdagen skulle träda fram med förnyad kraft.

Hon hade nu klädt sig och kammat, flätat och lagt upp sitt rika hår. Derpå gick hon ut och öfver-såg, hvad huset förmådde. Och det var ej så få för-råd, han samlat till sin hedersdag, om också der ej var så särdeles mycket af hvarje slag. Salt och färskt fläsk, lankött, kalvkött, groft bröd, sursött och sikte-bröd, präktig spickesill, svinflott i en 4:stops lerkruka, smör i en svart lerskål, en halfstopsbutelj ypperlig grädde, en karott risgröt, 2 krus mjölk samt en gam-mal flaska full med malda kaffebönor. Han hade dessutom lånat en del små lertallrikar, koppar, pors-linstallrikar, drickesglas och vinglas.

Hon tog hurtigt i lag med arbetet, och började mala senap, under det soppan stod och kokade.

Under tiden rakade sig Holger, och sedan detta var väl undanstökadt, nedtog han sitt psalmodikon, tog fram sin sifferkoralbok, och under det. Elna sys-slade i skorstenen, hörde hon, huru Holger med kraf-tig och välljudande stämma derinne sjöng N:o 338 i svenska psalmboken. Vexlande stämningar genom-

korsade Elnas själ under sången. När han sjöng, huru kärleken är från agg och misstro skild och vänder icke åter, sporde hon sig med bäfvan, om hon hade denna kärlek, och det var med en egendomligt varm och hjertlig känsla som hennes hjerta följde Holvers sång, synnerligast då han kom till sjette versen:

*"Jag kan mitt hjertas vän
Ej själf åt mig bevara:
O Gud! bevara den
För dold och öppen fara.
Ack! låt oss sammanbo
Att lofva än ditt namn
Och följas åt i ro
En gång till fridens hamn."*

Och när han så avslutade sin andaktsstund med psalmen 3, versen 7, öppnade hon så tyst dörren mellan stugan och "skorstenen" och instämde med sin klara, klingande sopranstämma uti de ord, som så mäktigt verka på hvarje sinne, som blifvit vant att i ett kristligt hem sjunga våra härliga koraler — de orden:

*"Oss välsigna och bevara,
Med nåd ditt ansigte förklara
Och vänd det till ditt folk med frid!
Här ditt namn vi vilja sjunga
Och sedan, med en helig tunga,
Dig lofva, Gud! till evig tid,
Med dina Cherubim
Och dina Serafim.
Hosianna!
Helig är Gud,
All världens Gud,
All krafts och nåds och visdoms Gud!"*

Sedan hon undanstökade allt i köket, nalkades tiden att gå i kyrkan. De började alltså att kläda sig: han i bakhuset, der hans kista stod, hon i stugan, der hennes medhafda kläder ännu lågo i högar på kakelugnsbänken. Han kom in med nattkappan i handen.

— "Vill du hjälpa mig med halsklädet?" sade han.

— "Knappast jag förstår mig på det," svarade hon och drog samman linnet öfver barmen.

— "Du måtte väl kunna knyta en knut?" skämtade han. "Hur skall du kunna duga till skräddarekärning annars?"

Då hon nu, röd och förlägen att stå så nära honom — alldeles ansigte mot ansigte — försökte att knyta den svarta lastingshalsduken i rosett, såg han skälmaktigt på henne.

— "Nej, men du har ju vackra ögon, Mor!" sade han, "det har jag inte lagt märke till förr."

Hon böjde ner ansigtet, som blef alldeles rosenrött, och ett litet förläget leende gled öfver hennes drag, men så glad hade hon aldrig känt sig.

— "Du pratar," sade hon blygt, men inom sig tänkte hon på, att hon sett Prostens dotter och fästmannen hennes kyssas åtskilliga gånger. Tänk, om Holger kysste henne! De voro ju nu så godt som man och hustru — inte kunde hon säga nej. Och som hon stod der och tänkte, att han möjligen kunde göra det, började hon — kanske omedvetet — önska, att han skulle göra det. Hon genombäfvades af en egendomlig, behaglig och ändå på samma gång pinsam känsla, som tilltog, då Holger fortfarande såg på henne. "Nu gör han det!" tänkte hon: det susade för öronen, det svartnade för hennes ögon, hon tänkte

— ja, hon var icke alls i stånd att tänka! Hon endast undrade, hur det kunde kännas att kyssa en man — sin man! Hon hade aldrig kysst någon utom sin mor och små barn. Hon började darra, som om hon haft frossa, hon famlade och slöt ögonen till: så fick hon ändtligen knuten färdig.

— "*Men, är det så, att ditt öga är dig till förargelse,*" hördes Holgers stämma, klar och kall, "*så rij det ut och kasta det ifrån dig!*"

Och så vände han sig ifrån henne och gick ut och tog på sig tröjan.

Det for en kall rysning igenom henne, då han gick ut, efter att hafva sagt dessa ord, som kanske aldrig förr af en brudgum blifvit sagda till en brud. Var han då en tolkare endast af lagens hårda bud? Kände han då ej *den stafven Lust?* Hade det varit Anders, som skolat vigas vid henne, så hade han visst inte talat så hårda ord: han hade nog kysst henne, han. Hon mindes så väl den första Söndagsmorgonen, då hon kommit i tjänst hos hans föräldrar: hon skulle visst borsta hans rock, innan han skulle gå i kyrkan. Då tog han henne i armen, såg henne fast och länge i ansigtet och sade: "när man ser ett sådant der litet, nått ansigte, kan man riktigt bli lysten efter en kyss." Hon hade börjat gråta och gått ifrån honom: hur han kunde vilja säga så till henne!! Hon hade trott sig vara riktigt ond på honom för ett sådant lättsinnigt tal; hon kunde åtminstone aldrig glömma det, och hvarje gång hon band hans halsduk eller annars stod tätt intill honom, tänkte hon: "jag hoppas, att han aldrig säger så mer." Det var alldeles som om hon med en viss saknad såg, att han aldrig mer yttrade något sådant — antagligen

derför att hon första gången brast i tårar — oaktadt hans blickar voro varma nog.

Ack ja, Anders! Hvarför var det ej han, som var brudgummen? Hvarför var icke äfven han *en af de utvalda*? Huru annorlunda hade ej då både hennes och hans lif kunnat gestalta sig?

Men nu var det för sent att tänka på den saken! Hvar var han manne nu? Hade han kommit igen eller — — ?

Nu kom Holger in. Under tystnad och upptagna hvar af sina tankar gjorde de sig i ordning och gingo derefter i kyrkan. Enligt gammalt vedertaget bruk satte de sig uppe i läsbarnsstolen till venster — och som vanligt voro de föremål för hela församlingens uppmärksamhet. I fruntimmersbänkarne hördes täta hviskningar:

— "Att hon inte har en smula grand prydnader i håret!"

— "Hon ser temligen betryckt ut!"

— "Undra, om hon har lånt den store halsknappen med då många *dingelidånget*?"

— "Har du sett!! Han har rutig vest!"

— "De titta inte till hvarandra!"

— "Nej, de sitta och läsa i sina psalmböcker!"

— "Jag har inte mina glasögon med mig: hör du, är det verkenskläder hon har eller vadmal?"

— "De ha kläde bägge två."

— "Snart går då högfärd och ogudaktighet rent för långt! En sådan fattig stackare klädeskläder! Snart börja väl tjenarne också att köpa doffel och korderoj och kläda sig precis som gårdsegares barn, liksom Gud inte hade skapat somliga rika och somliga fattiga!"

— "Ja, vi lefva i de yttersta tider!"

— ”Jo, jo! Jins hade sett i tidningen, att vi skulle snart få krig också nu, och se'n ha vi nog *den antikristiska nöden* här, och så är det snart slut.”

Allt detta — för det Elna var klädd i en gammal klädeströja, som prydt modren, då *hon* en gång i verlden stått brud.

Det väckte allmän häpnad, när Holger efter en stund steg upp och gick ut ur kyrkan — lugnt och betänksamt med mössan i handen. Ej ens Elna kunde förstå, hvarför han gick, och hon såg efter honom med ängslig undran. Derefter blef hon alldeles röd: något sådant hade aldrig förr händt vid någon vigsel i Kullarps kyrka, och det värsta, som kunde inträffa der i församlingen var, när något hände, som ej förr i mannaminne timat. Elna kände sig alldeles tillintetgjord under tyngden af alla de blickar, som vändes mot henne, sedan de följt Holger till kyrkodörren. Hon skulle velat böja sig ner i bänken och gråta. Så förgingo fem, sex olidligt långa minuter. Hviskningar öfverallt i bänkarne.

Kyrkodörren öppnades. Elna kastade en snabb blick dit, och en sten föll från hennes bröst, som man säger, då hon såg, att Holger återkom. Han var varm och andades häftigt: han hade synbarligen sprungit. Han satte sig helt lugnt hos henne, slog upp sin psalmbok på nytt och började läsa vidare på vigselsformuläret. Elna vågade ej fråga honom, hvarför han gått ut. Och så kom presten, de blefvo vigda, och gudstjensten fortgick i vanlig ordning.

När de kommit ut ur kyrkan och gingo hemåt, frågade Elna emellertid med en viss skärpa i tonen: — ”Hvarför sprang du från mig på det sättet och lät mig sitta som en stackare för hela församlingen?”

— "Jag hade kommit att lägga vigselringen i de innersta byxorna: framme vid altaret kunde jag väl inte ta fram den. Hade det varit bättre, om vi hade fått stå der framme som stackare båda två midt i vigseln!"

— "Nej, men du kunde då gerna hviskat ett ord till mig eller ett par om hvad det var!"

— "Jag pratar sällan till onödighet och aldrig i Guds hus. Du var väl inte rädd, att jag skulle gå ifrån dig och öfvergifva dig i sista stunden, Mor lilla, hva?"

Tonen var skämtande och blicken blid, men hon kom likväl ovilkorligen att tänka på den stund, då Holger stod likblek innanför hennes dörr och sade: "*Demas hafver öfvergifvit mig.*" Hon kände sig slagen på alla kanter. Och så bad hon Gud om nåd att blifva en god hustru och glömma allt hvad som varit, allt hvad hon drömt, då hon ännu hade rätt att drömma.

När de så kommit hem, aftogos högtidskläderna, den vanliga söndagsdrägten kom på, och så anlände gästerna efter en half timmes tid. Bröllopsmåltiden hölls i lugn och frid, derefter dracks kaffe, och så gingo de främmande. Holger och Elna voro ej längre tu, utan ett: höljdt i dunkel, låg ett långt lif framför dem, och endast trons öga mäktade genomtränga dimmorna.

XI.

Men hvad sade bröllopsgästerna om gillet? Ja, låtom oss lyssna till samtalet dagen efter mellan Sanna Jöns Snickares och Agda Jöns Pers. Sanna var på besök hos Agda, som var en af de präktigaste qvinnor i hela Kullarps församling.

— "Nå, Sanna! Hvilka voro der på *Holger Prestas* bröllop i går? Du var med, har jag hört. Sitt fram! Du ska ha dig en kopp. Herrestaqvinnan har varit här i dag och köpt ägg, och så tog jag några kakor i stället. Sitt fram! Det är bara en liten stund, sedan hon var här, och då koktes kaffet, så att jag tror, att det är varmt ännu. Nå, voro der många på bröllopet?"

— "Jag säger så rysligt mycken tack: du är alltid lika vänlig mot en stackare — sådana qvinnor får man leta efter med *lyktor och bloss*. Ho der var? Der var — låt mig nu tänka mig för, så att jag inte sitter i oskyldighet och ljuger — der var jag. Och så var der Jöns förstås, och Ola Smed och Smedkärningen, och Anders Torstensson och hans qvinna, och Märten Matts, bägge två, och deras Eljena. Holgers och vi äro ju grannar, och Jöns har gjort allt snickeriet till honom, innan han nu skulle till att gifta sig, så att skulle någon vara med, så var det väl vi. Och i *Torstenagården* så väl som till Märten Matts har Holger sina bästa ställen, och de äro ju också lite *hänghufvade* liksom Holgers."

— "Nå, det var väl fint och trefligt?"

— "Fint!" Ah, *det var fint med det fina!*"
Många bröllop har jag varit på och fler har jag hört talas om i mina dar, men maken har jag aldrig sett i gillesväg, det är då gudsens sanning."

— "Nej, hvad säger du?! Slog skräddaren så stort på? Det måtte varit trefligt!"

— "Trefligt!! Kan just inte skylla! Der var ju ingen reda med någonting. Brudfolket gingo ensamma i kyrkan, och vi skulle inte komma dit, förr än messan var slut. Och så spektaklet i kyrkan — springa ifrån henne på det sättet! Ja, det har du väl hört?"

— "Bevars! Jag var ju sjelf i kyrkan. Han hade väl glömt ringen! Inte var det någonting så märkvärdigt: *"dä kan hända den bäste: dä har händt mig," sa generalen, när han fick höra, att korporalen hade blifvit utkörd.*"

— "Inte ska man glömma ringen på sin bröllopsdag: man har ju ingenting annat att ha sina tankar på den dagen utom ringen. Ja, det var det! Och hvarken prest eller klockare voro med på gillet."

— "Ja, de bruka ju sällan vara med utom hos riktigt förnäma och rika brudpar. För resten voro de kanske inte bjudna."

— "Nej, det var justament det märkvärdiga! Man bjuder dem ju alltid, fast man vet, att prestens visst inte komma. Klockaren går, förstås, inte någon gillesdörr förbi, der han tror det vankar lite starkt, men den tratten såge man ju helst, att man vore af med. Nej, Holger hade inte bjudit någon af dem. "Ska man ha "köpstafolk" till gilles", sa han, "så ska man ha köpstamat att ge dem. Jag har bara husmanskost och dem jag inte vill ha till gäster bjuder jag inte," sa han. Och någon taleman var der inte

heller. "Vill jag ha någonting sagdt till min qvinna," sa Holger, "så kan jag göra det sjelf." Och tänk, du! Hon hade hufvudet alldeles bart."

— "Ja, ja! Krona och krans bruka de ju inte tidt här i orterna, aldraminst fattigt folk, fast nog kunde hon burit krona och krans med heder, om någon har kunnat det — derpå är jag säker."

— "Ja, det förstås! Men hon kunde väl haft en smula silkeband eller pappersblomma i håret åtminstone, ändå. Men hon skulle väl vara olik alla andra, kan jag tro! Men, du! vin hade de till maten, och det brukas ju aldrig här på orterna utom på de allra förnämaste bröllop. Det kunde han köpt ett perlband till henne för."

— "Hm! Hvad hade de för slags mat?"

— "Jo, först kom der in smör och bröd och ost och svinflott och spickesill i tärningar. "Det här artar sig då inte till någon *"bröllopsvurnad"* just," tänkte jag för mig sjelf. Och så fingo vi potatissoppa — —"

— "Vankades der ingen sup?"

— "Jo, bevars! Holger söp inte sjelf, men han klingade med dem, och när de hade fått hvardera sin "dram", läste han in flaskan i *tafletten*.¹⁾ Ja, Märten Mattsson tog ju inte heller något: han är väl för förnäm att spisa så groft, kan tänka."

— "Ah, jag vet inte det: han är förbjuden af Doktorn att smaka starkt, se'n han var så dålig härom året!"

— "Ja såå? Hm! Jo, så fingo vi potatissoppa, och den var då utmärkt god, det är då säkert — den

---

¹⁾ Ett litet hörnskap.

var så fet, så att man kunde skumma stora fettperlor af den. Den hade väl gamla Hanna kokt, som har gått och passat Holger lite ibland: jag såg hon satt och skrapade potatis, när jag kom der förbi i går förmiddag. Rackaren i den Hanna!! Hon är inte så dålig till att röra ihop *ätandes varor*, verkligen, det gamla skrället! Och sedan vankades kokt "skankakött" och lankött och kalvkött och potatis och senap — köttet och fläsket hade väl blifvit kokta i potatissoppan, och mycket godt var det. Till slut kom der risgröt — kall. Den hade Elna väl sjelf kokt, ty den var derefter: den var *full med pojkar*, som de bruka säga, du vet, när der är klumpar i den. Jag kunde knappast få den af munnen."

— "Nej, der tar du fel, Sanna! risgröten hade Mätta Mårten Matts skickat dit — det vet jag."

— "Åh, Herre du lefvandes! Det är väl inte din mening, menniska?! Då är jag rent olycklig! Oj, oj, oj!"

— "Jo, visst är det min mening! det kan du vara lugn för. Men hvarför ger du dig så för det?"

— "Åh, kan du tänka dig! Jag satt upptill Mårten Matts Eljena vid bordet, och när så gröten var kommen, och jag hade tagit ett par skedblad, hviskar jag Eljena i örat: "duger inte Elna till att koka bättre gröt än den här, så beklagar jag verkligen Holger, men nog får han *pojkar* tillräckligt alltid," säger jag på nojs."

— "Hi hi hi! Der träffade du på den rätta riktigt: så går det, när man låter munnen springa våld, hi hi hi! Hva sa Eljena?"

— "Hon sa ingenting. Herre du lefvandes! Hur ska jag reda mig ur detta här? Och jag, som alltid har gått dit och köpt mjölk, och vi ha bakat der i

flera år. Ack ja, man skulle alltid hålla sin mun, och hålla snattran på sig — det vore en gudsens välgärning.”

— ”Nå, hvad fick Ni mer?”

— ”Jo, så kom der in kaffe och det var verkli- gen utmärkt — inte bara cikoriespad! Holger hade troligtvis sjelf kokt det: jag mins Jöns talte om, att när han gick derinne och snickrade, och det bar sig så, att Holger var hemma någon dag, så brukade Holger koka kaffe och bjuda på Jöns. Och Jöns var så kräsen sedan, när han kom hem, och bara gick och ”skräppte” med Holgers kaffe och påstod, att jag alls inte kunde koka så bra kaffe som Holger, så jag höll på att bli galen på både Jöns och Holger till slut. Ja ja, det är ju godt att någon af dem kan — Elna och Holger, jag menar. Hon har ju suttit flera år och passat gamlan och der har väl inte varit mycket att laga af. Men det var något förskräckligt slabb till grädde de hade!”

— ”Männe det?! Det var — var skada. För är inte grädden god, så kan kaffet vara huru starkt och godt det vill — det smakar ändå ingenting! Hm!! De hade kanske spädt den med mjölk.”

— ”Nej, visst inte! Det smakar man nog, om man har lite förmåga och erfarenhet: *man kan spåda riktigt god grädde dugtiga tag, och den blir lika god för det.* Nej, det var bestämdt ingenting annat än lite blått slabb, som hon hade skummat af den mjölken, som vi fingo till gröten. Kära du! Man kan väl begripa, att sådant der folk, som inte är liksom annat folk och inte är ute och ”vändes” ibland folk, inte får någon riktig grädde. Holger umgicks ju inte med någon menniska nästan, och hon är ju inte mycket ansedd, hon heller: komma de och vilja köpa

något, så få de visst inte det bästa kvinnorna ha, det tror inte jag åtminstone, det skall jag säga dig!"

— "Der kunde ju ha varit någon qvinna, som hade skickat dit en flaska grädde!"

— "Pyttsan! Kvinnorna här i församlingen veta nog hvad de göra: de äro, min sann, inte så lifvade för att ge bort något: jag tror inte jag har fått tie flaskor grädde på tie år — ah, tie!! Jag pratar! Jag har väl knappast fått mer än den, som du skickade hem, när *det minsta* skulle kristnas. Men också var det grädde: jag glömmmer aldrig den grädden, det är gudsens sanning, om jag så aldrig skall gå ifrån denne stolen!"

— "Hm! Nåå — när så kaffet var drucket, hvad tog Ni Er så till?"

— "Jo, sedan så började de ju på med sitt läsande, och så sjöngo de psalmer: de äro ju så *heliga* af sig kantänka, både Holger och Elna."

— "För mycket och för litet skämmer ju allting. Men nog kan hvem som helst behöfva börja sitt äktenskap med litet allvar: det är då bra mycket bättre att läsa Guds ord och sjunga en psalm än att sitta och supa sig full och svärja och slå i bordet och spela kort och tornera — —"

— "Ja, det har du alldeles rätt i: *det är alldeles hvad jag har sagt* — precis mina egna ord. Jag har alltid sagt: det är så *tyntigt*, att det alltid skall gå så öfverflödigt till vid gillena — det vore femton gånger bättre, att de bjöde på ett ordentligt mål god mat och dermed punkt. För resten var det verkligen mycket vackert, när de sjöngo: "*Kristne, medan vi här vandra*", och "*Herre, signe du och råde!*" Hon har ju en sådan hög och klar ton, och Holger har ju en riktig rullebas, så det är som om det dånade. Och

både Jöns och Ola Smed stämde i med. Besynnerligt är det ändå med psalmerna: när man hör dem, så kan man verkligen med möda hålla ögonen torra. *Men när det är något, så är det nog, och för mycket är för mycket.* Och så blefvo de bjudna på en pipa rök, karlarne. Men har du på gudsens skapade jord hört maken? Han sade, vet du, rakt fram ifrån: "Ja, toddy," sa han, "dricker jag aldrig sjelf," sa han, "och därför bjuder jag inte på Er heller, aldrahelst som jag vet, att Anders Torstensson och Mårten Mattsson inte heller äro särdeles glada vid den drycken," sa han. Det skulle naturligtvis vara för att ställa sig in hos de rike *knasarne* och på samma gång ge Ola Smed och stackars Jöns en gliring, för det de dricka en toddy, om de bli bjudna på ett glas en gång om året någonstädes — ty oftare kommer det knappast på för dem.

— "Ah, det tror jag inte var hans mening."

— "*Ah, de lura inte mig så lätt, du!* Jo: så om en stund säger han: "Men vill Ni vänta till qväll," säger han, "så skall Mor ställa om en bit smör och bröd och ett glas mjölk — Ni hör jag bjuder på hvad jag har," säger han. Och det var ju alldeles som till att säga: "nu kan Ni gå, när Ni vill! Sitta der och vänta på en smörmat och en tår mjölk — *nej, min lif och då!* Husmansmat ha vi hemma. Vi gingo naturligtvis hem om en stund — och så fick han sitta der och äta bröd och mjölk med sin Elna i gudsens frid och ro!"

— "Kanske han såg helst det!"

— "Ah, de sågo inte så *kelna* ut någon af dem just, fastän de alltid säga på rim: *Elna, den kelna!*"

— "För öfrigt behöfde det ju inte vara meningen precis att han ville köra af Er: han bjöd ju på

hvad han hade och sade ärligt ifrån, hvad Ni kunde vänta Er — så slapp Ni att bli lurade! Det var ju alldeles rätt!”

— ”Ah, jag förstod nog meningen! Jag känner till de der *hällörade*: de äro inte bättre de än andra; de göra sig till lite mera — det är alltsammans! Ja, ja, *det var roligt det lilla, det varade, sa ringaren, när han trillade ner ifrån kyrktornet*. Men nog kan man ha råd till att bjuda sina vänner på en bit qvällsmat också — riktig qvällsmat, menar jag, förstås — när man håller bröllop — om inte man är lite *närrig*.”

— ”Man får inte döma sin nästa för hårdt; *du* kan också ta fel, Sanna!”

— ”Hmmm! Jag brukar ha både ögon och öron med mig och förståndet också. Men farväl med dig nu! Tack för kaffet! Se *sådant* ska kaffe vara, och *så* skall grädde smaka! Farväl! Jag skall gå ner till nämndemannens ett slag: nämndemanskan tycker alltid det är så roligt att höra litet nytt. Jag kan bara inte låta bli att förarga mig öfver, att jag lät munnen ränna af med mig i går om den der risgröten! Men när jag en annan gång ska prata i vädret utan att veta, hur jag är vänd, så ska väl — — —”

— ”Hvad jag tycker var mest skada, var att de hade fått så dålig grädde, vet du, Sanna!”

— ”Ja, det var ett redigt elände: du kan bara inte föreställa dig det! Hade jag varit som Elna, hade jag gett grisen det slabbet och tagit och vispat några äggagulor! Det är gudsens sanning jag hade!

— ”Så du säger det! Ja, det var verkligen led-samt. *Jag skickade dit ett halft stop, och det var den grannaste grädde jag haft på år och dag, så tjock, så*

man kunde dansa "mazyrka" på den — så jag kan inte förstå, hur du kan säga, att — — —"

— "Hade — — ha — hade — — hade *du!!!*"

— "Ja, det hade jag!"

— "Det är då gu — gudsens sanning, att det är som allting vore förgjort! Farväl!"

— "Farväl! När du nu kommer ner till nämndemanskan, så fråga först, om hon hade skickat dit någonting — det är det säkraste, ifall du inte vill följa sanningen, utan skall kritisera allt hvad der var! Hihihi! Så illa ute har väl inte Sanna Snickarens varit på länge!! Hi hi hi hi!"

XII.

Holger och Elna hade varit gifta ett halft år, och den tiden hade emellanåt varit bekymmersam nog för dem båda två. Holger var af naturen tyst och sluten, fast han egde ett klart hufvud och var mycket fallen för att begrunda allvarliga ting. Han hade stora kraf på sig sjelf; därför ansåg han sig äfven hafva rätt att ställa stora fordringar på andra och var alldeles obeveklig, då han trodde sig vara i sin goda rätt. Elna hade deremot ett mycket vekt hjerta, som trängtade efter kärlek och solljus i hemmet, på samma gång hon var obeslutsam och mycket

beroende af ögonblickets ingifvelser. Att med vett och vilja handla mot Guds bud, kunde icke under några vilkor falla henne in; åtminstone bröt hon aldrig mot en tydlig föreskrift i bibelordet, hvad hon än dermed kunde vinna. Men på samma gång var hon ytterst rädd för "hvad folk skulle säga". Såsom de flesta kvinnor ville hon gerna vara fin och ha fint omkring sig, åtminstone hvad sådant beträffar, som lätt föll i ögonen: under bänkarne och i undangömda vrår kunde det deremot vara lite hur som helst.

Holger åter var nöjd, om han endast var hel och ren, och frågade föga efter att vara fin: deremot tålte han aldrig, att smutsen fick samlas under bord och bänkar. Då hemmet genom denna brist på likstämmighet i åsichter makarne emellan blef mörkt och dystert, sökte Elna att i umgänge med andra kvinnor finna ett hjerta, som kunde förstå och trösta henne. Dessa vänskapsförbindelser voro stundom af föga välgörande inflytelse: under sken af att beklaga och trösta henne, satte väninnorna ondt mellan makarne, och klyftan snarare vidgades än minskades.

Sådant var särskildt förhållandet med vänskapen mellan Elna och Anders Ers Kersti. Denna senare var en äldre, ogift kvinna, som åtnjöt stort anseende på grund af sin gamla vänskap med dels flere framstående predikanter, dels många allvarliga kristne. Hon var mycket hemmastadd uti sin bibel och rådfrågades ofta af dem, som kommit i själanöd; ja, hennes ord var af så stor betydelse, att när någon fordom uppenbart ogudaktig människa hade blifvit bekymrad om sin salighet och börjat läsa Guds ord eller gå och höra *Berggren*, betraktades han af de öfriga s. k. "Schartauanerna" med ett visst misstroende, ända tills Anders Ers Kersti talat med honom och

funnit hans sinnesförfattning vara af den beskaffenhet, att hon kunde förklara honom vara på den rätta vägen. Lifvet kände hon emellertid endast ifrån sin egen inskränkta synpunkt och hade ej öga för de stora olikheter, som finnas äfven mellan Guds barn. Här af blef en följd, att hennes råd, så hjertliga och välmenta de än voro, och så samvetsgrant de än gåfvos, ofta voro högst opraktiska. Särskildt var hon, i fråga om de fnurror, som allt emellanåt uppkommo på hennes väninnors äktenskapliga trådar, alltid färdig att taga hustruns parti och åstadkom derigenom mycket ondt. Holger kunde ej rätt tåla henne, emedan hon endast — som han uttryckte sig — sprang omkring och snackade sött och glömde, att menniskan fått sig ålagdt *att äta sitt bröd i sins anletes svett: hon åt hellre sina väninnors*, sade han. Han kallade henne ofta för *Kitta Springfält*. Men då gret Elna.

Såsom efter en tyst öfverenskommelse talade hvarken Holger eller Elna om Anders; hvarken Anders sjelf eller hans moder besökte det nygifta paret, och Holger hade efter sitt giftermål ej blifvit ombedd att komma dit och sy. Man fick tvärtom höra, att de tagit skräddare från en annan församling. Om Anders förspordes nu för tiden ingenting märkligt: han lefde stilla i hemmet och helsade någon gång på uti Kullarpsmölla. Man glunkade om, att han skulle ha dottren der: hon var mycket rik, men ansågs ha *ben i näsan*, som man säger. Hon hade förr varit särdeles god vän med Elna, men vänskapen hade kallnat, sedan Gertrud åter börjat få smak för verdens flärd och nöjen och ej som förut *höll sig till Herren af allt hjerta*. Elna till och med undvek henne med all flit, då Gertrud i hennes ögon begått det svåraste af alla brott på jorden — nämligen *synd mot den*

Helige Ande, ett uttryck, som för Elna var temligen oklart, men som dock ingaf henne den största fasa, då det ju om denna synd heter, *att den ej varder förlåten hwarken i denna världen eller den tillkommande.*

XIII.

En dag klädde sig Holger utan att säga, hvart-hän han ämnade sig. Han brukade för öfrigt sällan eller aldrig tala om hvad han hade i sinnet att företaga sig — något, som vållade Elna både sorg och harm. Hon satt en stund och väntade, att han skulle säga något, men då han teg och fortsatte sitt bestyr, sporde hon slutligen:

— "Hvart skall du gå i dag?"

— "Bort!" svarte han helt kort.

— "Det kan ett få förstå! Hvarför kan du aldrig tala om någonting för mig? Hvart ämnar du dig hän?"

— "Till marknads?"

— "Vi behöfva ju inga marknadsvaror nu — och på marknader slänger man alltid ut penningar onödigtvis. Det vore mycket bättre, om vi samlade ihop litet, så att vi kunde få stugan lite grand i ordning en gång!"

— Så att du kunde få *sitta i glasskåp och silkesstass*, du Mor! Jag känner den der sjukan. Der går ingen nöd på dig: det regnar inte ner och snöar inte in heller, och blir det kallt, har du torf på loftet. Vi ha aldrig varit utan bröd och inte utan lite sofvel heller, du Mor! Och om du inte får "*gramaner*" på tröjan och silkesschalett såsom fåfångans barn, så kan det smälla lika högt, och du lever lika lycklig för det. Du vet, hvad Petrus han säger: "*Deras prydnad skall icke vara utvärtes med kringhängande guld eller kostelig kläder!*" Fint i stugan!! Hm! Ta först och sopa ned alla spindelväfvar! Det är du inte så noga med, Mor! Men renlighet är det viktigaste! *Man är inte ren, för det kinderna äro blanka, om man har glömt öronen! Hel och ren — fint får komma se'n.* Farväl med dig!"

Och så gick han. Elna kände sig olycklig och satte sig att läsa. Alltid skulle han ha något att anmärka, alltid ha sista ordet!

Fram på eftermiddagen kom Anders Ers Kersti dit. Kaffekitteln kom på, och samtalet rörde sig kring hvarjehanda förhållanden.

— "Nå, nu får du det bra," sade Kersti efter en stund. "Holger måtte förtjena bra pengar. Bara Ni inte tar Er för stor regering för! "*Far icke efter högre stånd och tänk icke öfver din förmåga!*" säger Syrach. Men Ni vet ju bäst sjelfve, huru mycket Ni kan tro Er till!"

— "Hvad menar du? På hvad sätt ta vi oss för stor regering för?" frågade Elna förvånad.

— "Hade jag varit som du, hade jag måklät på att Ni skulle skaffat brädgolf först: man skall vara rädd om sin kropp, *som är den Helige Andes tempel*, och här är ju knappast någon, som har lergolf nu

för tiden, om han är aldrig så simpel. Men en ko kan ju också vara bra att ha, förstås."

— "En — en ko!!"

— "Jaa! Du vet väl, att Holger har köpt en ko på marknaden i dag? Han gaf fyra hundra daler för henne, talte *Margreta Käppa* om."

— "Nej, hvad säger du? Har han så? Nej, du behöfver visst inte tro, att han talar om någonting för mig — nej, bevars! Skall jag få någonting att veta, så skall någongång en god vän komma och tala om det. Då har han väl gått och satt sig i skuld och klabb: aldrig han tänker!!"

— "*Mången menar, att det är funnet, som han på borgan tager,*" står der i Syrach. Det besvärligaste är, att om man har bara en ko, så har man nästan ingen glädje af henne, ty hon står ju "sän" långa tider stundom och då bara äter hon. Hur är det? Har Ni så bygd, att han har någonstans att ställa henne? Har Ni foder tillreds till henne?"

— "Ack nej, vi ha bara stugan, bakhuset och logen, och der är visst inte någon plats till henne, hvarken på ena stället eller det andra, så det är kanske meningen han skall ha henne här inne i stugan! Ja, du är lycklig du, Kersti, som inte är gift: det kan du lofva Herren för!"

— "Ja, Paulus säger ju också: *"den som ogift är, hon aktar det Herranom tillhör, men den som gifter sig, hon aktar det verlden tillhör, huru hon skall behaga mannen."*

— "Ack, ja!"

— "*Men äktenskapet är ju af Gud sjelf instiftadt, och gifter du dig, så syndar du intet: det är en pröfning för högre mål, äktenskapet också. Och råkar Ni uti besvär genom det här köpet, så har du*

ju ingen skuld: han har ju inte gått till råds med dig som mannen skall göra med sin hustru uti allting. Du får bära ditt kors med tålmod: Herren kan väl engång röra hans hjerta. Du skall aldrig förtröttas att sucka till Gud för honom: du vet ju, der står, att *mansens vrede gör icke det rätt är för Gudi*, och i psalmboken heter det: "*Ju större kors, ju bättre kristen!*"

När hon gått sin väg, denna s. k. tröstarinna, kände Elna sig vara en riktig martyr. Som vanligt slutades hennes funderingar med tårar: hon gret öfver Holger och sedan öfver sig sjelf, ty en inre röst sade henne, att en sant kristligt sinnad hustru ej kunde rätteligen bedja för sin make i den sinnesstämning, som för tillfället rådde hos Elna. Hon gret ännu, då Holger mot aftonen hemkom, ledande sin ko.

— "God dag, Mor!" helsade han vänligt och muntert, då han kom in om dörren. Hon satt med armbågarne stödda på *Nohrborgs* postilla. Hon såg icke ens på honom, ej heller svarade hon.

— "Hur är det med dig?" fortsatte han något mindre gladt.

— "Hvar du ska göra af den der *juvelen*, måtro!" svarade hon med bitande och kall ton.

Ett moln gled öfver hans ansigte.

— "Den får du väl," fortsatte hon, "låna hus till ute i byn. Det hade varit bättre att du hade köpt bräder, så att vi en gång kunde få ett menskligt golf — vi som andra. Hvem har du fått låna fyra hundra daler utaf?"

— "Jaså, *Kitta Springfält* hade varit här? Jag kunde just tro det!"

— "Ah, låt du bli att kalla Guds barn med vedernamn, du! Hade jag fått råda eller vara med,

skulle kokräket aldrig kommit hit, och det är lika så godt att du leder af med henne igen! Hvad ska du ge henne att äta? Hon blir naturligtvis stående "sän" halfva året, och så kan hon bli sjuk och så dör hon, och så äro vi af med pengarne. Och sicket ett eländigt, uselt djur! Hon kan ju med nöd och näppe stå för sig sjelf. Nu ska folk väl ha det också att grina åt oss för! Jag tycker det är nog att du ska gå som ett apespel hvar Söndag med de der byxorna — här fins ingen annan människa i hela församlingen, som går till Guds hus i skattefallsbyxor.

— "Byxorna äro bra, Mor! och så länge jag inte skäms att ha dem på, behöfva *kyrkogårdshängarne* inte skämmas för att se på dem. Är det någon, som tycker de äro för simpla till mig, så kan han ge mig ett par finare. Men jag trodde en ko skulle vara välkommen: jag tycker du har ofta nog klagat öfver att du har varit tvungen att springa med pengarne i handen och tigga qvinnorna om en mjölkatår. Jag trodde, att *när barnet fick sin vilje fram, så skulle det inte gråta*. Men det är ett sant ordspråk: "*der är ingen, som är svårare att göra till pass än den, som inte vet hvad han vill.*"

— "Det går an du vet det, då!"

— "För resten skall jag säga dig någonting en gång för alla, du Elna! Det är mannen, som är "skaff", och den, som skall förestå huset, är *han*. Qvinnan skall hålla ordning och göra det treftigt i huset och hushålla så godt hon kan med hvad mannen för-tjenar, men hon ska inte göra sig några onödiga be-qymmer om det, som hon inte har med att göra."

— "Ah, du! der står: "*Gifver det qvinliga kärilet så som det der svagast är, sina äro,*" står der."

— "Ja, det är visst svagt!"

— "Du är alltid så hård: aldrig får jag ha någonting att säga!"

— "Säg någonting, som är värdt att höra på, då!"

— "Du ska gå till råds med mig i allting och fråga mig hvad du skall göra, när det är någonting. Jag har lika godt förstånd som du och —"

— "Inte tycker du det der var värdt att höra på? Det är bättre du tiger än pratar sådant der."

— "Ja, ja! Du kan väl bli af med mig — det tär på mitt lif med hvarenda dag. *Tårar äro min dagliga spis!*"

— "Jag tycker du gör godt skäl för dig i ett grötafat också, du Mor!"

— "Det var inte osanning som Kersti sa: "*Mansens vrede gör icke det rätt är för Gudi.*" Det både snöar och regnar in genom dessa här usla väggarne och så ska man gå på lergolf, så att man blir *dvalhänd om fötterna* —"

— "*Och läspar på armbågen och haltar på ena tanden* —"

— Och inte har man en enda bit nytt att ta på sig utan man skall gå med sina gamla pjaltar och se ut som ett varnagel för alla menniskor — —"

— "Åh, *du* slipper ju att gå i kyrkan med skattefallsbyxor! Jag tycker du är så granner, vet du, Mor! Bara du kunde vänja dig af med att glo illa så der — det passar rakt inte till ditt ansigte, du!"

— "Hm! Liksom du brydde dig det ringaste om, hur jag ser ut! Alla andra qvinnor i socknen ha en stor schal om vintren — —"

— "Som de gå och dra på i sitt anletes svett om somrarne, ja, för att visa den! Se, så går det till

att vara fin! Akta dig för *ögonens begärelse och ett högfärdigt lefverne*, du!

— "De kalle söndagarne om vintren, när man sitter opp till den isige väggen!"

— "Ah, du har aldrig ännu hört, att någon har blifvit sjuk, för det han har gått i kyrkan, hur kallt det har varit! Du har ju schalar, för resten!"

Det retade henne, att hon blef motad på alla möjliga kanter.

— "Ja, det är min egen skull," sade hon. "*Jag, som kunde suttit som perla i guld, om jag hade lydt Mor och tagit An* —"

Han reste sig beklämd, och hans stämma dar-
rade.

— "Jaså," sade han dröjande och med tung ton-
vigt — "så det skulle komma ändå!"

— "Ja, allting har en gräns!" sade hon nästan
trotsigt, ty hon hade nu talat sig varm, och ville ej
högt erkänna, hvad hennes samvete sade tydligt nog,
nämligen att hon handlat illa.

— "Ja ha, det har du rätt i," sade Holger lång-
sam. "Men det ser ut som om du inte komme ihog,
att det var *du*, som bad *mig* glömma och förlåta, att
du höll på att svika mig dagen efter vår första lys-
ningsdag. Men nu ska *jag* säga *dig* nånting! Näm-
ner du en enda gång till ett ord om, att du kunde
tagit den eller den, så går jag min väg, och du får
aldrig se mig mer. Gör nu som du vill!"

Dermed gick han ut.

Elna brast i gråt. "Hur kunde han hafva hjerta
att tala så till henne? Hon var ju hans vigda maka.
Åhja, ville han vara husbonde, så skulle hon nog
visa honom, att hon också kunde taga sin värdighet
i akt: hon var väl inte gift för att vara mannens

skotrassa, heller! Han var hvarken rikare eller förnämre än hon för resten!"

Men Holger gick ute och "rumsterade" på logan, beredde plats åt kon, skaffade henne något att äta och satte derefter in henne. Derpå öppnade han stugdörren.

— "Gack nu ut och mjölka!" sade han.

— "Det kan du göra sjelf! Jag ämnar inte befatta mig med din ko! Vill du dra hem allt slags "fyle", så får du sköta dem sjelf!"

— "Hvad säger du?"

Han gick in om dörren och fram på golvet. Ådrorna på hans panna svälde och blefvo blåa: hans hela kropp skalf, ansigtet glödde och han hade svårt för att andas.

— "Du befattar dig med hvad jag befaller," sade han hest: ögonen brunno.

— "Ämnar du slå mig?"

Hon reste sig opp som yrvaken, stirrande, dödsblek. Benen vacklade under henne.

Han ryggade tillbaka och gick, utan att säga ett enda ord.

Sedan satt han länge på stengärdesgården bakom gafveln och öfverlade, huru han skulle göra. En eftergift nu, och sedan skulle han för alltid vara af med magten inom hus. Men om deras lif skulle blifva en fortlöpande kedja af kif och trätor, huru skulle då någon lycka och trefnad, *huru skulle Friedens Ande kunna bo när dem?* Men inte kunde han leda af med sin ko igen: det skulle ju göra honom till en visa för hela socknen! Nej, det var omöjligt. En svag röst, som han förgäfvos sökte att helt och hållet nedtysta, hviskade, att han ändå hade bort fråga henne om hennes tanke i en angelägenhet, som ju

dock rörde deras gemensamma hem. Men han hade ju gjort det för att glädja henne och gladt sig på förhand åt den lättnad och tillfredsställelse, som han trott sig skola bereda henne. Han hade sjelf samlat dessa penningar, riksdaler för riksdaler. Och nog hade hon vida lugnare, om hon läte honom styra och ställa; han hade ju vida större erfarenhet, mera beslutsamhet och bättre insigter än hon. Och så hade hon låtit framlysa, att hon ångrade det val af make hon gjort, och att hon med saknad tänkte på den mera lysande lott, som Anders kunnat bereda henne.

Vid minnet af de ord, som hon fält rörande detta sistnämnda, plågades han utsägligt. Han tyckte, att hans hjerta sammansnördes: lifvet syntes honom så tungt och dystert, och han kände en tryckande känsla under bröstet. Men hans smärta var ej af det slag, som gör menniskan renare och mildare samt lyfter hennes själ öfver jordens qval och ve. Nej, hans sinne blef hårdt, hans tankar nästan hatfulla. Omedvetet gnisslade han med tänderna — hon *skulle* gifva efter: det var icke blott till husets nytta, det var äfven till hennes egen.

Så gick han in till Märten Matts och frågade, om någon af pigorna kunde få gå in och mjölka åt honom. Mätta Märten Matts frågade genast, om icke Elna var hemma. "Jo, men hon var *inte riktigt som hon skulle vara.*" som hans ord föllo sig. Ingen gjorde några vidare frågor, och Eljena var genast beredd att följa med honom. Han tog en kruka i bakhuset och följde Eljena ut på logen. När kon var mjölkad, tackade han Eljena för besväret, och hon gick hem, utan att hafva varit inne i stugan eller träffat Elna.

Men under tiden mjölkningen pågick, stod Elna bak brädväggen och lyssnade i andlös förbidan, att Holger skulle beklaga sig för Eljena: sjelf brukade hon ju ofta taga Kjersti till förtrogen med afseende å husliga förhållanden. Vore det då så underligt, om han gjorde på samma sätt? Åh, om han gjorde det, skulle hon aldrig kunna tåla Eljena mer: hon kunde ändå föga med henne. Alltid såg hon så allvarlig och fundersam ut, alltid lyssnade alla så till hennes ord, och sjelfva Anders Ers Kersti lade stor vikt vid de omdömen, som fälades af Eljena. "Det är en qvinna, som der är besked med," hade Holger sagt en gång! Hvarför skulle han berömma henne? Hvarför talade han så mycket och så allvarligt samman med henne, när hon någon gång helsade på i deras hem? Och hvarför hade han just bedt *hennes* komma in och utföra det värf, som egentligen ålåg husmodren? Kanske — kanske tyckte Eljena om Holger? Ja, hvarför skulle det vara omöjligt?! De voro båda lika allvarliga, nästan dystra. Och han?!

Nästan häpen öfver dessa tankar, som aldrig förut fallit henne in, lyssnade hon till det sparsamma ordbyttet mellan Holger och Eljena inne på logen. Der talades blott om likgiltiga ting, under det den strömmande mjölken brusade ned i krukan. Eljena berömde kon och förklarade, att priset var öfvermåttan billigt. Så frågade hon, om Elna var allvarsamt sjuk. "Nej," menade Holger, "men hon var en smula — ja, hvad skulle han kalla det? — en smula kinkig: hon tålde inte mycket." Eljena påpekade, att "så var det stundom med qvinnorna: det kunde de inte sjelfva hjälpa, och derfor skulle mannen vara undfallande och blid mot dem ändå." Dermed afstannade samtalet.

Elna blygdes för sig sjelf: hon smög sig in i stugan och skyndade att gå till sängs för att kunna låtsas sofva, då han komme in.

Sedan Eljena var gången hem, kom Holger in i stugan. Utan att yttra ett ord skar han sig en skifva bröd och ett stycke fläsk: derefter gick han ut och tappade dricka i kruset. Sedan tände han och läste högt Salomos Ordspråksboks 14 kapitel. Det börjar så: "*Genom visa kvinnor varder huset byggt, men en dåraktig rifever det ned med sina händer.*" Derefter lade han sig bredvid henne och släckte.

De lågo båda vakna hela natten, hvar och en sysselsatt med sina tankar, men intet ord vexlades dem emellan — de voro så främmande för hvarandras hjertan, som om de aldrig lofvat hvarandra kärlek i lif och död. Ett par gånger kände hon sig frestad att lägga sin arm om hans hals och hviska till honom: "var inte ledsen på mig!" Men hon vågade ej: *smekningar hade aldrig förekommit dem emellan.* Att kyssas och klappas, äfven makar emellan, ansågs då för tiden och anses väl ännu af ganska många strängt allvarliga kristne såsom nästan opassande och föga öfverensstämmande med en kristens värdighet och renhjärtighet — en åsigt, som till stor del torde hafva sin grund deruti, att dylikt "lättsinne" var allmänt och sammanhängande med lekarne vid de som syndiga nöjen ansedda danstillställningarne, der "*djefvulen tände sina kärleksgnistor hos dem, som skulle bli hans afgrundsbränder,*" som Holger en gång uttryckte sig.

Tidigt på morgonen steg Holger upp. Då han var klädd, tog han sina verktyg för att gå på arbete. Men innan han gick, närmade han sig sängen.

— "Elna!" sade han sakta.

Intet svar.

— "Elna, är du vaken?"

Hon gnuggade ögonen, sträckte på sig, sökte att se yrvaken ut och sade efter ett ögonblick med en viss tvekan:

— "Mm! Hvad vill du? Är det redan dar?"

— "Skall jag säga till Eljena, att hon går hit i dag också?" frågade han långsamt.

En mörk rodnad drog öfver hennes ansigte.

— "Nej," sade hon tyst, och hennes röst hade en egen, ångerfull och på samma gång hjertlig klang. Han stod ett ögonblick liksom obeslutsam, huruvida han skulle gå bort till henne, ty han fattade mycket väl både hennes känslor och tonfallet uti hennes "Nej." Men minnet af gårdagens uppträde glödde ännu under askan.

— "God morgon!" sade han, men med så blid röst han kunde, tog sitt pressjern och gick sin väg.

— "Holger!" sade Elna sakta och lågt. Hon hade något märkligt att meddela honom. Men han var redan ute och hörde ej hennes ord, såg ej hennes fagert purprade anlete.

XIV.

Någon tid efter detta uppträde kom Holger en Fredags förmiddag till prestgården. Prosten hade sedan någon tid tjänstledighet för sjuklighet, och vice pastorn skötte expeditionen.

Denne pastor, hvars namn var Josef Örnberg, var föga omtyckt, ehuru ingen visste något särskildt ondt att säga om honom. Han hade ej, såsom predikanterna af den "schartauanska" riktningen gerna brukade, många afdelningar och underafdelningar i sina predikningar, och de uttryck, han använde i fråga om salighetssaken, voro ej heller Schartaus; ja, man visste till och med, att Anders Ers Kersti hade blifvit temligen kallt emottagen af honom, då hon besökte honom för att samtala med honom om andeliga ting. Detta till väga gående mot Kersti skulle hafva varit ett stort fel, om den unge prestmannen sträfvat efter att blifva omtyckt af Kullarpsboarne: ingen prestman var nämligen i de frommas ögon "riktigt att lita på", förrän Kersti hade talat med honom och förklarar, att han var "en bra man och en rätt lärare." Men pastor Örnberg frågade synbarligen föga efter hvad man hade att säga om honom. Man kände, att han vid flera tillfällen varit på bal i staden eller på herrgårdarne i grannskapet: han hade druckit toddy på ett barndop, och ett par gånger hade han rest till Ystad, när der *spelades teaterspel*. Men Pietisterna hade blifvit illa åtgångna på ett husförhör

så väl som i ett par af hans predikningar, och detta gjorde, att "Schartauanerna" förklarade, att den nye pastorn åtminstone ej var någon villolärare, om han också icke lefde som han lärde. Märkvärdigt nog, var det de s. k. *läsarne*, d. v. s. Schartauanerna, som vanligen dikterade den allmänna meningen om en ny prest: "verldens barn" låtsade sig visserligen hysa en ganska ringa tanke om dessa läsares omdömesförmåga i vanliga jordiska ting och ville gerna finna ett tillfälle att le lite smått på deras bekostnad, när anledning erbjöd sig. Men så fort det var fråga om en prest eller i öfrigt något, som måste andeligen dömas, böjde de sig gerna för "läsarnes" omdöme. "Anders Ers Kersti säger, att den nye pastorn predikar ett rent och godt Guds ord," anförde mer än en af dem, som tyckte om en nykommen prestman.

Men i fråga om pastor Örnberg rådde i Kullarp stor enighet: han var föga omtyckt. Härtill bidrog ej minst, att han var mycket högdragen, och man fann detta senare så mycket oförlätligare som han sjelf var en smålänning af ringa stånd och sjelf tagit sig namnet Örnberg i stället för Persson, "som han var född till." Det var riktigt besynnerligt, att han inte var precis som "an-kamrat" med församlingsboarne, utan satte näsan i vädret, tyckte Kullarpsboarne.

— "Det kan inte en prest och skall heller aldrig göra det för ämbetets skull — vara "an-kamrat" med sina åhörare," skall Holger en gång hafva svarat, "men det är inte alls besynnerligt, att han sträcker på sig, fast han är af simpelt stånd. En, som är riktigt förnäm af födseln, är alltid vänlig och nedlåttande, men en, som vill komma opp och gå och gälla för förnäm, ser alltid nosig ut, ty han är rädd att

menniskor annars genast skola se, att han är bara en stackare i sig sjelf."

Det syntes nog, att pastor Örnberg var högdragen: han tog aldrig af hatten, när han mötte någon helsande, utan endast nickade. Blott då han om Söndagarne gick uppför "stora gången" på kyrkogården, tog han af hatten för de bugande och nigande skarrorna. Han predikade med pelsen på, begagnade handskar på predikstolen och galoscher äfven om sommaren, och det glunkades om, att hans prestkrage var af silfver. Men hvad som väckte mest förargelse var, att han aldrig räckte mer än ett, högst två finger åt den, som ville taga honom i hand. Detta hade också gifvit anledning till en ganska kostlig historia, som ej just slutat till pastorns fördel. En gammal soldat, vid namn Sven Ljungfält, hvilken — såsom så många knektar — hade ett slags häfdvunnen rättighet att säga och göra hvad galenskaper han behagade, föga aktad — såsom ock namnet *Sven Lögnfält* bevisade — men för sin förmåga att hitta på hyss gerna sedd vid gillen och dans, helsade vid husförhöret på pastorn, hvilken som vanligt sträckte fram ett finger.

— "Jaså, det är frågan om att dra knog?" sade Sven Lögnfält och klämde till med ett af sina finger, så att pastorn började hoppa på ett ben.

— "Aj!" sa pastorn.

— "Jag kände det visst inte, men se, pastorn klämde inte till riktigt, väl!" sa Sven, och hela församlingen fnissade.

Men för det taget fick Sven Ljungfält många supar.

Nämnda Fredagsförmiddag satt pastor Örnberg och rökte sin cigarr — pipa rökte han aldrig, ty det

var så simpelt. Holger steg lugn och betänksam in om dörren, sade högt och tydligt: "goddag!" tog mot pastorns ena finger och kysste vördnadsfullt hans hand — något, som pastor Örnberg lät sig särdeles väl behaga — hvarefter han återvände till dörren, der han stälde sig på mattan.

— "Hvad vill du?" frågade pastorn.

— "Jag fick en son i Måndags," sa Holger, "och jag kommer hit för att be om jag kan få honom döpt om Söndag — då ha vi först messa."

— "Hvad heter du?"

Holger lemnade upplysning om sitt namn och det nummer, hvarpå han bodde. Pastorn letade både länge och väl i kyrkoböckerna.

— "Nå, hvad skall gossen heta?"

— "Han skall heta Josef."

— "Hvarför skall han ha ett så fint namn? Du kan ju kalla honom Jöns eller Måns!"

— "Nej, min hustrus far hette Josef, och den prosten, som tog opp mig och var som en far för mig när jag var liten och öfvergifven, han hette också Josef. Derfor skall pojken heta Josef, han också: det är liksom han då kallades opp efter både Farfar och Morfar, tycker jag," sade Holger lugnt.

— "Nu börjar bonden bli så högfärdig; han vill inte behålla de gamla namnen på förfädernas sätt, utan blygs för sina stamfäder — det är också en yttring af tidens ondsko."

— "Ah, Josef är ett bondnamn liksom väl som Jöns och Truls — inte ett dugg finare och lika vanligt på sina orter, fast det inte är så brukligt här."

Kanske visste inte Holger, att pastorn sjelf hette Josef.

— "För resten bestämma föräldrarna, hvad barnen ska heta: det är *min* pojke, och han skall heta som *jag* vill," tillade Holger med en viss kläm.

Pastorn började se bister ut.

— "Så får han väl heta Josef då, men han blir inte mer för det," sade han, ty han fann, att han gått för långt och att Holger var i sin goda rätt.

— "Det står inte i människohand, hvad han blir. Jag önskar han måtte bli en bra människa: jag skall göra hvad jag kan, så får *Abrahams, Isaks och Jakobs Gud* göra resten: *han har hulptit fram en Josef förr en gång,*" sa Holger.

Pastorn kastade en kort, men skarp blick på mannen, som stod der så lugn som en filbunke. Så vardt lille Josef inskrifven.

Slutligen sköt pastorn böckerna ifrån sig.

— "Hvad är jag skyldig?" sade Holger, och tog opp pungen af mullvadsskinn.

— "Det kostar 2 riksdaler för husmän och 4 riksdaler för åboar. Du står skrifven som husman — det är således två riksdaler, om du har råd till det."

"Jag är husman, det är sant: men jag har en liten jordbit också, fast jag inte har fått fasta på den ännu," sa Holger, lade en silfverspecie på bordet, boc-kade sig för pastorn — utan att denna gång kyssa honom på hand — och gick till klockaren. Der betalte han som husman.

Pastorn stoppade ner specien, tände en ny cigarr och satte sig att fundera — kan hända på yttringarne af tidens onsko. Men från den dagen tog han af hatten hvar gång Holger mötte och helsade honom. "Det är väl klart," sa Sven Ljungfält, "att pastor

Örnberg skall helsa på "Holger Prest" — *prester ska väl helsa riktigt på hvarandra, helst när de inte behöfva vara rädda för att Consistorium ska sätta dem på förslag till samma pastorat.*"

XV.

Ja, nu var der verkligen en liten son hos Holger Skräddares. Förhållandet emellan båda makarne hade under den tid, som närmast föregick pysens födelse, varit betydligt bättre än under de första månaderna af deras äktenskap. Elna hade sysselsatt sig med att sy kläder åt den väntade lille, och Holger hade på lediga stunder snickrat en vagga — ty han var af det slags folk, som kan med lite af hvarje — *hans händer kunde göra allt, hvad hans ögon kunde se.* Bådas hjertan kände sig stå hvarandra närmare, när de förenade sig i innerliga böner, att detta väntade barn måtte bli en värdig medlem af Guds rike. Det frambars — så att säga — dagligen på bönens armar till den himmelske Fadrens tron, redan innan det ännu i jämmerdalen skådat dagens ljus.

Holger var under denna tid ytterst vänlig och uppmärksam mot sin hustru. Sitt oförståndiga uppförande mot mannen vid det tillfälle, då han hemkom med kon, erkände och afbad Elna indirekt derigenom,

att hon på bästa sätt skötte om sagda djur, som också visade sig vara ett ypperligt kreatur. Redan en månad efter köpet erbjöds Holger 25 kronor i vinst, om han ville sälja henne.

— ”Jag får gå till råds med Mor först,” sa Holger till slagtaren, som ute på gården hade gjort det fördelaktiga anbudet.

— ”Ja, blir du sinnad, så kom bort med henne, ju förr dess hellre; du ska få pengar genast.”

Holger gick in. Elna hade hört alltsammans inne i stugan.

— ”Hör du Mor!” sa Holger. ”Om jag skulle ta och sälja min ko, du, hva?” sade han skämtsamt.

— ”Åh nej; hon mjölkar så snällt. Hör du, Far! Vet du, jag tycker riktigt hon är som ett sällskap, när du är borta och jag sitter ensam hemma, vet du, Far!”

— ”Ja, men jag får halftannat hundra daler i vinst, och *det är vinsten man ska lefva på, sa pojken, sålde sillen — sju för skillingen.*”

”Ah, vi kunna ju behålla henne, så länge hon mjölkar och vi ha foder — det är min tanke åtminstone.”

— ”Ja, ja, Mor! Vill du ha henne, så gerna för mig, men då får du också sjelf sköta henne — jag befattar mig visst inte med henne mer.”

Han log så godt — ögonen tindrade skälmaktigt. Men hon förstod honom så väl.

— ”Ja, det vill jag gerna.”

Men tonen visade, att hon var litet förlägen.

En tid efteråt köpte Holger ett tunnland jord, som gränsade intill deras lilla täppa. Nu blef det åter ”eld i blårna”. Åter fruktade Elna, att de skulle bli så skuldsatta, att de aldrig i sina dar skulle bli

fria människor mer. Åter klagade hon, att han aldrig frågade henne till råds — och så gret hon ett vers och hade samtal med Anders Ers Kersti. Holger lät henne hållas. Men när hon så hade lugnat sig, påpekade han i allsköns vänlighet alla de fördelar, de kunde hafva af att ega ett stycke jord, särskildt med afseende derpå, att de behöfde foder till kon. Han förestälde hustrun, huru godt det kunde vara att ha den der lilla biten, om han en gång på äldre dagar — såsom ofta händer dem, hvilka nödgas sitta och arbeta vid ljus — skulle bli svagsynt, så att han ej kunde med noggrannhet sköta sitt yrke, eller annars någonting skulle hända honom.

— ”Och du vet, du Mor, hur moderna börja på att vexla om, och hur fäfangan begynner att ta till — bland bönderna också! Du vet, hvad som står förutsagdt om de yttersta tiderna. Snart börja alla de, som ska vara förnäma af sig, att låta sy i staden, och den, som vill tänka på att få någon förtjenst, som är att räkna, efter denne da'n — som handtvverkare, förstås — får lof att lägga sig till modejournal och hålla gesäller, som ha lärt i stan eller utrikes. Och, ser du, Mor! det kommer jag aldrig att bry mig om — jag blir vid det gamla, men så blir jag ju bara lappskräddare på äldre dar, du. Och se'n är det ju en utmärkt affär rent att köpa den här jordbiten: jag skulle kunnat ge dubbelt så mycket, och ändå hade det varit godt köp. På fem år är hela hemmanet betalt, du Mor! utan att vi behöfva ha en skillings skuld. Och så blir du ju *åboqvinna*, du Mor! Och pojken blir åbosen, du!”

Hon måste ovilkorligen le genom tårarne.

— ”Inte är det sagdt, att det blir en pojke!”

— "Så blir hon åbodotter, du, och så får hon rika friare — dem äro ju alltid mödrarne svaga för."

Hon såg på honom, men hans lugna blick tillkännagaf ingen baktanke.

Men det blef en gosse — tvärtemot hvad "Sissa Krycka" förespått, och ändå kände ingen så till gamla märken som Sissa. "Var du så säker," hade Sissa sagt, "var du så säker, Elna, som att här är dag på jorden: det blir en tös, så snart du har haft klåda på venstra ankeln! Det slår aldrig fel på detta jordklotet!"

Och nu var han döpt, och all gillesmaten var uppäten. Anders Torstensson och Märten Mattsson hade stått fadder, och en af prestamamsellerna hade sjelf erbjudit sig att hålla lille Josef till dopet, något som icke blott kom pastor Örnberg att rynka på näsan och tala om yttringar af tidens ondsko och den fara, som låg i att spela "an-kamrat" med bönder och högfärdiga husmän, utan ock uppväckte stor afund hos Sanna Jöns Snickares och andra handtverkarehustrur, hvilka äfven stötte sig öfver köpstanamnet, som der på orten är ovanligt nog. "Det var ju höjden," sa Sanna, "att en skraddare kallade opp sin pojke efter en prost, om denne varit än så vänlig mot skraddarestackaren. Men se, Holger ville naturligtvis klifva för högt," sa Sanna, och med vanlig kristlig människokärlek tillade hon, "att högmod går för fall". Och den fina gumodren se'n! Sanna sa rent ut — "för hon va guskelof inte den, som skrymtade och hycklade —" hon sa rent ut till Holger, "att hvar och en skulle ha så mycket hut i sig, att han skulle hålla sig inom sitt stånd, och att hon aldrig frågat efter, hvem som stått fadder till hennes ungar eller hållit dem till dopet heller, för döpelsen kunde

lika kraftig verkan åstadkomma: hon skulle mycket väl kunnat taga den uslaste i hela församlingen, ja bevars."

— "Ja bevars, bevars!" sa Holger, "det kan jag också göra härnäst: då kan ju du, Sanna, komma opp och stå på parad!"

Och så hade kristnagillet varit alldeles för fint: Sanna, som "hade varit med på gille, se'n hon inte var större än så," visste inte ens hvad en af rätterna hette. Hon hade frågat prostens hushållerska, som stått för hela matlagningen, hvad det kallades, som var så rysligt godt, rent.

— "Men se, hon är illmarig som allt köpstafolk," sa Sanna till nämдемanskan ett par dagar efteråt, "hon ville inbilla mig, att det hette *bullavagn*.*) Inte i all verlden är det ett namn på *ütandes-varor*, inte: sådant der går aldrig i mej," sa Sanna.

— "Hvad det var," sa Holger, när de sporde honom om den der märkvärdiga, rysligt goda gillesmaten, "hvad det var? Det var — det var hönsakött-bullar med kakor till, var det!" sa Holger.

Vid pojken's uppfostran kom det en och annan gång till små uppträden makarne emellan. Om Söndagarne och annars, då Holger hade ledigt, var det hans högsta fröjd att leka med lille Sef, bära honom fram och tillbaka i stugan och sjunga för honom. Pysen var ock synbarligen mycket förtjust i att vara hos fadren, i trots deraf, att dennes understundom ganska skarpa haka kom pysen att grina rysligt illa, då Holger kysste honom.

Men då pojken stundom skrek, utan att fadrens alla konster kunde få honom att tiga, blef Holger

*) *vol-au-vent* = ett slags smördegspastej med fyllning.

otålig och befallte med dundrande röst pojken att vara tyst. Då hoppade Sef till, såg trindt på fadren med sina stora, blå ögon, som alltid tycktes simma i tårar, och gaf sig derefter merendels att storskrika ohejdadt. Den första tiden fick då Elna taga honom och tysta honom på det sätt, som aldrig fadren, utan endast modren kan det, och Holger gick ut ur stugan, under det han för sig sjelf så smått muttrade något om, att "blir inte den klockare engång i sina dar, den gaphalsen, så måtte då ingen bli det!"

Men en dag, då Josef var vid pass 8 månader gammal, ville han ej upphöra med sitt skrikande, trots Elnas alla ansträngningar, och Elna lade honom slutligen i vaggan och gick ut, alldeles uttröttad af att sjunga och vysja och gunga honom.

— "När du inte orkar längre, så tiger du väl," sade hon halfhögt. Men när Elna var utgången, började Holger på att tysta pojken, och då detta ej ville lyckas, fick fadren klart för sig, att den lille skrek af ondska, att det var arfsynden, som framträdde, och att den onde fiendens värde skulle i tid brytas, på det ej barnets själ skulle gå förlorad. Så tog han en qvist af qvasten och risade sin son ganska eftertryckligt. Det behöfver väl knappast sägas, att ju mer Holger slog, dess värre skrek det lilla barnet, så att det till slut blef alldeles blått i synen.

När Elna ute i bakhuset, der hon just sysslade med att spicka sill, hörde barnets skrik allt mer tilltaga, blef hon orolig och skyndade in, men stannade som förstenad på tröskeln, då hon såg, hur Holger behandlade sitt och hennes lilla barn. Att gossen skrek, retade den af naturen envise Holger, som hade föresatt sig att pojken *skulle* tiga: agan fortsattes därför, och de svällande ådrorna på fadrens panna och

ett afbrutet mummel visade, att vreden var nära att öfvermanna honom.

Elna stod en stund alldeles ur stånd att yttra ett ljud, till dess hon slutligen med ett högt skrik föll raklång på golfvet. Nu blef Holger förfärad och lade skyndsamt gossen i vaggan, der den lille genast tystnade och under ett sakta, allt mer aftagande qvidande föll i sömn. Holger skyndade att upplyfta Elna och lade henne i kakelugnsbänken: efter några ögonblick kom hon till sans, ropade vår Frälsares namn och gaf åter till ett skrik. Derpå reste hon sig vildt upp.

— "Har du tagit lifvet af honom?"

Hennes öga stirrade så hemskt, att han blef alldeles förskrämd, helst hon rusade upp från bänken och sprang omkring på golfvet.

— "Hvar är mitt barn?" ropade hon. "Han har slagit ihjel mitt barn, mitt stackars oskyldiga barn!!"

Derpå for hon som i en dröm bort till vaggan, tog upp gossen, kysste hans våta kinder, lyfte opp hans kläder, och då spåren efter agan ännu tydligen syntes på hans späda kropp, utbräst hon i höga rop och kysste den röda huden. Liksom om Holger ej varit närvarande, började hon i ett slags yrsel småprata med den lille, som hon tryckte tätt intill sitt bröst.

— "Vyssa, lulla! Så, så, ja!! Nu ska inte Lil-len gråta! Vi ska inte bli hos honom längre: den himmelske Fadren ska nog hjälpa oss; ja, men ska han så, för du är hans barn, Sefen, och *sådana hörer himmelriket till*. Der blir nog någon råd för oss, ja, men blir der så! Inte gråta, stackars lille Sefen! Vi ska gå ut och tugga våra bitar — jag skall säga till barmhertiga menniskor, att vi inte töras gå hem,

för då slår han ihjel dig, Lillen, gossen min!! *Han är så hård mot sina ungar, liksom de icke vore hans.* Och så ge de oss nog en bit bröd, lille Sefen! Och dö vi, så komma vi till den, som rätte *Fadren är öfver allt hvad fader heter.*"

Och hon vysjade på sina armar den lille, som inom kort åter somnade.

Holger stod stum en lång stund: han visste knappast, hvad han skulle tänka om hennes tal. Hade hon blifvit så rädd, att hon mist förståndet?! Gå ut i verlden?! Från sin man!!! Och dock visste han ju med sig, att hon ej kunde älska den lille mer än han, samt att det var af sann kärlek till barnet som han handlat så som han gjort, huru strängt än hans handlingssätt kunde förefalla ett modershjerta.

— "*Den sitt ris sparar, han hatar sitt barn; men den det kärt hafver, han näpser det i tid,* säger Salomo," sade han slutligen, och hans röst darrade af rörelse.

Det var som om hon vid dessa ord återkommit till sig själf.

— "Ja, du läser ordet och du kan bra med att leta fram det, som passar att slå till andra med. Men du glömmar alltid bort, att *Gud är kärleken*, och att *vi skolom älskas inbördes*, och att han har sagt, att *de små höra honom till*. Der är både lag och evangelium i Herrans ord, men du tar bara det stränga; der är aldrig ett *ljusligt och gladt bådskap* i din mun. Herren skulle inte ha hjerta att vara så hård som du är: *hans hjerta smälter af förbarmande*. *Med evig kärlek älskar jag dig*, säger Herren. Men du har ett stenhjerta! *Den, som icke älskar sin broder, som han ser* — *huru kan han älska Gud, som han icke ser?*"

— "Ättikan kan inte hjälpa, att hon inte är söt!"
sa Holger.

Men Elna tog lille Josef i famnen och gick ut i bakhuset: der låste hon in sig, och i trots af Holgers upprepade kallelser kom hon ej ut hela dagen.

Holger var missnöjd med sig sjelf och med Elna, och det dröjde också ganska länge, innan han vågade be henne att få ta pojken, då hon skulle gå ut och sköta sina hushållsgöromål.

Men tiden läker alla sår, och snart var det åter Holgers förtjusning att få leka med den lille — liksom Elnas att åse, huru glad mannen var åt deras barn.

XVI.

Tolf år hade förflutit och lille Sef hade nu tre syskon. Holger Skräddares stuga var sig temligen lik, något mera förfallen kanske än förr. Vestra väggen var brungult fläckad, enär sotet från skorstenen trängde genom den luckra lerväggen, och Holger sällan "hvittrade väggarna öfver". Under loftet satt ett försvarligt björkris, hvaremot "spullan", d. v. s. Holgers psalmodikon, hängde nerdammad och utan sträng bakom en kista i bakhuset. På stugubjelnens ena sida stod med krita:

AMS 4 r Dr 7 d Pi 14 m PPPer 21 d J tr v by

hvilka gåtlika anteckningar betydde, att Holger för verkställt skradderiarbete hade att fordra af Anders Måns 4 riksdaler, af drängen 7 daler ¹⁾, af pigan 14 mark ²⁾, af Per Pers Per 21 daler ³⁾ och af deras Jöns för tröja, vest och byxor. På andra sidan af samma bjelke, der Elna förde sina räkenskaper, stod:

SSn III III III II Sm III III III III I

hvilket innebar att Holgers af Sanna Snickarens lånat 11 R bröd och af Smedens 16 R . Det var nämligen då som nu mycket brukligt bland handtverkarne inom Kullarps församling, att den ene lånade af den andre och hade bakning hvar i sin tur, genom hvilken anordning man sökte undvika, att brödet skulle mögla. Det var ju ingen uträkning att baka endast litet åt gången, då ugnen i alla fall skulle eldas opp och "ett helt bak" hann man ej äta opp, innan brödet möglade, äfven om man "bakade om" det — såsom man oftast gjorde sommartiden, i synnerhet med "kafringarne", hvilka såsom hårda och tunna höllo sig längst. Möglade trots alla försigtighetsmått ändå det sista, sökte gerna modren minska barnens motvilja mot detsamma genom den vänliga uppmaningen: "Åt friskt med möjligt bröd, så blir du stark! När Far var liten, åt han möjligt bröd, därför är han så stark."

Förhållandet Holger och Elna emellan var i viss mån förändradt, om också ej förbättradt: häftigare uppträden förekommo mera sällan, men en kall likgiltighet och ett pinsamt hvardagsgnat om de minsta småsaker jagade lyckan ur deras hem, der endast de

1) 1,17. 2) 0,58. 3) 3,50.

gemensamma andaktsstunderna om Söndagseftermiddagarna voro flygtiga ljuspunkter.

Härutinnan var Holger ej utan skuld: mot barnen och särskildt mot Josef, som hade ett ganska stridigt sinne, var han ytterst sträng. Ej blott för hvarje olydnad, hvartill Josef sjelf gjorde sig skyldig, vankades sträng, stundom onaturligt hård aga; äfven för syskonens fel eller missöden fick han uppbara skulden och straffet. Slog någon af de små sönder en kopp eller en skål, refs ett blad sönder i en bok, eller hände någon annan olycka, var det alltid Josef, som fick smörj, och voro föräldrarna frånvarande, skulle han vara i både Fars och Mors ställe för syskonen, både se efter dem, kläda dem och ge dem mat, hvilket var en lika besvärlig som otacksam uppgift.

Och ensamma voro de ofta. Elna hade så småningom blifvit allt likgiltigare för hemmet: spindelväfvarne hängde hoptals i hörnen af stugan och under loftet; der blef ej sopadt hvarje dag; halmen i bäddarna ombyttes mera sällan än önskligt var, hvilket gjorde, att nattron blef klen i följd af de många, små, svarta, hoppande kräk, som fritt frodades. Det var mycket vanligt, att när Holger om morgonen gått på arbete, klädde sig Elna i söndagsdrägt och gick bort, vare sig till Anders Ers Kersti eller någon annan "snackesyster", som Holger brukade säga, och der kunde hon sitta hela dagar. Antingen läste de eller talade de förtroligt samman, oftast om andeliga ting och under ymniga tårar; men ej sällan fick den eller den sitta emellan för det ogudaktiga leverne han förde, liksom mannens verkliga eller inbilade fel på det strängaste nagelforos, ofta med omedvetet åsidosättande af den kristliga kärleken. Å ena

sidan alstrade detta en viss fariseisk sjelfbelåtenhet, och å andra sidan gick hemmet allt mer vind för våg. Barnen blefvo för mycket lemnade åt sig sjelfva utan verklig tillsyn, och detta inverkade menligt ej blott på deras renlighet och ordningssinne, utan ock på deras seder. Som det var dem strängt förbjudet att leka med grannarnes barn, på det de ej af dessa skulle höra ogudaktigt tal och lära odygd, måste de roa sig så godt de kunde hemma. Josef, som skulle se efter sina syskon, var i ständig ängslan att de skulle hitta på någon odygd eller göra någon förtret, då det gemenligen var han, som fick sota för hvad de brutit. Visserligen skulle de lyda honom, men detta var dem ej särdeles angenämt, hvarför Josef och de små ofta voro i "håret på hvarandra", och kunde de komma underfund med att den äldre brodern brutit mot någon af föräldrarnes befallningar, voro syskonen genast färdiga att sqvallra på honom. Så blef det undskyllan och osanning, hämnd på den som sqvallrat, och vanligen vann den starkaste, helst han bäst kunde försvara sig inför föräldrarne, fast sanningen stundom fick sitta emellan. Kunde en olycka eller en odygd blott förhelligas för fadren, var det ej så farligt, ty Elna tog mera sällan till riset; hon endast gret, talade allvarligt med barnen, förestälde dem, huru de gjorde Guds helige änglar bedröfvade, lät den felande stundom knäfalla och förestafvade honom en bön eller läste en botpsalm för honom, och så var allt godt. Ja, det hände till och med någon gång, att hon sade till barnen, att de ej behöfde omtala för Far, att hon varit borta, att den eller den varit der, eller att den saken blifvit förderfvad. Detta var liksom en uppmantran för barnen att narras, då de kunde. Äfven gick hon ofta emellan i barnens närvaro, när Holger

enligt hennes åsigt var för sträng emot något af dem. Detta kom dem tidigt att tänka öfver förhållandena i hemmet: ehuru de alla darrade för den stränge fadren, hade de dock större vördnad för honom än för den vankelmodiga modren — något som i lika hög grad förvånade som smärtade henne, då hon märkte det, särskildt hos Josef, för hvilken hon, då han blef äldre, ofta enskildt klagade öfver fadrens hårda humör.

Den första tiden, då Elna började på detta sätt vårdslösa hemmet, klandrade Holger henne strängt och påminde henne om Pauli ord till Timotheus: *"Men oandeliga och käringafabler låt fara!"* Elna gret och påpekade, att detta korta lifvet i jämmerdalen vore endast att *räkna för skada och träck*, och att menniskan borde *öfvergifva allt och följa Kristus*. Slutligen tröttnade Holger och slöt sig inom sig sjelf allt mer och mer: läste mest Bibeln, Luther och Arndt, och kunde någongång påpeka Pauli ord: *"Jag är Paulisk, jag är Apollisk, jag är Cephisk,"* tilläggande: *"Bibeln är mer än Schartau."*

Emellertid gjorde han emellanåt hvad han kunde för att få någon trefnad i hemmet — skada blott, att det ofta skedde på ett sätt, som söndrade makarne. Så kunde han stundom på Söndagen sjelf taga qvasten och sopa, feja och damma samt rifva ner spindelväfvarne — något som Elna ej utan skäl tog för "gliringar". Så brukade han alltid om Söndagseftermiddagen se efter, huruvida barnen voro rena i öronen, eller tätkammen var mer än vanligt af behovet påkallad. Vidare fingo de visa fram sina fingrar, och ve den, som hade nagelrötter!

— "Jag har sagt Er så många gånger, att man aldrig behöfver ha nagelrötter: det gör ondt och ser slarfvigt ut. Varen säkra på, att aldrig en städad

karl har nagelrötter: Prosten hade aldrig en nagelrot. Och hur lätt är det inte att hålla dem borta! Man bara håller skinnet ofvanför naglarne löst, så att det inte får växa fast vid nageln. Hit med fingrarne!”

Och så sköt han opp det, och det så eftertryckligt, att tårarne stodo i ögonen på de små, som efteråt merendels smögo sig ut i bakhuset för att gråta.

Så framskred år efter år det tunga, glädjelösa lifvet i Holger Skräddeles stuga.

XVII.

Anders Jönsson hade nu i flera år sjelf haft regeringen om hand, och hans mor hade bott i undantagsstugan ”på ändan af lolängan”, allt sedan Anders blef gift. Han hade nämligen ett par år efter Elnas bröllop ingått ett kristligt äkta förbund med Gertrud, den rike Sven Ols dotter. Gumman hade således fått sin vilja fram; men hennes glädje blef af kort varaktighet: hon och Gertrud blefvo snart ovänner. Gertrud hörde ej till de ordentliga husmödrarne; icke blott tjänstefolket klagade öfver matens usla beskafter, utan snart instämde de, som gingo på dagsverke hos Anders Jöns, uti samma visa, hvilket djupt grämde gumman. ”Fläsket lefde”, brödet möglade, sillen var ”gul som en örnaklo”, och — hvad som

väckte mest förargelse — till och med om Julen fingo tjänarne den vanliga flottmaten på groft bröd. Lut-fisk och risgröt lagades endast till "dem sjelfve", och kaffe vankades endast på Söndagseftermiddagarne.

Ingen sköt skulden för denna hushållning på Anders: han hade aldrig varit känd för snålhet. Tvärtom visste man att förtälja, huru som han "lät grunkorna valsa", då han kom ut i sällskap, och detta hände esomoftast. Nej, det var den gemena Gertrud: det var af ren elakhet som hon lät folket lefva så "skrint". Hon unnade verkligen inte någon annan menniska något godt: stundom kunde hon låta stora massor den skönaste mat, som blifvit öfver ett gille, helt enkelt stå i spiskammaren, tills den var alldeles "förfaren". Så kastade hon den i svinabaljan hellre än hon unnade någon annan att få godt af densamma. Var inte sådant gement! Skulle inte en sådan svälta, tills hon lärde sätta värde på Guds gåfvor!

Första tiden som Anders och Gertrud voro gifta, hade hans Mor allvarligen förehållit sin svärdotter de oundvikliga följderna af hennes handlingssätt. Först teg Gertrud, så började hon snäsa gumman, sedan visste hon att uppreta sin man mot modren, och slutligen hade det kommit till öppen brytning mellan Anders och hans Mor, hvartill ett ständigt krångel vid utgörandet af undantagsförmånerna icke minst bidrog. Det kunde nu vara hela veckor, under hvilka der ej vexlades ett ord mellan "gamlan" och "de unge"; ja, det hade slutligen gått ända derhän, att Gertrud förbjöd "Lillan" att gå in till "det gamla trollet", något, som grep gumman djupt, då hon höll oändligt af "det lilla, rara *pyret* — Anders opp i dagen!" När slutligen lilla Ellen — Anders hade trots

allt motstånd genomdrifvit, att tösen skulle heta så, fast hans moder kanske var den enda, som anade skälet — när slutligen lilla Ellen en dag ute på gården sporde den gamla: "Farmor! sta du inte dö snart?" och på den gråtfärdiga gummans fråga: "Hvarför frågar du så, mitt hjertegryn?" tillade: "Mor säjer ja sta få bäggje dina äbblatre, når du ä dö," då blef det för tungt för den gamla: hon blef sjuk, och stundom låg hon flera dagar i rad. Ingen tog någon kännedom om hennes helsotillstånd.

Julafton var inne, men någon glädje rådde ej hos Anders Jöns. Gumman satt ensam i undantagsstugan, och hennes tårar föllo strida ner på Juldags-episteln, der hon läste: "*Oss är födt ett barn, en son är oss gifven!*" Snyftande vaggade hon hufvudet hit och dit, under det de tårfyllda ögonen blickade rätt fram för sig utan mål uti den tomma rymden.

Anders var vid dåligt lynne och gjorde allt emellanåt en titt i hörnskapet, der flaskan förvarades: han hade på senare tider börjat göra det allt mer och mer, sade tjänstefolket, icke allenast borta, utan äfven hemma. Det påstods, att modren en gång sagt till honom: "Anders, Anders, du skall inte ta två supar både morgon, middag och qväll! Du blir rent förderfvad till slut!" Då skulle Anders hafva svarat: "Var Ni glad, Mor, att jag super! När jag är full, kommer jag inte ihog, att min egen Mor ljög ifrån mig min enda glädje!" Då teg gumman och gick, påstods det.

Lilla Ellen satt och slickade smöret af en fin smörgås och klef emellanåt opp i kakelugnsbänken och tog sig en sockerbit i det på kakelugnsleret stående sockerkaret. Drängarne spelade tolfva och "sista stick" vid nedre bordsändan; endast gårdsdrän-

gen satt och läste i Oldbergs "Hemskolan". Pigorna stodo vid kakelugnen, med linnets neddraget öfver axlarna och barmen, och tvättade sig i ljumt vatten: de skulle vara snygga till julottan morgonen derpå.

Gertrud gick och gnatade öfver de många helgdagarne: "i år blir här tre helgdagar i rad; bara påfund för att lathundar ska slippa uträtta någonting!"

Då öppnades dörren, och in trädde gumman, gick bort till Anders, tog hans hand och framstammade med halfqväfd stämma några ord om att hon på denna heliga qväld ej kunde bära, att ovänskap rådde mellan henne och hennes enda barn. Anders blef i trots af hörnskapstittarne — eller kanske i följd af dem — vekt stämd och gripen af gummans ord: hon var ju ändå hans mor. Men genom skickligt framkastade, kalla och bitande hänsyftningar, hån och försmädliga leenden förtog Gertrud snart det goda intrycket af modrens ord, och det ena ordet gaf det andra. Anders indrogs i samtalet, gummans varnande, fastän milda ton retade honom: slutligen for han upp, skälde ut sin moder, riste henne under hiskliga eder, gaf henne en och annan puff och körde slutligen ut henne.

Det hade under tvisten varit dödstyst i stugan. Ellen började gråta, pigorna lika så, drängarne sågo på hvarandra, och vaktpojken och "ögjapågen" skratade i mjugg. Endast gårdsdrängen reste sig upp och sade ganska hörbart: "Det skall, min själ, vara här på stället som husbonden ska slå sin Mor Jul-afton!" Dermed tog han sin mössa och gick och blef borta hela aftonen. Anders reste sig häftigt liksom för att gå efter, men stannade midt på golfvet och gick i stället till hörnskapet.

Men morgonen derpå var det ottesång i kyrkan. Det var ett klingande slädföre, och folket strömmade efter gammaldags sed i stora skaror till det rikt upplysta templet. I alla hus och gårdar "var der tändt", så att hundratals ljus tindrade i den vackra vintermorgonen, och i skolsalen höll klockaren slutrepetition med sångföreningen, ty Kullarps klockare var högligen nitisk för kyrkosången.

Och så började gudstjensten med den härliga psalmen N:o 55:

*"Var helsad, sköna morgonstund,
Som af profeters helga mun
Är oss bebådad vorden!"*

Och hundratals röster instämde med sångföreningens: aldrig deltagar församlingen allmänna i sången än en jultid, aldrig känner sig den fromma tron mer lyftad *öfver jordens qual och ve* än då, aldrig ser man så många tårade ögon — till och med den grånade syndaren veknar, då barndomens rena och skuldfria minnen vakna.

I bänken N:o 12 satt Anders, dåsig, orakad och med blodsprängda ögon: det såg ut som han redan i den tidiga morgontimmen gjort en eller annan titt i hörnsåpet. Han deltog ej i sången, utan satt med den slöa blicken riktad på psalmboken.

I fruntimmersbänken midt emot satt hans moder med hufvudklädet draget djupt ner i pannan. Ej heller hon sjöng med; men tårarne tillrade strida öfver hennes kinder, der sorgen plöjt djupa fåror.

Det vardt en djup tystnad i templet, då den gamle, vördnadsvärde prostén, som nu mera sällan tjenstgjorde, besteg predikstolen. Han talade om *Julen*: dess betydelse som *barnens* högtid; huru den

enfödde Gudasonen för människors barn sjelf blef ett människobarn, på det alla jordens barn en gång skulle kunna bli Guds barn; huru *den, som icke undfår Guds rike som ett barn, aldrig kommer der in*; samt huru endast from och oskrymtad barnatro kan uppehålla människan i livets strider. Och så kom han in på kapitlet om barnen: hvilken välsignelse de äro i ett hem, der den store barnavännen är kär för gamla och unga; huru viktigt det är att uppfostra barnen, så att de aldrig glömma, att *livets korta qual och strid* blott är en vandring till det himmelska fadershuset; samt huru barnen aldrig må förgäta, hvilken stor tacksamhet de äro skyldiga sina föräldrar för all omsorg och kärlek. *En vis son är sin faders glädje, men en galen son är sin moders grämelse.*

Djupa suckar och qväfda snyftningar hördes emellanåt i kyrkan, och kvinnorna snöto sig häftigt. Här och der förnams ett: "ack", "ja, ja", "Herre Gud", o. s. v.

Det föreföll Anders som om hvarje ord varit riktadt just till honom: han vågade ej se upp till predikstolen, utan satt nedböjd i bänken. Det länge sofvande samvetet hade vaknat, och dess oblidkeliga stämman hade ett fruktansvärdt skuldregister att förkunna. Han mindes sin barndom, sin konfirmation: huru hade han hållit sitt döpelseförbund, huru sina löften vid altaret? Och så mindes han den allt uppoffrande kärlek, som hans moder med ett aldrig tröttande tålmod hade slösat på en son, som till gengäld hade — slagit henne på sjelfva Julaftonen. Rösterna inom honom talade med tordönskraft, och orden från läraren på predikstolen voro endast ett bekräftande genljud af samvetets förebräelser. Hans hjerta

ville brista, och mot slutet af predikan föll han i en hejdlös, stormande gråt.

Men när ottesången var slut, fingo de, som voro i kyrkan, se något, som väckte stort uppseende och länge utgjorde föremål för Kullarpsboarnes samtal och utläggningar. Anders gick nämligen bort till sin moder, grep hennes hand och kysste den, under det stora tårar strömmade ned för hans ansigte. Läpparne rörde sig krampaktigt, men han kunde ej få fram ett ord. Skyndsamt gick han hemåt och återkom ej till högmessan — tvärt emot vanliga bruket i Kullarp. Modren blef kvar i kyrkan, men satt hela tiden med hufvudet lutadt i händerna.

Hvad Anders sade till Gertrud den Juldagsförmiddagen, blef aldrig bekant, men deras samtal räckte i flera timmar. På eftermiddagen gick Gertrud in till den gamla — för första gången på många månader. Men hon hade, innan hon gick dit in, suttit länge och läst i psalmboken, och Sanna Snickarens visste att berätta, hurusom en af pigorna sett i psalmboken, hvilken Gertrud låtit ligga uppslagen, och der funnit talrika märken efter tårar på psalmen N:o 169, i synnerhet på andra versen:

*"Min lycka spild, mitt lugn försvunnit,
Mitt goda namn förstördt jag ser:
Likt offren, som till aska brunnit
På Molochs altar en gång ner.
Och nu, då ångren, qvalet, nöden
Med långsam brand mig sjelf förtär:
Hvad blir min lott? Jag fruktar döden,
Och lifvet mig förhatligt är."*

På aftonen kom "gamlan" in till "de unge". Hon mottogs af Anders sjelf, och i den gamla länstolen

lades talrika kuddar, på det hon skulle sitta bekvämt. Hon var glad och blid som en ung flicka, hennes kinder voro rosiga; emellanåt klappade hon Anders på handen, och "pyret" hade hon på knät hela aftonen. Hon berättade historier för den lilla och trakterade henne med de vackraste och rödaste äpplen hon egde. Men då Gertrud såg detta, fick hon tårar i ögonen och måste gå ut.

Drängar och pigor blefvo ytterst förvånade, då det vankades lutfisk och risgröt till qvällsmat, och den aftonen tog ingen fram kortleken. Men gårdsdrängen gick efter *Pehr Thomasson* och läste högt vid bordet för folket. Alla följde läsningen med stor spänning, och vaktpojken, som drog ett par drag på "harmoniet" *), fick sig en allvarsam tillrättavisning, fast han spelade sjelfva:

"På blomsterklädd kulle satt Hjalmar och qvad
Om forntida bragder en gång,
Och *liljornas rosor* och *ängarnes blad*
Sig bugade djupt för hans sång."

Anders helsade icke en enda gång på i hörnskåpet, och från den dagen var der frid och trefnad i Anders Jönssons hem.

---

*) accordion, dragspel.

XVIII.

Nu var lille Josef stor: han gick och läste för presten. Icke hemma i Kullarp, ty prostens själf hade ej på många år kunnat läsa med nattvardsungdomen, och pastorn var beklagligtvis en af *de nye*, och detta påstående stödde Holger Skräddares derpå, att pastorn höll bibelförklaringar och andaktsstunder i enskilda hem, höll "*Budbäraren*" och hade hängt *C. O. Rosenius'* porträtt mellan *Luthers* och *Melanchtons*, hvilka af gammalt funnits på pastorsexpeditionen i Kullarp. Josef skulle därför läsa för en prest i ett angränsande pastorat, hvilken af Holger och Elna värderades, gerna hördes och ofta rådfrågades. Synnerligast af Elna.

Så mycket hellre enades föräldrarne i detta beslut, som Josef ingaf dem farhogor nog i andeligt afseende.

— "Ja, Herren har visst gett den pojken rika gåfvor," sade Elna en Söndagseftermiddag till Holger, då de voro ensamma inne i stugan. "Han har ett godt förstånd, och hans minne är rent förunderligt: han kan göra reda för en predikan från början till slut. Det har han efter dig, Far! för jag har alltid haft ett hönsaminnne, riktigt. Och en sådan sångröst han har! Han hörs öfver både klockare och orgel, när det är en psalm, som han kan tonen till — och de flesta kan han ju. Och bara han hör en sång en eller ett par gånger, så kan han sjunga den genast."

— "Ja, men så går han och lär sig och samlar ihop visebråte om kärlek och allt slags elände. Jag

hittade den här i hans tröja här för leden: jag tog den genast och gaf honom en "torfvare", så han kommer nog ihog den lite."

Och Holger framtog ett suddigt papper, som innehöll:

Tre vackra och alldeles

Nya visor.

Den första, som bar titeln: *Kärleksvisa*, började så:

"Hvarför låter du den lampan slockna,
Som så klar uti lågan brann,
Du är så falsker uti ditt hjerta,
För du har tatt en annan i din famn.

— Tralala tralalalila, tralala tralalala.

"Du syns så fager för mina ögon,
Som tusen liljor sutto på en qvist,
Ack, om jag finge dig till min vän ega,
För dig så skulle jag säga all min brist.

Och tack för kyssen, du min lilla tärna!
Du är så nätter som himlens sol.
Må jemt din vandring på stigen ställa
Och himlens änglar omfamna dig.

— Tralala tralalalila, tralala tralalala."

— "Ack ja!" sade Elna, "sådan ogudaktighet kunna de läsa och sjunga och förspilla den dyra nådatiden. Hå hå ja! *För hvar och ett fåfängt ord*

skola de göra räkenskap på domedag! Ja, han skall väl gå förlorad, han som så många andra!"

— "Ah, det är inte att ta så hårdt vid sig heller: den, som är ute bland världens barn, får höra så mycket, om han vill eller ej. Och om han också låter det gå in genom det ena örat och ut genom det andra, så ska det ändå tvärs igenom hufvudet. Vore det bara ett allvarligt sinne och riktig fasthet hos honom och en barnslig tro, så — — —"

— "Det är just det, ja. Men världens flärd lockar så gerna. Och nu ser han bra ut och — —"

— "Det har han efter dig, Mor!" sade Holger skämtsamt, "deruti brås han då inte på mig."

— "Hvem han har det efter," sade Elna — hon kunde ej hindra, att ett leende smög sig öfver hennes läppar — "hvem han har det efter, så är det en farlig gåfva. Jag tycker jag har sett i kyrkan flere gånger, att töserna titta på honom: sådant föder så lätt högfärd. Och Midsommarsafton hade han likaväl gått opp på dansbanan: jag fick höra det, och han måste erkänna det, när jag tog honom i förhör. Ja, han gret ju och ångrade sig och bad mig, att jag inte skulle tala om det för dig."

— "*Mig öfvergifva de och göra sig brunnar, ja, usla brunnar, som intet vatten gifva.*" sade Holger blek.

— "Och ändå har han aldrig fått komma ut ibland några andra barn, utan vi ha hållit honom inne och sett efter honom i hvar vrå. Han har aldrig varit med hvarken på gille eller marknad eller någonstädes, der man får se hvad dåligt är, och något oanständigt har han aldrig fått höra."

— "Bara vi inte i vår välmening ha gått för långt! När han nu kommer ut i världen, står han alldeles oerfaren: han kan inte ens akta sig —"

— "Han har ordet och bönen! Och samvetet!"

— "Ja, när det är fråga om den grofva syndafnaden, men *Sodomsäplena äro så lockande*, och det är först när man bitit i dem, som man finner, att *de äro svarta askan invärtes*."

— "Ja, vi ha gjort hvad vi ha kunnat: nu få vi antvarda honom i den himmelske Fadrens vård: läser han sig nu fram borta i Rödby, så får han då åtminstone veta, *hvad Herren af oss äskar*, och om han också har brutit sitt döpelseförbund, så står fadersfannen honom ändå öppen. Bara han inte blir förvillad af otron, när han kommer ut: jag har varit rädd för det många gånger. Han började ju läsa tidigt och har läst igenom bibeln flera gånger, både *gamla* och *nya* och *apokryferna* också. Men han har flera gånger de sista åren kommit med frågor, som inte kunna vara utan af det onda hjertat och själa-fienden. En gång frågade han, hvarför Gud hade skapat råttor och möss och all slags ohyra, när der står, att hvad Gud skapat hade, *var allt ganska godt*. Och så kom han med det gamla syndiga talet, hvar Cain fick sin hustru ifrån, och hur alla djuren kunde få rum i arken. Och så frågade han en gång, hur der kunde stå i andra Samuels 24: 1, att *Herrens vrede* gaf David in, att han skulle räkna folket och så i första Chrönikornas 21: 1, att *satan* gaf David in att göra det. Det hade jag aldrig lagt märke till, så jag visste inte hvad jag skulle svara pojken. Men det är ju förskräckligt: det är ju att vilja mästra Bibeln!"

— "Hm! När han har frågat mig om sådant, har jag alltid sagt: "Jag vet det inte! Hade Gud velat, att vi skulle förstå det, hade han nog uppenbarat det för oss. Vi veta, hvad som är nödvändigt för att vi skole salige varda, och vi skåde här på

jorden som i ett mörkt tal, men då ansigte mot ansigte.”

— ”Åh hå, ja ja!”

— ”Se, lite lif i en pojke är det väl inte så farligt med, och den, som modershjertat har uppsändt så många böner för, går inte förlorad så lätt. Ack, han var så rolig, när han var liten. ”Mor!” sa han en gång, ”hvad betyder *E. J. D.* ute på mors kista?” — ”Det betyder *Elna Josefsdotter*,” sa jag. — ”Då betyder *P. O. D.* på klocketaflan väl *Per Olsdotter*?” sa han. ”Der står ju inunder, att hon är *MORA*”, sa han, det lilla lifvet. Eller när han hade varit på husförhöret och han steg opp på pallen, när han kom hem, och tog mitt förkläde på axlarna och en näsduk budet, när han hade lapat mjölk. Han hade ju ingen ond mening med det, pojken. Och nu är han ju sexton år gammal, så han har godt förstånd: nu kunna vi inte längre låta honom vänta, utan i år får han gå och läsa.”

— ”Hm, han kunde nog behöfva vara mer stadgad, men han får ju ut och förtjena sitt bröd. Vi kunna inte ha honom hemma längre, annars kunde han gerna väntat ett år till.”

— ”Ja, men alla hans jemnåriga ha gått och läst: det skulle ju se ut som han vore skralare än andra barn, och jag tror han är af de likaste.”

— ”Hur det ser ut, gör ingenting!”

— ”Så tycker du, förstås, alltid, men — —”

— ”Men hufvudsaken är, att han får en god kunskap att bygga på — — —”

— ”Och att Herren i sin nåd bevarar honom i en farlig verld, så att vi en gång kunna säga: ”*Se här är jag och barnen, som Du mig gifvit hafver!*”

Och halfhögt och med knäpta händer läste hon 4 versen af psalmen N:o 341:

"Jesu, i din vård vi ge
Våra barn, vårt glädjeämne.
Gud! din gåfva äro de:
Dig vi dem tillbaka lemne.
Re'n i dopet till dig tagna,
Låt dem ej från dig bli dragna!"

XIX.

En vacker söndagsförmiddag vandrade Holger, Elna, Josef och hans syskon till Rödby: Josef skulle nämligen läsa i kyrkan. Vägarna voro uppfyllda med gående och åkande, ty så många, som kunde komma ifrån, skulle vara med på konfirmationen, och detta gälde ej blott om "bys barn", utan äfven från de angränsande socknarne strömmade stora skaror till kyrkan. Att många kommit till Guds hus ej blott för att höra, skönjdes klarligen deraf, att de gjorde anmärkningar öfver hvar och en, som de kände.

— "Nej, har man sett på Jöns Anders Lars! Bringselar! Jo jo men! Undra hvem han har vunnit dem från på *knack*."

— "Är det inte en ynk? Husarens Else — det arma stackarsskapet — lackerade tåhättor på kängorna och broderade "handskäfter" med spetsar omkring!"

— "Se på Anders Smeds pojke! Han har inte varit i Lund och studerat till "prestagesäll" mer än tre år och är redan klädd i glasögon!"

Och så vidare i oändlighet.

Så "ringde det andre", och allas hufvuden blotades. Presten kom. Gudstjensten förtgick som vanligt — med barn dop, vigsel och kyrktågning.

Predikan var slut, och barnen samlades oppe i koret. I kyrkans midtelgång blef en fruktansvärd trängsel: alla ville nämligen så långt opp som möjligt för att kunna höra frågorna och om möjligt äfven svaren. Men af de omilda blickar, de puffar och knuffar, som allt emellanåt utdelades, skulle man knappast kunnat tro, att det var en varm önskan att höra Guds ord och gömma det i ett ödmjukt sinne, hvilken förestafvade denna "rusning" i Herrans tempel. Bänkarne voro fullsatta af församlingens egna medlemmar, men äfven der en eller annan bänkplats var ledig, vågade ingen "utbyling" intaga densamma, om ej möjligen någon mera ansedd Rödbymo bad honom stiga in och sitta ner. Längre ner i kyrkan klef man opp på bänkarne — ja en och annan stod till och med på ryggstöden.

Den framåtströmmande folkmassans vågor hade någorlunda lagt sig, och det blef småningom tyst i templet. Blid, men värdig, inträdde den omtyckte själasörjaren och kastade en uppmuntrande blick på läsbarne, bland hvilka flere af rörelse och rädsla med möda förmådde hålla sig uppe.

Djup, fyllig och klar klingade hans stämma: "*Simon Jona, älskar du mig?*" Och med dessa ord till utgångspunkt betonade han först stundens vigt och Herrens rätt att begära de ungas kärlek. Alla uppoffringar och försakelser, all ömhet och omtanka

från föräldrarnes sida vore intet mot hvad Frälsaren gjort, han, som lidit och dött för att aflyfta syndens börda från människorna, han, som tvagit oss rena i dopets bad och som i altarets sakrament vill gifva oss sig sjelf. Derefter påpekades, huru den kärlek, Herren begär, är oskiljaktig från kärleken till Ordet, som bör vara *våra fötters lykta och ett ljus på all vår väg*. Predikanten varnade barnen för villfarelser och lade dem på hjertat att alltid blifva fasta vid det gamla, bepröfvade. Derefter visade han, huru den menniska, som rätt älskar Gud, anser Hans nåd för det högsta i lif och död, söker undfly synden och kämpar dagligen mot de andeliga fienderna. Och så sist efter slutadt förhör en allvarlig förmaning till de unga att minnas de heliga, afgifna löftena.

Josef hade med hög och tydlig röst afgifvit sina svar; hans ögon strålade, och man såg, huru han var gripen af stundens betydelse. Holger följde med stilla, allvarlig uppmärksamhet hela förhöret; Elna smälte i tårar.

Efter slutad gudstjenst togo både Josef och hans föräldrar ett varmt afsked af presten, som ännu i sista afskedsstunden gaf Josef ett ord med till resekost på pilgrimsfärden till det himmelska Kanaan: "*Om någon låter sig tycka något vara, ändock han intet är, han bedrager sig sjelf.*"

Och så voro de åter hemma. Dagen tillbragtes med bibelläsning och sång och var kanske den skönaste de någonsin upplefvat. Om qvällen bullades opp allt hvad huset förmådde: "skall själen hafva sabbatsglädje, skall kroppen också hafva någon ovanlig fröjd," sa Holger.

Åtta dagar efter mottog Josef för första gången Herrans Nattvard, och den dagen var i dubbelt hän-

seende betydelsefull, enär Josef samma afton skulle lemna hemmet för att följande morgon begynna sin lärotid hos en annan mästare: dittills hade han följt med sin fader.

Innan Josef skulle gå, började Holger med darande stämma och bäfvande läppar lägga honom på hjertat att vakta sig för "verldens svinadraf", att vandra på Guds vägar och aldrig handla mot sin öfvertygelse, skulle det också kosta hvad som helst. Slutligen lade han sin hand på hans hufvud och sade: "*Far väl med dig!*" Denna betydelsefulla afskedshelsning glömde Josef aldrig.

Elna följde sin son ett stycke på väg, uppmanade honom att alltid flitligen läsa Guds ord och vaka och bedja, och öfvergick derefter till åtskilliga råd och förmaningar angående detta jordiska.

— "Och när du så blir så gammal, att du kan tänka på att få dig en hustru, så tänk dig väl för: det är ett viktigt steg, du, och — —"

— "Ja, jag har många gånger tänkt, att det inte är nog med att båda hålla Gud kär, utan de böra också hålla hvarandra kära."

— "Ja, får du en, som du håller kär, så öfvergif henne inte, ty det får du ångra, så länge du lefver."

— "Ja, det bör Ni veta: jag har hört det omtalas en gång, att Ni haft en hjertevän, men inte tog honom."

— "Har du så?"

De tego båda länge.

— "Men skall du fästa dig vid någon, så fråga inte så mycket efter, om hon är så vacker: skönheten

föregår snart, när hon blir äldre. Då är det bättre om hon eger något, ty fattigmans lott är tung nog, du.”

— ”Man ska inte råsta sig vid pengar, när det är fråga om äktenskap!” sade kyrkoherden ofta till oss, när vi gingo och läste.”

— ”Nej, men de skada aldrig. Det gäller blott, att *bruka denna världen såsom brukade man henne icke*. Men du är för ung att tänka på sådant än: sådana bekymmer kan du tids nog få att dras med, mitt kära barn. Och håller du dig till Herren i allt ditt görande och låtande, så är Han dig nog nära i det ögonblicket såväl som i alla andra viktiga stunder och gifver dig *en maka, som, med hjertat öppet för sanning och dygd, känner sina pligter och sällheten i deras utföring*, som der står.”

Så tog hon honom i famn, och så skiljdes de för första gången i sitt lif.

— ”Ja,” sade Holger, ”nu blir här tomt: nu har ett af våra barn gått ut. Det gäller blott, om vi finna honom igen deroppe. Nu få vi andra sluta oss närmare samman: vi ha väl egentligen många gånger varit mindre *ett* än *tu*, du Mor! Du skulle nog haft en mindre sträf man, och jag en mera fast och själfständig hustru. Men när nu Herren har förenat oss, så kanske vi skulle försöka att mera lämpa oss efter hvarandra, du?”

Elna gret häftigt.

— ”Åh ja, jag har nog burit mig oförståndigt åt ofta, men — — —”

— ”Vi ska inte tala om, hvad som har varit, Mor. Det värsta tror jag har varit, att jag aldrig riktigt kunnat glömma bort, hvad du sa engång om Anders — — —”

— "Jag tänker inte på honom nu — —"

— "Det var kanske dumt, att jag trängde mig emellan Er: kanhända hade det varit bättre för både honom och dig, om du fått honom. Men jag gjorde det i välmening, ser du, och inte trodde jag, att han skulle stå emellan oss så länge. Man känner lifvet så litet. Men jag har alltid gjort det som jag ansett vara rätt, fastän — —"

— "Nog kunde du varit litet mildare stundom. Men felet har varit mitt för det mesta. Värst är, om vi varit orsaken till att barnen tviflat på gudaktighetens nytta till all ting. Här finnas nog många, som inte älska Herren, som ändå lefva bättre samman än vi hafva lefvat."

Och hon snyftade.

— "Så så, Mor! De gångna åren hafva varit tunga. *Men måste icke menniskan alltid vara i strid på jordena?* Ska vi försöka på att börja ett nytt äktenskap från och med i dag? Det är bättre sent än aldrig. Vi kunna ha många år att hålla af hvarandra än, du."

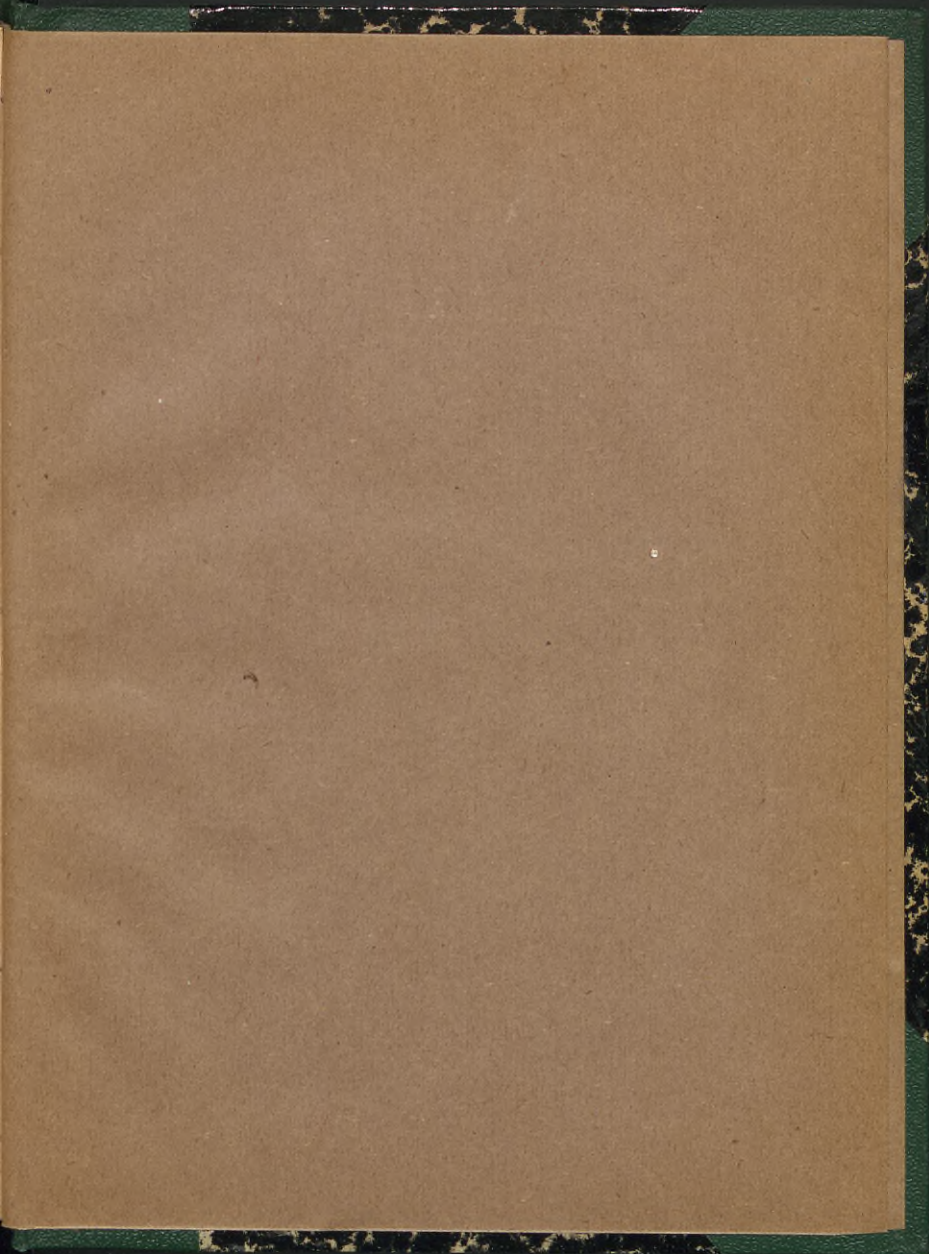
Och för första gången lade Holger sin arm kring Elnas hals och gaf henne en kyss. De bleknade kinderna blefvo rosenfärgade, läpparne logo så fagert, som om hon fått denna kyss på sjelfva bröllopsdagen. Och så mindes hon all hans vänlighet, all hans omsorg; aldrig hade han brustit ut i skälsord, aldrig hade han kommit hem berusad, aldrig förstört något af husets egendom. Hon hade så ofta sett, att under den sträfva ytan klappade ett varmt hjerta: kanske hade det ofta längtat efter hennes kärlek. Hvarför hade hon ej varmt och hängifvet slutit sig till ho-

nom? Men ännu var det ej för sent: hennes hjerta slog fortare än någonsin förut. Hon lade sitt hufvud mot hans skuldra och klappade sakta hans kinder.

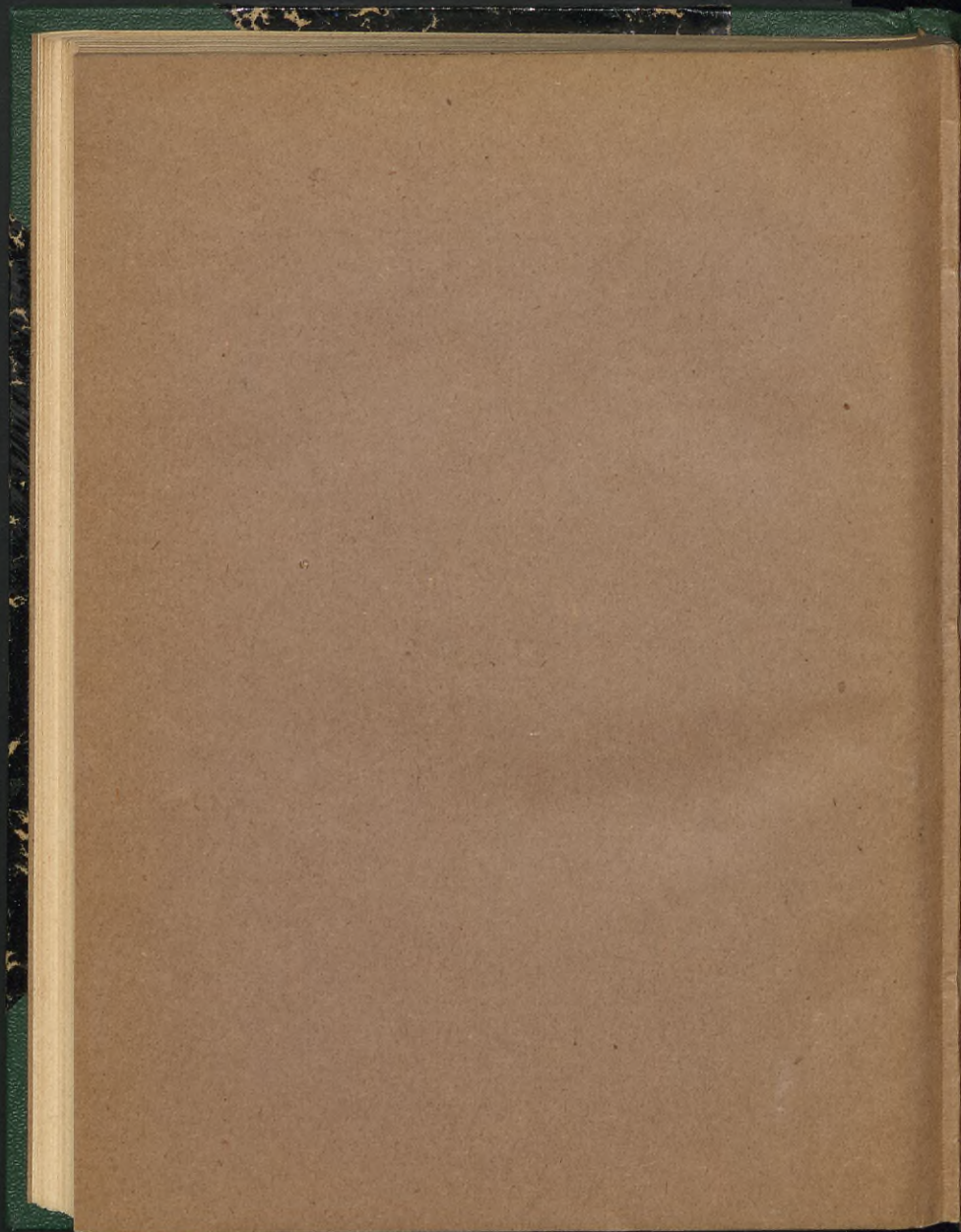
Så sutto de länge.

Slut.

6000195625

Göteborgs universitetsbibliotek

